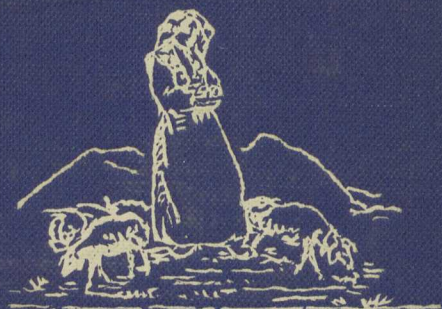

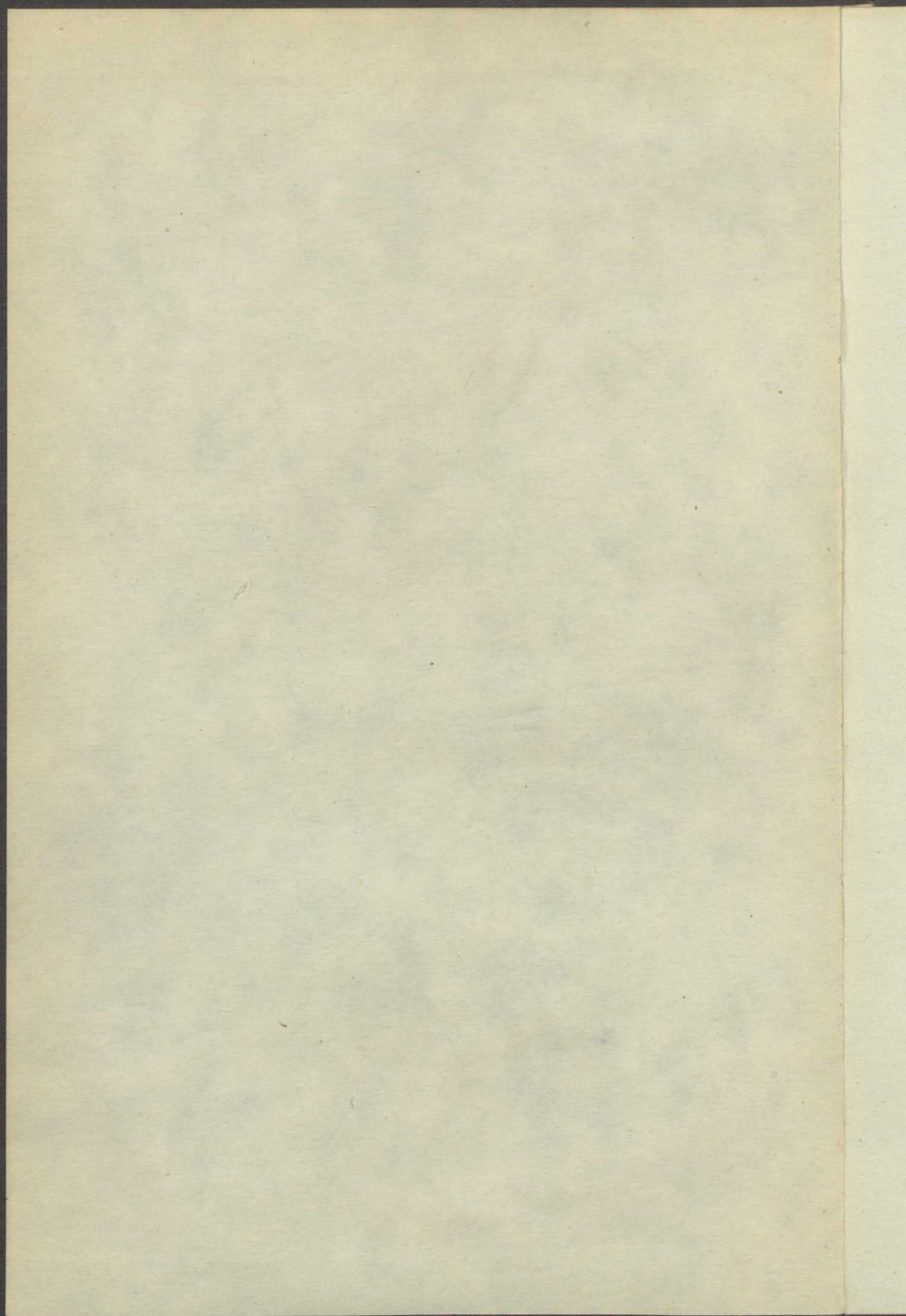
193694

CECILE von TORMAY
I VILDMARKENS
BANN

Polung.
1490 $\frac{dr}{2}$

Book: The
The

I VILDMARKENS BANN

I VILDMARKENS BANN

(MENSCHEN UNTER STEINEN)

AV

CECILE VON TORMAY

ÖVERSATT FRÅN TYSKAN

AV

ELLA HILLBOM

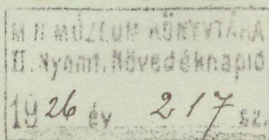
STOCKHOLM
AHLÉN & AKERLUNDS FÖRLAG

1933

*Nordiska
Boktryckeriet
Stockholm
1926*

193694

I.

Under hennes fötter lossnade en sten. Den rullade först långsamt nedåt, sedan hastigare och hastigare för att med susande fart försvinna i avgrunden. Jella klamrade sig fast vid en gren och böjde sig fram över bråddjupet. Hon log och fröjdade sig över stenen, som rasade utför branten, löst från alla fjättrar. Hur härlig var ej denna fria, stormande framfart!

Då det hade blivit tyst nere i klyftan, släppte hon motvilligt sin gren.

Solen hade gått ned, och Karstplatåns vilda bergspetsar liksom växte in i skymningen. Rolösa stenvågor, nakna klippvidunder sönderrevo den kalla, lilafärgade himlen.

Flickan blickade upp mot Javorjes höjder. Ensamt, mitt ibland molnbetäckta toppar, glödde det mäktiga berget i skenet av de kvardröjande solstrålarna. Nedanför bredde den mörka graånskogen ut sig. Sakta smög sig vårnatten fram ur skogarnas dunkel. De som vindskydd resta stenmurarna på sluttningen av dalkitteln blevo svarta, men de sparsamma fläckarna av fruktbar åkerjord vid deras fot sågo nu ut att vara ännu rödare än eljest. I allt det döda grå runtomkring liknade de färska sår.

Jella visste, att denna blodfärgade jord måste säckvis bäras av människorna till de skyddade ställena bland klipporna, och hon visste även, hur varje handfull jord ständigt måste försvaras, emedan den vilda vinden, som slet i träden uppe på höjderna, hotade att föra bort den. Men hon förundrade sig inte däröfver. Aldrig hade hon sett något annat, och aldrig hade hon kommit på den tanken, att det kunde vara annorlunda. Här ibland stenarna gällde det alltid att kämpa.

Ibland var vinden den starkare, ibland människorna.

De arbetade också nu på sluttningen där borta. Små obetydliga gestalter släpade fram stora stenar, lyfte upp dem på vindmuren, som de höllo på att bygga, med samma trötta åtbörder som deras far och farfar före dem. Nedifrån dalen ljöd en klocka sprött i den kyliga bergluften.

Arbetsdagen var slut. Som en myllrande myrväg drog en levande linje ned mot byn, vars hus lågo hopträngda kring bäcken i en oregelbunden rad, likt får som drivits fram för att vattnas.

Tankspridd plockade Jella på några torra lönnblad och såg ned i klyftan, om vilken vedhuggarne sade, att den gick tvärs genom jorden. Plötsligt lät hon de sönderkramade bladen falla och vände sig om.

Nedanför gingo människor på bergstigen. Hon kände igen dem på rösterna. Det var Slatka, den enögde smedens hustru, och

dennas svägerska. Snåren hindrade henne att se dem, men i den stora stillheten hörde hon tydligt deras röster.

Rakt under henne satte sig de båda kvinnorna för att vila. Först trängde Slatkas gälla stämma upp till henne.

»Det var på krogen han fick höra det — — och se'n gick han hem och slog hustrun i huvudet med en yxa.»

De pratade om Franjo, den supige snickaren, som förr ofta brukade komma till Jellas mor och spela dragharmonika i månskenet.

Nu dämpades rösterna. De talade om något annat.

»Hon ensam bär skulden!»

»Till all olycka — — — alltid hon.»

»Hon har smutsat ner hela byn, det svartögda stycket. Också Franjo har hon förhäxat. Förr var han en ordentlig och fridsam människa. På en vardag såg man honom aldrig drucken.»

Jella lade sig raklång på marken. Dristig i sin omedvetna säkerhetskänsla sträckte

hon fram sin unga, outvecklade hals allt längre. Hon ville veta, vem man talade om.

»En riktig häxa — — —»

»Fördöme henne», inflikade den andra.
»Så länge hon var vacker, sprang alla karlar efter henne.»

»Min också», muttrade Slatka. »Ett guld-kors har han köpt åt henne. Men hon ska få sota för det. Prästens hushållerska har jag skänkt två gäss. Och jag ska nog tala med prästen.»

»Vad vill du prästen ska göra?»

»Han ska skämma ut henne i kyrkan.»

Av allt detta förstod Jella inte mycket. Likväl kom det över henne en känsla av pinsam ängslan. De båda rösterna hade en hård och elak klang. Hon grep på måfå en torr kvist och slungade ned den. Ett svagt skri trängde upp. Med sina knyten på ryggen vaggade kvinnorna skyndsamt i väg. De liknade uppskrämda gäss.

Från sitt gömställe sände Jella efter dem ett hånfullt fnittrande. Hon kunde inte tåla

de där två. I december förra året, när hennes mor satt med frost i benet, och geten var sjuk, då fanns det ingen i hela byn, som ville ge henne så mycket som en mugg mjölk en gång. Och hon visste, att Slatka var skuld till det, — hon var den mest hårdhärtade av alla . . .

Ett minne dök upp inom henne, och hon knöt sina händer . . . Hon var den gången en liten flicka. Hennes far var på skogsarbete i Slavonien, och modern hade gått ned till havet för att sälja sina nät. Under två dagar hade det icke funnits något i huset att äta. Hungern slet i hennes inälvor. Bakom den enögde smedens hus stod ett äppleträd fullt av omogen frukt. Ingen människa syntes till. Hon tog ett äpple. I det ögonblicket hade Slatka rusat fram bakom muren och slagit henne så hårt på armen med ett vedträ, att märken syntes än i dag. Det kunde hon aldrig förlåta. Hon hatade den hjärtlösa kvinnan, för att hon hade ertappat henne, och för att hon varit i sin fulla rätt gentemot henne — henne, som svält.

Gäspande sträckte Jella på sig som ett ungt djur, strök sedan håret ur pannan och lockade samman byns getter, som hon vakade här i bergen. Den sysselsättningen hade hon haft i fem år, alltsedan hon blev driven bort från skolan. Hennes rörelser läto knappast höfternas linjer skönjas under den träsiga kjolen. Under det hon gick, svängde hon rytmiskt med de magra armarna och sjöng en gammal kroatisk sång.

Nere i byn flammade ett ljus upp i ett fönster. Det föll med ett gulaktigt sken på träden, som om de begjutits med en sista rest av solljuset. Ur djupet steg bäckens brus emot henne. Vid värdshuset hojtade någon till.

II.

Lång och smal sträckte sig byn bort mellan de svarta bergen. Två gamla ekar lutade sig trötta mot den mossbelupna kyrkomuren. Längre ned ett par röda tak, utmed vägen fallfärdiga trähus i en oredig sicksacklinje. De sneda fönstren blickade hotfullt och misstroget över till varandra. Under trycket av Bora, den våldsamma störtvinden, hade de nedrökta taken åkt på sned, som hatten på en drucken. Ur skorstenarna bolmade små rökmoln fram. Från klockaregården trängde lukten av nybakat bröd ut på gatan. — »Undrar, om de rustar till bröllop», tänkte Jella och gick hungrig vidare.

Vägen var våt och smutsig, fastän det inte hade regnat på länge. Mellan de knagg-

liga stenarna ruttnade vattnet i blåskimrande gölar. Framför husen sutto människorna på marken med benen långt utsträckta som vilande boskap. Endast i smedjan stod gesällen ännu vid sitt arbete. Hans träsko klapprade taktfast, när han trampade bälgen. Elden fladdrade på härden, och varje gång den lågade upp, blev ynglingens sotiga ansikte skarpt belyst av skenet. Jella saktade sina steg. Gesällen såg upp och gick fram till dörren.

»Jella! . . . kom hit, lilla Jella!» Han stod bredbent på tröskeln, och eldskenet bakom honom lyste som en gloria kring hans gestalt. Det såg ut, som om skuldror och förskinn brunno.

Flickan ryckte på axlarna, men hon kunde inte låta bli att skratta, när hon gick vidare. Denne Davorin var en råbarkad och lat sälle. Men på söndagarna, när han var tvättad och snyggt klädd, hade hon ingenting emot att sitta bredvid honom nere vid bäcken.

Som barn hade de tillsammans tumlat omkring i vägdammet. Vid den förfallna kvarnen brukade de hojtande springa på de hala bjälkarna. En dag mindes Jella särskilt. Då hade alla de andra halkat av de barklösa stockarna, på bara fötter hade hon ensam gått upprätt över dem. Den gången hade hon känt sig som den främsta i byn. Sedan dess hade hon aldrig sett sig omkring med så stolta blickar, ty numera visste hon, att det inte fanns någon sämre än hon.

När Davorin blivit gesäll, hade han också dragit sig ifrån henne. Först förra hösten hade de träffats på nytt bakom kyrkan. Linnet hade glidit ned ett stycke på Jellas axel, och håret fladdrade för vinden. Davorin betraktade henne, som vore han ond på henne.

»Vart ska du gå?»

»Ingenstans.»

»Jag följer med dig.»

Då hade de gått länge tillsammans, men inte ett ord hade de talat med varandra.

Nu voro de vänner, men flickan ville helst inte tänka på att han var Slatkas yngre bror. När han blev häftig, liknade han sin syster

Jella hade nått fram till kyrkan. Genom de öppna fönstren i prästgården trängde ett entonigt mummel ut i skymningen. Därinne brann en lampa. Prästen böjde sig över bordet. Hans breda profil kastade en oformlig skugga mellan helgonbilderna på väggen.

Jella gäspade och gick vidare. Hon hade dock svårt att taga blickarna ifrån prästboställets stora, ovårdade gård. Framför uthusen lyste ett par vita lentygsärmar fram ur dunklet. På en kullstjälpt korg satt Slatka och pratade med prästens tjocka hushållerska. Båda utstötte växelvis häftiga hotelser. När de fingo syn på flickan, tystnade de tvärt och sågo menlöst på varandra. Ingen av dem besvarade Jellas hälsning, och hon kände sig plötsligt mycket övergiven.

Också getterna lämnade henne långsamt.

De böjde hemvant av från vägen, var och en vid sin grind, men väl inne på de smutsiga gårdarna vände de sig en sista gång mot Jella. Glömsk av sin grind följde blott hennes lilla svarta älsklingsget alltjämt efter henne, som ville den något. Flickan förstod den stumma blicken, böjde sig ned och slog armarna om djurets hals. På det sättet togo de avsked av varandra varje afton. De gnedo sig mot varandra med samma känsla av välbehag som två små djur.

En lång stund kände Jella getens gräsdoftande värme på sin hals och tänkte inte vidare på Slatka . . . Vid Franjos hus stannade hon ett ögonblick. Ett smärtfyllt ljud nådde hennes öra. Det liknade hundars tjut i klara månskensnätter. Tonen lät först dov, som kom den ur en källare, steg sedan högre och högre för att till sist övergå liksom i ett barns stilla kvidande. Det var Franjos hustru, som Slatka hade talat om, vilken övergiven jämrade sig därinne. Franjo själv satt på trappan till förstugan med

huvudet stött i båda händerna och vaggade det fram och tillbaka i takt med gråten och snyftningarna därinifrån.

Nu kom ännu en ensam stuga, som liknade en myrstack, ett fallfärdigt staket, en öde gård. Här tog vägen slut och Jella gick vidare genom det våta gräset för att komma fram till moderns hydda. Med sitt oformliga tak, som var likt en huva, låg den inklämd i de dystra skogssnåren. Det var det besynnerligaste taket i hela byn. Vinden hade tryckt det så hårt ned på vägarna, att dessa formligen sviktade under tyngden. Ett barn kunde nå takåsen med handen. Jella tänkte på hur mycket hon som barn hade älskat detta sällsamma tak, som var övervuxet med brun, sammetslen mossor. När man gjorde upp eld i stugan, sökte röken sig ut genom taket i små blåa moln, varhelst den kunde. Och när ovädret rasade, och regnet piskade dalen, strömmade vattnet obehindrat in i det enda rummet.

Så hade det alltid varit, så långt hon

kunde minnas. Visserligen brukade modern berätta för henne, att de en gång för många år sedan hade bott någon annanstans. De hade kommit långt bortifrån med Jellas far, som då arbetade på kolfartygen. Jella kunde inte tåla sin far, hon var rädd för honom och bad alltid till Gud, att hon skulle slippa se honom mera. När han emellanåt kom ner till byn, slog han både modern och henne, söp opp allt, som fanns i stugan, svor och sov. Sedan gick han med kolarna tillbaka till bergen igen, och så sluppo de att tänka på honom för en tid.

Ur skogen sköt en mörk fågel fram som en svart molntrasa. Hastigt öppnade Jella den murkna dörren. Hon måste böja sig för att komma in under dörrposten. Deras enda get trängde sig ivrigt med henne in i det fuktiga, rökiga rummet.

Jellas mor satt vid den öppna spisen och knöt nät. Risbrasan på härden lyste omkring henne med ett fladdrande sken. Medan hennes hand mekaniskt trädde maskorna,

nynnade hon en främmande, obegriplig sång. Jella gick ljudlöst fram till bordet, där det låg ett stycke halvmöglat majsbröd invirat i en duk. Hon tog brödet och åt glupskt. Sedan började hon mjölka geten. Då och då föll hennes huvud sömmtungt ned mot bröstet. Tålig och förundrad blickade geten på henne.

Modern tappade den stora tränålen, med vilken hon flätade garnen samman. När hon böjde sig ned för att taga upp den, slutade hon att sjunga.

Den plötsliga tystnaden väckte Jella. Hur ofta hade hon inte hört moderns sånger, och ändå var det, som om hon i dag hörde dem för första gången. Hon gnugade sömnen ur ögonen och fortsatte att mjölka. Mjölken strilade i ojämna tag ned i krukan.

»Var har du lärt dig sjunga?»

»Inte lär man sig att sjunga. Hemma hos oss sjunger alla.»

»Hemma? Var det härligt hemma hos dig?»

När modern lyfte på huvudet, föll eldskenet över hennes ansikte. I hennes trötta, härjade drag avspeglade sig en grov skönhet. Det svarta, lätt grånade håret växte djupt ned i den låga pannan, över den breda överläppen syntes en blåaktig skugga. I de italienskt mörka ögonen flammade återskenet från härden.

»På den tiden var det härligt överallt» — det kroatiska språket lät i hennes mun sällsamt vekt och utdraget — »men nu är det uselt överallt.» Hon suckade och strök sig med båda händerna över ansiktet så långsamt, som ville hennes fingrar dröja kvar i varje rynka. — »Uselt — fördömt uselt.»

Sedan tego båda en lång stund. Endast bergsbäckens brus hördes därutifrån. Garnet rasslade i kvinnans knä.

»Och jag — jag är ju född där borta hos er?»

Modern nickade.

»Bodde vi också där i utkanten av byn?»

»Vid havet . . .»

Jella ställde mjölkkrukan på bordet och satte sig på bänken vid spisen.

»Vid havet? Där du säljer dina nät?»

Hon fick vänta på svaret. Med hakan stödd mot handen, frågade hon än en gång.

»Säg, mor»

Den andra vaknade upp som ur en dröm.

»Nej, längre bort . . . mycket längre bort . . . på ett annat ställe.»

Jella stirrade in i den kolsvarta härden, på vilken eldsflamman sakta fladdrade.

»Hurudant är havet, mor?»

»Djupt är det — och stort», svarade hon, mera med en åtbörd än med ord.

»Djupare än klyftan? Större än Stenfältet?»

Jella drog upp knäna ända till hakan.

»Säg mor, var det havet, där det en gång hängde ett stort nät till torkning på två pålar?»

Modern suckade.

»Du kommer då inte alls ihåg havet . . .»

Flickan skakade på huvudet, men blev

plötsligt alldeles stilla, som hade hon fått syn på något, hon länge sökt efter

»Jo, vänta. En mussla kommer jag ihåg. Den låg i sanden, och så kom vattnet och hämtade den. Några främmande människor kommer jag också ihåg, de sjöng som du nyss . . . Var där inte också en liten krokig gumma? . . .»

Modern lät händerna vila i skötet.

»Det var min mor . . . Hu, så hon kunde banna! Om halsen bar hon alltid en duk med fransar, med den slog hon mig, när de främmande männen inte ville ge pengar.»

Hon slöt ögonen. Allt hade åter blivit så levande för henne, moderns ansikte kunde hon dock ej erinra sig.

I de skumma vråarna lossnade murbruket och föll med ett lätt buller till golvet. Jella tänkte på musslan, modern på den där gula duken

öfverhöfden. Men den prassande helg-
dagsrocken följde honom och strö-
mades ut i kyrkan. Han såg på de
öfverhöfden, som de följt varit
söndag, så långt han kunde minnas. De
höfdes dock som kyrkans lida varit

III.

Klockklangen ekade i de fuktiga bergen.
Från kyrktaket droppade regnvattnet ned.

Inne i kyrkan trängdes hela byn i de
trånga bänkraderna. Till höger männen, till
vänster kvinnorna. I första raden satt do-
maren i svart helgdagsrock och med po-
madadoftande hjässa, bredvid honom den
enögde smeden, så kom skolläraren, som
tillika var krögare. I skolan lät han pojkar-
na få umgälla, ifall deras fäder inte besökte
hans krog. Nu såg han allvarlig och högtid-
lig ut. Mellan testarna i hans sträva hår
pärlade svetten som små bäckar.

Luften i kyrkan blev allt tyngre. Luk-
ten av uppblötta sandaler, våta filtkappor
och härsken såpa från nytvättade skjortor
blandade sig kvävande med den sötaktiga

rökelsedoften. Männen pressade helgdagshattarna tätt emot bröstet och stirrade upp emot det kala taket med samma tomma, oförstående blickar, som de gjort varje söndag, så långt man kunde minnas. De brokiga dukarna, som kvinnorna hade virat omkring sina bönböcker, lyste grant.

Prästen skred mot predikstolen. Den smala trappan knarrade. Över församlingen bredde sig den sedvanliga söndagsstämningen. Bönderna harklade sig, som hade de något att säga. Sedan inträdde förvåntansfull, andäktig tystnad. Prästens stämman uppfyllde ensam kyrkan.

Jella satt sömnig bredvid sin mor. Van som hon var vid den friska luften på höjderna, blev hon alltid dåsig i den rökelse-mättade värmen i kyrkan. Hennes urtvättade kattunssklänning var redan för trång över axlarna. Skimret från ett vaxljus gav hennes kopparbruna hår en metallisk glans, ögonen lyste som smala, svarta streck bakom de sammanknipna ögonlocken. Hon

nickade till. Slött lät hon blickarna glida över de dumma, andäktiga ansiktena runt omkring sig och över flickornas släta oljade hår. Modern satt sammankrupen bredvid henne och luktade hela tiden på den timjan, som hon haft med sig i sin nötta bönbok.

Bakom dem hördes en hostning. Som ett eko hostade någon i de främre bänkarna, sedan två — så tre. Jella räknade dem. Det där var Slatka, det där dödgrävaren. Dödgrävaren hade ont i ett öra och bar alltid en röd duk knuten om huvudet. De båda ögglorna vippade löjligt i skuggan av predikstolen. Av allt detta fångades Jellas uppmärksamhet, men inte av den heliga predikan, trots att prästens ton blev allt mer högtravande, och gummorna slumrade allt tryggare i hägnet av hans dånande stämma.

Nu var Jella nära att skrika högt av glädje. Hon hade upptäckt en grön gräshoppa på golvet. Den hoppade muntert omkring mellan de smutsiga, våta fotspåren, och de

långa benen lämnade efter sig fina sicksackränder. Flickan andades friare. Hon tyckte, att gräshoppan hade fört med sig något av livet i hennes stora, tysta skogar.

Regnet hade upphört. I mjuka knippen föll solljuset in genom fönstret. Men från predikstolen dundrade prästen alltjämt. »På vem kan han vara så ond?» tänkte Jella och lyfte de långa ögonfransarna. Hon fick för sig, att den högvärdige herrn endast vände sig till dem. Han talade om synden och slog vilt med armarna i luften, och hans eget raseri tycktes stegras med orden. — »Satan har givit eder synden. Guds Vishet har skänkt eder dygden. I haven fått fri vilja till att välja. Betänken dock, att domens dag är nära!»

Jella kände sig uttråkad av allt detta. Hon såg hellre på gräshoppan. Nu började prästen att tala om dåliga män och lastbara kvinnor.

»Det är aldrig försent att återvända till den rätta vägen», ropade han. »Om dessa

usla människor vilja tränga sig in ibland eder, förbannen dem, stöten dem bort ifrån eder, såsom vår Herre en gång skall stöta dem bort från sin tron ned i helvetet . . .»

Det blev rörelse i kyrkan. Också Jella såg upp. Hon fasade för detta obekanta, förfärliga ställe, dit människorna alltid önskade varandra, när de vredgades. Uppe bland bergen hade hon aldrig tänkt på helvetet, men här i Guds hus talades aldrig om något annat. Hon ville inte höra på längre, men åter såg det ut, som om prästens knutna hand riktade sig hotfullt mot henne och hennes mor. Och nu vände sig Slatka om och såg på dem med ett skadeglatt ansikte.

»Vad är det hon ser på?» tänkte Jella och såg sig oroligt omkring. »Vad ser alla de andra på?» — och då — då föll hennes blick på modern. Hopkrupen satt hon där bredvid henne. Darrande försökte hennes staccars utarbetade händer att släta ut bönbokens invikna kanter. Som aldrig förr såg Jella, att modern var gammal, rörande gam-

mal, och hon kände nu, vad hon aldrig klart fattat, att hon älskade henne, älskade henne, så att hjärtat ville brista.

Slatka och prästens hushållerska sågo på varandra och blinkade menande åt Jellas mor, som för varje ögonblick blev allt blekare. Hennes panna var lika vit som ljusen på altaret. Hennes haka darrade, och med en ofrivillig, krampaktig rörelse satte hon handen för ögonen.

Prästens hesa stämman skar gällt genom rummet.

»Lastbara kvinnor fördärva ett gott folk, bringa skam över familjen. Med sina vackra visor och granna kläder förstå de att locka»

Förskräckt klamrade sig Jella fast vid moderns kjol, som hon brukade göra, då hon var barn och någon hade gjort henne illa Plötsligt som om en dörr våldsamt hade slagits upp i hennes inre, erinrade hon sig en annan långt präktigare klänning, som modern förr hade burit, en kedja av gul

bärnsten, klirrande glaspärlor, stora örringar av guld och främmande män, som tidigt på morgonen hade lämnat deras stuga. Och mycket annat kom hon att tänka på, som hon inte ens visste fanns kvar i hennes minne. Hon hade helst velat skrika högt. Varför säger ingen, vad som försigår här inne? Varför stirrar hela byn på henne och modern? Varför ser prästen så hotande på dem? Varför är det ingen, som säger något till henne — hon förstår ju ingenting, och ändock darrar hon.

De äldre männen vredo sig förläget åt sidan. Deras bruna, väderbitna ansikten försvunno bakom hattarna. Ynglingarna lutade huvudena nyfiket samman. Kvinnorna knuffade varandra belåtet med armbågarna. Jella tyckte, att någon bakom henne sade: »Giacinta», moderns namn. Hennes strupe snördes samman; om modern talade man alltså, om modern. Hon kunde inte tänka tanken ut. Hon såg allt som i en dimma. Människorna, predikstolen,

allt gungade framför henne. Ljuslågorna på altaret började dansa. En fruktansvärd skräck kom över henne, och hennes blick föll på Frälsarens bild, som från sitt rostiga kors framme i koret med ett uttryck av sorgset förbarmande sträckte ut sina plågade armar emot henne. Och under det att hon i bävande ångest såg upp till Honom, som hade älskat alla människor, uppsteg i hennes hjärta ett brinnande hat mot alla.

Predikan var slut. Prästen stod åter framför altaret. Breda, slaviska ljud uppfyllde kyrkan. Hans Högvördighet läste mässan med stor brådska. I den både föddes och dog Vår Herre i all hast.

Släpande steg hördes. De, som sutto längst bort, började resa på sig, så småningom blev det också rörelse i de främre bänkarna. Med klappret av enstaka sandaler blandade sig stampet av stövlar och det klatschande ljudet av bara fötter. Den fadda lukten av läder och pomada rördes nu upp på nytt i den varma luften.

Församlingen skred långsamt framåt, och av trängseln pressades Jella och hennes mor mot utgången. Giacinta gick med nedböjt huvud, hennes ansikte var askgrått, och kring munnen låg ett bittert, hårt drag. Flickan stirrade med frånvarande blickar på dörröppningens ljusa fyrkant, mot vilken de många krokiga ryggarna rörde sig, men såg ändock ingenting.

I dörren slog en frisk fläkt av den fuktiga vårluften emot henne. I vattenpölarna och på de våta taken glittrade solstrålarna. Det låg ett skimmer över hela dalen, och för ett ögonblick hade hon en känsla av att det, som nyss hade skett, inte kunde vara sant. Modlös lyfte hon blicken.

Framför henne på den öppna kyrkplatsen med sina nedtrampade gräsmattor stodo människorna kvar, som väntade de på något mera. Ingen rörde sig, ingen sade ett ord, men en omedveten, gemensam önskan gjorde sig förnimbar genom tystnaden, som blev allt mer tryckande. Jella ryste. Sme-

den vände sig mot henne. Längre bort såg hon runda helgdagshattar, dödgrävarens röda snibbar stucko upp, glänsande oljiga huvuden, idel bekanta ansikten, men deras blickar voro dock så egendomligt främmande och fientliga. Och Davorin låtsade, att han inte såg henne. Med järnspetsen på sin käpp petade han upp ogräs mellan stennarna i stället för att komma fram till dem.

Förtvivlad såg Jella på modern. Varför sade inte heller hon någonting? Varför stod hon där? Giacinta var som förstenad. Hennes ögon stirrade förskräckt ut i luften och tycktes fråga, varför man pinade henne. Varför just nu? Nu — efter så många år, då allt för längesedan var förbi, och hon själv blivit gammal.

En bondhustru lyfte handen med en hotande åtbörd, när hon gick sin väg, och full av hat och gammal hämndlust skrek Slatka:

»Vänta du din hora!»

Tystnaden var bruten. Alla började nu att tala upprört i munnen på varandra. Ett

öredigt mummel uppstod. Någon svor till.

Plötsligt kom Jella att tänka på vad hon i går hade lyssnat till i bergen, och det kändes, som om glödgade nålar stucko henne över hela kroppen och brände huden i hennes ansikte. Modern blev allt blekare. Det syntes på henne, att hon ville säga något, men hennes stackars hjärna kunde inte finna de rätta orden. Hon visste nu, att hon var hjälplöst utlämnad till sina gamla fiender, kvinnorna — nu, sedan männen inte längre togo henne i försvar.

Nere på landsvägen skramlade en vagn förbi, körkarlen vinkade bakåt och ropade något, men kedjor och hjul rasslade, och ingen förstod honom. Alla sågo i den riktning, dit han pekat. Också Jella och hennes mor sågo ditåt. Bakom kullen döko två vajande gröna fjäderbuskar upp. Gendarmer kommo fram ur skogen. I de påskruvade bajonetterna blixtrade och slocknade solljuset i takt med deras steg.

Framför kyrkan hade man ett ögonblick glömt Giacinta. En tung, ångestfylld stillhet inträdde, en sådan beklämmande stillhet, som brukar uppstå bland dem, som ha något att dölja. Männen drogo hattarna djupare ned i pannan. Nästan varenda en hade något på sitt samvete, hos alla fanns något, som det var bäst att dölja. Åsynen av gendarmerna kommo orden att fastna i halsen på dem, man kunde ju aldrig veta, vem de skulle taga med sig . . .

Nu hördes de tunga soldatstegen tydligt nere på landsvägen. Ingen vågade andas. Ännu ett långt fasansfullt ögonblick, som drev ångestsvetten fram i pannorna, — sedan spred sig ett drag av lättnad över de förstenede ansiktena. Gendarmerna hade likgiltigt marscherat vidare och veko nu in på snickarens gård.

»Det är Franjo, de ska hämta. Vem har förrätt honom?»

Också Jella andades lättare. Hon visste

inte varför, men även hon fasade för de gröna fjäderbuskarna.

»Den fördömda häxan — hon bär skulden till allt», skrek Slatkas svägerska i raseri. — »Franjo slog aldrig hustru sin, innan han hade med den där att göra.»

De, som stodo längre bort, kunde inte höra hennes ord, och de, som stodo närmast, visste, att Franjo slagit hustrun i all sin tid. Men de upphetsade sinnena behövde ett offer, och så vände sig allas vrede åter mot Giacinta.

Grova, håriga knytnävar höjdes, röda kvinnohänder slogo vilt omkring sig, undertryckta svordomar hördes, halvhöga skymf-ord västes fram, och en yngling tog dristigt upp en sten och slungade den mot den italienska kvinnan. Giacinta tog sig med ett skri för bröstet och sprang sedan besinningslöst sin väg. Jella tänkte följa efter henne, men hejdade sig. Den ena foten hade nätt och jämnt berört marken, den andra darrade, så att den knappast orkade uppbära hen-

nes tyngd. Hennes kropp var smidig som en outvecklad gosses, hennes vita tänder blixtrade mellan läpparna, som ville de bita. Hennes anletsdrag förmörkades, en vild känsla av bitterhet steg upp inom henne, något sådant hade hon aldrig känt förr. Blixtsnabbt böjde hon sig ned, grep handen full med kiselstenar och kastade dem på måfå in bland mängden och flydde sedan samma väg som modern. I nästa ögonblick hade hon alla emot sig. En hagelskur av stenar susade genom luften. En sten sårade henne i foten. Nyutspruckna blad följde med till marken. Vattnet stänkte högt i pölarna, och många stenar hamnade i diket.

Flickorna framför kyrkan skreko gällt: »Det är rätt åt hennel» Några ynglingar brusto i skratt.

»Kvinnfolken ha rätt,» mumlade de äldre männen lugnt, som när människor se på tidigare synder, — ifall de njutit till mättnad.

Så blev det lugnt. Människorna sågo på

varandra som dumma, tillfredsställda djur.

Nere på snickarens gård visade sig gendarmera på nytt. Franjo gjorde så djupa bugningar för dem, som om han tjänstgjorde framför altaret. Sedan de försvunnit, stod han där ännu med böjd rygg.

Domaren knuffade krögaren-läraren belåtet i sidan.

»De ta inte den kanaljen med sig! Kvinnan har väl förnekat alltsammans den här gången också!» Han skrattade och var glad över att han inte hade något med gendarmera att göra. I allt detta pratande kunde man lätt förråda sig.

De båda fjäderbuskarna försvunno i vägkröken. Byn återtog sitt vanliga söndagsutseende, och Hans Högvördighet skred leende fram genom sin fårahjord mot kyrkoherdebostället.

IV.

Först på tröskeln till hyddan hade Jella hunnit upp modern. Med förtvivlad hast låste de dörren efter sig. Båda drogo djupt efter andan, och deras blickar möttes. Därefter stirrade båda förläget mot golvet. Nu då faran var över, försökte de att läsa varandras tankar i ögonen. Förvirrad löste modern upp halsduksknuten under hakan och knöt den på nytt. Jella såg inte ditåt, men märkte ändock, att moderns knän darrade under vecken på hennes kjol. Båda tego. Dessa stumma, obevekliga minuter voro för den ena en omedveten botgöring, för den andra ett omedvetet löfte om förlåtelse.

När de sedan sågo varandra i ögonen, voro deras blickar fria från all förlägenhet. Jella satte sig på bänken vid härden. Med

en våt trasa började hon tvätta bort det långsamt framsipprande blodet från såret på foten. Modern gick med trötta steg än hit än dit i stugan, ordnade lökarna på takbjälken, lät fingrarna glida längs snöret med de torkade, knastrande svamparna uppe vid dörrposten, skakade ett slag på krukan med oliverna. Trygga bakom den låsta dörren, återgingo de till sitt vardagliga liv... Plötsligt flög något med en svag smäll mot fönstret. Det var blott en skalbagge, som hade stött mot rutan, men det dova ljudet uppväckte hos båda samma outtalade tanke. Som förstenade sågo de på varandra. De fingo en förnimmelse av att denna skalbagge var hela den fientliga yttervärlden, som ville tränga sig in till dem, att hela byn lurade därutanför. Modern suckade, och modfälld tog hon ned nätet från spiken och fortsatte arbetet från gårdagen.

»Jag kan inte stanna här.»

Jella kände sig lamslagen av förskräckelse.

»Jag måste bort härifrån! De hundarna ta livet av mig, så snart inga gendarmer finns i närheten.»

Hon vände sig bort, och hennes röst lät osäker, när hon fortsatte att tala.

»Jag går med nätet ner till fiskarne vid Porta-Re. När vi får pengar, flyttar vi någon annanstans.»

»Men jag följer med dig?»

Modern tvekade med svaret. För varje gång hon höjde och sänkte ögonfransarna, ljusnade eller fördystrades hennes anletsdrag. Till sist skakade hon på huvudet, som om hon stridde med sig själv.

»Nej — det går inte. Dig gör de inget ont, när jag är borta. Jag kommer ju och hämtar dig sedan.»

Jella kände, att modern hade rätt. Ingen skulle göra henne något ont. Likväl fasade hon för något, som hon inte kunde förklara.

De talade inte mera härom. Modern tog fram en sämre kjol, en jacka och ett par skor och gjorde ett knyte därav. Sedan såg

hon sig obeslutsamt omkring, än tomt framför sig, än på Jella. Så satte hon knytet hastigt ifrån sig på golvet, gick tvärs över rummet, hukade sig ned vid spisen, och med ett rostigt knivblad började hon bända loss den nedersta tegelstenen.

Oroligt följde Jella med blickarna hennes snabba, ljudlösa arbete. Allt annat var nu glömt. Tegelstenen höll hela hennes uppmärksamhet fången. Långsamt höjde den sig. Runtomkring rök sotet ut på golvet. Giacinta stack in armen ända till armbågen och tog fram ett i smutsiga trasor inlindat litet guldkors.

Jella ropade högt av förtjusning, — men strax blev hennes blick stel. Hon drog sig till minnes, vad Slatka igår hade berättat om ett guldkors, och hon måste torka svetten ur pannan.

»Detta är det enda, som finns kvar — —» mumlade Giacinta sorgset. Så lade hon korsset tillbaka, tryckte fast tegelstenen i öppningen och reste sig mödosamt.

»Akta det väl!»

Hon kastade nätet över axeln och vände sig mot dörren för att gå.

Jella for förskräckt upp. På det hade hon inte tänkt vidare. Det var något, hon ville säga, något, som hon aldrig hade sagt förut. Ty alltsedan de varit i kyrkan, visste hon, att hon älskade modern, älskade henne mycket, trots att hon hade fått det där guldkorset. Hon sökte efter ord, men fann inga. Hon kunde endast sucka.

På tröskeln såg sig modern än en gång tillbaka. Hennes hand grep hårt om nätet, hennes bröst höjde och sänkte sig oregelbundet.

»På spishyllan finns bröd för i dag», sade hon hest. Sedan tog hon knytet och vände sig inte mera om.

Därute föll solskenet som guld över gräset. Från värdshuset hördes sång. Med det enformiga, klagande ljudet från en säckpipa blandade sig ett avlägset stampande.

»Ingen kommer att se mig. De dansar redan där nere.»

Jella tyckte, att hon hörde Davorins befallande stämma. »I dag är det nog han, som anför Kolodansen», for det genom hennes huvud, och hon måste tänka på lärarens rödkindade dotter.

På andra sidan busksnåren brusade bäcken mellan klippiga stränder. Jella störtade efter modern, som halvspringande skynadade över den smala spången. Hennes kjol fladdrade för den kalla fläkten från det skummande vattnet. Jella såg ned i djupet och kom att tänka på hur hal och slipprig spången var, och ångestfullt följde hon modern med blicken. — »Tänk, om hon halkade!» För första gången ängslades Jella för att en olycka skulle kunna drabba modern.

Då de kommit över till den andra stranden, stannade båda. Giacinta såg sorgset på sin dotter och började långsamt smeka hennes kinder, strök över hennes hår, hennes panna, hennes läppar, som ville hon även med sina händer inpräglade Jellas drag. Jella slöt ögonen och bet samman tänderna för

att inte skrika högt. Giacinta tog henne om axlarna och skakade henne med kärv ömhet och kysste henne gång på gång, hårt och ljudeligt på bönders vis.

»Jag kommer ju tillbaka och tar dig med», suckade hon tonlöst, medan hon reste sig. Hon visste inte, om det var sig själv eller flickan, hon ville trösta. Jella ville åter säga något, något, som steg upp i hennes bröst, och som gjorde henne ont. Förgäves, orden ville inte över hennes läppar. Blott två stora barnatårar sökte sig fram under hennes ögonlock och runno nedför kinderna. Dem såg inte Giacinta. Med nedböjt huvud hade hon slagit in på skogsvägen. Under den stora eken stannade hon ännu en gång och såg sig tillbaka. Hennes ögon voro beslöjade, hennes mun rörde sig ljudlöst.

Båda hade något, de ville säga varandra, och ändock tego de.

40
göra henne sorgsen. Men vart skulle hon ta
vägen? I dag skulle hon känna sig ensam
och övergiven till och med bland sina barn
och sina getter. Hon hade gärna velat höra
en mänsklig stämma. V.
att modern snart skulle återvända.

Jella satt på en sten och stirrade på den gamla eken, under vilken inte längre någon stod. Giacintas kjol, som hon till sist hade sett som en fladdrande blå fläck, hade för länge sedan försvunnit mellan trädstammarna, ljudet av hennes steg hade för länge sedan dött bort. Det susade för Jellas öron, hon hade en förnimmelse av att den tysta skogen blivit uppfylld av förhatliga mänskliga röster. Det var skymforden och larmet från morgonen, som hon tyckte sig höra på nytt, och hon fick en förkänsla av att en kylig tomhet skulle komma långt bortifrån och på samma gång från hennes stuga där borta och smyga sig över henne. Hon vågade ej gå hem, ty hon var säker på, att hon där skulle få syn på något, som skulle

göra henne sorgsen. Men vart skulle hon ta vägen? I dag skulle hon känna sig ensam och övergiven till och med bland sina berg och sina getter. Hon hade gärna velat höra en mänsklig stämma, som sade henne, att modern snart skulle återvända.

En lång stund hade hon, utan att se, stirrat på ett blåaktigt sken över regngölen vid ekens fot. Hon hörde, utan att höra, hur grenarna knakade i skogen. Hon kände endast en gränslös förvirring i sin hjärna. Aldrig hade hon trott, att det fanns så många tankar som de, vilka nu gingo genom hennes huvud. Det hade aldrig hänt något i hela hennes liv förut. Bergen och getterna, flickorna och pojkarna och mässan om söndagarna, det hade varit allt, och så moderns nät, faderns förbannelser; vinden, solen och snön. Och nu hade allting på en gång förändrat sig så ofattbart.

Hon höjde huvudet. En underlig, framåtlutad gestalt dök upp nere vid bäcken. Det var Jagoda, den gamla tiggerskan. Hon

gick hastigt, och hennes hoptorkade överkropp rörde sig, som om de magra händerna, vilka nådde nästan till marken, ständigt plockade gräs. Så såg man henne på landsvägarna, i kyrkan, på gårdarna. Alltid hade hon bråttom. Gav någon henne en allmosa, vände hon en smula på huvudet och tittade upp på givaren som en ruggig, sorgsen gammal hund. Fick hon bröd, stoppade hon det girigt i sin påse, fick hon mynt, stoppade hon dem i munnen och sprang raka vägen till krogen. Bönderna, som sutto där inne, skrattade åt henne, när hon kom och spotade ut sina kopparslantar på den plåtbeslagna disken, stack brännvinsflaskan under armen och skyndsamt styrde sina steg ned till den gamla, eldhärjade vattenkvarnen, medan byhundarna skällde efter henne. För längesedan, när hjulen ännu gingo runt, hade den tillhört henne och hennes man, den röde mjölnaren. Också nu skyndade hon ned till den förfallna kvarnen. Jella sprang efter henne.

Hon kunde inte minnas, att hon hade sett den gamla tiggerskan annorlunda, och alltid strök hon omkring här nere vid kvarnen. Som barn hade Jella varit rädd för henne, senare lyssnade hon gärna till den gamlas historier.

Jagoda hörde till dem, som hade känt skogsdvärgarna, och som bland klipporna ofta hade mött det stenskäggiga bergtrollet. Jagoda hade sett häxornas eld över Jezeros fasansfulla avgrund. Jagoda förstod, vad skogarnas sus under kalla höstkvällar hade att förtälja människorna.

»Bora kommer», kunde hon ibland mumla mitt på klara solskensdagar. — »Brakveden uppe på Stenfältet har sagt mig det.» Och dagen därpå tjöt vinden, och svarta regnmoln redo mot bergen.

»Det blir kallt», hade hon muttrat inne på krogen, då man hällde i brännvin åt henne. »Bäcken rann i natt tillbaka till klyftan för att hämta is.» När så skymningen kom, ven snöstormen på höjderna,

och körkarlarna nere i byn svuro för att de inte kunde se varandra i dimman.

Alla gjorde narr av den halvtokiga gumman, i hemlighet hyste de dock en sorts vidskeplig vördnad för henne. Man vände sig till henne för att få höra spådomar om skörden; när någon låg sjuk därhemma, gick man till henne för att få läkande örter. Också Jella hade nu den känslan, att Jagoda kanske kunde hjälpa henne, Jagoda, som visste så mycket, som inte andra visste. Kanske hade hon någon torkad ört, som kunde taga bort smärtan i bröstet.

Hon stod framför den gamla kvarnen. De fallfärdiga väggarna reste sig dystert ur det vilda, frodiga ogräset. Däremellan forsade bäcken, och skummet stänkte som silverstoff. Vattenranden slickade då och då den slammiga mossan, vilken hängde ned från det orörliga, svarta kvarnhjulet som gröna istappar. Det måste ha varit mycket längesedan det hjulet stannade. Ur gruset från den instörtade eldstaden

hade ett träd vuxit upp. Busksnåren trängde in genom den gapande dörröppningen. Under det nedhängande taket, mitt i detta förfall, byggde fåglarna alltjämt nya nästen.

En skalbagge surrade över bäcken. Jagoda satt hopkrupen på en grushög och såg på det murkna hjulet, som väntade hon, att det skulle sätta sig i gång. Hon varken tittade upp eller rörde på sig, när Jella hukade sig ned bredvid henne. Hon nickade endast likt den, som ger sitt bifall till någon, som talar på långt håll. Under tiden strök hon helt meningslöst gräset bredvid sig med sin bruna, vissna hand. Så förgick en lång stund. Till slut mumlade hon utan att se upp:

»Din mor är alltså borta?»

Jella tycktes endast vänta på detta, ty med återhållen andedräkt böjde hon sig fram mot Jagodas ansikte och frågade:

»Men inte sant, hon kommer tillbaka?»

»Ja», suckade den gamla dovt. »Alla kom-

mer tillbaka — människorna känner bara inte igen dem alltid.»

Av allt detta förstod Jella blott så mycket, att hennes mor inte skulle bli borta för alltid, och hennes ögon glänste. Jagoda började nu åter att mumla, som talade hon i sömnen:

»Också Stevo, mjölnaren, har kommit tillbaka, kvarnen också. Förr har alltsammans tillhört oss, huset, bäcken och skogen. Och hjulet gick runt. Du kan inte drömma om, lilla Jella, hur vackert det då sjöng nere i vattnet... Så blev Stevo sjuk, varken svartrock eller örter kunde hela honom... Det var då hjulet stannade. Stevo dog, och hjulet ruttnade i vattnet.»

Jagoda lät huvudet sjunka ned mellan sina händer. Håret stack fram i gråa stripor under huvudduken. För varje gång hon suckade, var det, som om något slets sönder i hennes infallna bröst.

»Och då kom det folk, som sade mig, att Stevos kvarn inte längre var min, för att

Stevo var skyldig pengar till några främmande människor. Och främlingarna kom också och ville ta allting ifrån mig, huset, bäcken och skogen. Men de fick förgäves hota både med gendarmer och tryckta papper, jag gick inte utom dörren. Jag väntade ... något skulle väl ske ... Och då, när alltjämt ingenting skedde ... då brann Stevos kvarn.»

Solen sjönk, och strålarna glittrade inte längre på vattnet, trädens skuggor förlängdes och nådde andra stranden. Jella, som hela tiden endast tänkt på modern, började nu att lyssna. Jagoda drog tröjan tätare samman omkring sin skrynkliga hals. Plötsligt fingo hennes ögon liv, det såg ut, som vimlade det av myror i ögonhålorna. Hon böjde sig tätt intill Jellas öra.

»Kvarnen brann Förstår du? Det var jag, som tände på.»

Munnen öppnade sig på Jella. Sakta och hemskt skrattade den gamla ut i skymningen.

»Allt brann upp. Det, som blev kvar, kunde bara jag ha användning för. Och sedan dess sover jag nu åter i eget hus, och om natten kommer Stevo tillbaka.»

Hon teg ett ögonblick. Hennes ansikte blev gåtfullt.

»Jag känner igen dem, som kommer tillbaka. Jag kände igen Stevo, och kvarnen också, fast båda varit döda så länge.»

Rysande såg sig Jella omkring bland ruinerna och reste sig hastigt. Bakom bergen hade månen kommit fram. Från vattnet uppstego fuktiga ångor. Jella böjde undan grenarna för att komma ut genom dörröppningen och sprang sin väg längs bäcken. Hennes hjärta slog häftigare. Hon tyckte, att någon, snabbt och ljudlöst, sprang med henne därinne i dunklet och då och då stack fram sitt huvud ur buskarna. När hon såg bättre, efter var det endast snåren. En daggvåt kvist slog henne i ansiktet. Hon for tillbaka. Bävande vände hon sig om.

Spöklikt lyste kvarnens ruiner i mån-

skenet. Jagoda stod ännu på grushögen och stirrade på hjulet, om vilket hon säkert trodde, att det när som helst skulle börja röra på sig igen.

Jellas knän darrade, när hon äntligen nådde spången. Månen strödde ljusa fläckar över det bubblande djupet. Den murkna plankan över det svarta vattnet gungade. Mitt på spången stannade Jella. Hennes blickar hade fallit på hyddan, där hon bodde. Muren lyste vit, endast takåsen kastade en mjuk, blåaktig skugga över dörren. I de sneda fönsterrutorna lyste månskenet så klart, som om någon vakade därinne vid ljus. I går satt ännu modern framför härden. I går fanns det ännu någon, som väntade henne. En ljudlös snyftning skakade hennes kropp. Nu visste hon, varför hon hade bävat för att gå hem . . . I nästa ögonblick stelnade blodet i hennes ådror, och hon tyckte, att det mörka vattnet där nere hade stannat, och att det var spången med henne, som rusade utför i svindlande fart.

Hon såg tydligt, att skuggan av en människa föll över stenarna invid stugan. Någon stod bredvid muren. Vacklande gick Jella närmare. Hon hoppade av spången och hukade sig ned mellan buskarna på stranden.

Knappast ett ögonblick trodde hon, att modern hade återvänt. Snarare tänkte hon på Stevo, som Jagoda väntade i kvarnen

Nu rörde skuggan på sig, den vaggade hit och dit, förstorades: en man trädde fram i månljuset. Jella andades ut. Det var Davorin.

De stodo mitt emot varandra.

»Är det du?» muttrade ynglingen. »Jag började nästan tro, att du följt med mor din.»

Jella strök sig med armen över sin fuktiga panna.

»Vad du skrämde mig!»

Sedan tego båda förläget. Båda kände, att de nu inte längre kunde tala till varandra som förr. Davorin tuggade på underläppen

och petade i marken med sin käpp . . . För Jella stod nu allting åter tydligt. Så där hade hon sett honom stå framför kyrkan i dag. När han nu sträckte ut handen efter henne, drog hon sig förbittrad tillbaka.

»Rör mig inte! Du är som de andra!»

»Var inte dum, nu», svarade han barskt. »Mor din var allt en riktig . . . se inte på mig, som du ville mörda mig för det . . . en sådan kan nog inte ens undergörsrskan i Stevagora hjälpa . . . och om jag blandar mig i saken, kan jag reta upp Slatka ändå värre . . .»

Jellas vrede vände sig mot Slatka.

»Det är hennes skuld alltsammans.»

»Ja — hon bär gammalt agg till mor din. Smeden har inte heller kunnat låta bli henne. Och ett guld kors köpte han åt henne. Sådant lägger kvinnfolk på sinnet.»

Återigen detta guld kors! Hon blev alldeles likblek och stirrade på Davorin. Han var inte mycket längre än hon. Under den uppknäppta, grova skjortan syntes hans breda

bröst. Det kantiga huvudet satt stadigt på skuldrorna. Hans hår var lingult, hans blick var irrande, som sökte han ständigt efter något. När han talade på sitt tröga, sävliga sätt, dolde överläppen knappast de glesa, vita tänderna. Hans hand var fast och varm. Jella kände eljest gärna dess kraftiga grepp om sina höfter, nu ville hon inte veta av det. Hennes avvisande hållning eggade ynglingen.

»Ska du aldrig komma att älska mig?»

»Varför skulle jag älska dig?» svarade hon, men hennes röst lät osäker. »Du är ju bror till Slatka, hon skulle klösa ut ögonen på mig.»

Davorin började spetsa öronen. Jella fortsatte:

»Framför altaret skulle hon driva oss ifrån varandra.»

Han skrattade rått:

»Det behövs inget altare, för att du ska bli min. Mor din har nog aldrig bett prästen om tillåtelse.»

»Du får inte nämna hennes namn!» Gällt skar hennes stämma genom stillheten i den sovande byn, och hennes upplyftade arm kastade en hotande skugga på de månbelysta stenarna. Hon genomfors av en rysning. Nu först förstod hon, vad Davorin ville, och på nytt blossade samma vilda raseri upp inom henne, som hon hade känt på morgonen.

Ynglingen skrattade. Inte som vanligt, detta skratt klingade främmande och fullt av åtrå. Med rå kraft grep han tag i Jellas upplyftade arm. Aldrig hade Giacintas dotter synts honom skönare!

»Jella, lilla Jella . . . Jag måste ha dig!»

Med hela sin styrka böjde hon sig framåt för att befria sig från honom. En kort stund kämpade de stumt och fientligt. Han släppte inte taget. Girigt pressade han sin öppna mun mot flickans bara hals. Han kände hennes lilla motsträviga kropp under sina läppar. Ådrorna svällde i hans låga panna. Hans blick blev skum, och fingrarna,

som kramade så hårt om Jellas hand, blevo som förlamade. Jella begagnade detta ögonblick. Skoningslöst stötte hon armbågen i bröstet på sin plågoande och störtade sedan mot stugan. Innan Davorin hade hunnit hämta sig, gnisslade låset.

Som en galning riste Davorin i dörren. Jella rörde sig inte. Vanmäktig lutade hon sig mot väggen och stirrade ut i mörkret med vitt uppspärrade ögon. Hennes blickar drog till hården. Genom det borte fönstret kunde hon se skogen. Hon tyckte, att träden började röra på sig där ute i månskenet, och mörka och ljudlösa kommo de rakt emot henne. Hon nästan kände sig befriad, då Davorins bönfällande stämma åter hördes därutifrån.

»Jag ska bara säga ett ord . . . Släpp in mig, lilla Jella . . .»

Han bad så vackert, så undergivet . . . långsamt vände hon sig mot dörren.

Från värdshuset hördes stoj och skratt. Davorin såg sig hastigt om. Han var rädd

för att pojkarna fått syn på hans nederlag. Sedan började han svära, sade något förskräckligt om Jellas mor och gav dörren en ursinnig spark med sin järnbeslagna stövel.

Jella for tillbaka från tröskeln. På den steniga marken hördes stampande steg, som avlägsnade sig. Nere i byn skällde en hund. Det blev åter tyst, och flickan kunde ej längre uthärda mörkret. Hon trevade sig fram till eldstaden. Hon visste, att modern brukade förvara tändstickorna i en greplös mugg uppe på spiselhyllan. Först fick hon tag i majsbrödet, och i mörkret hörde hon åter moderns röst, när hon sade: »På spiselhyllan finns bröd för idag.» Men som orden nu ljödo för henne, inneburo de något mycket sorgligare än då. Den skarpa lukten från svavelstickan kittlade henne i näsan. Hennes ögon tårades. Nu rök och sprakade det i rishögen, och flammorna slog upp. Ljusskenet föll på den lilla blanknötta trästolen, där modern suttit och knutit så många nät.

Jella såg sig om, som vore hon säker på

att hon nu skulle få syn på något hemskt och dystert, som väntat på henne, och som hon förut inte vetat av.

Brödet smakade henne inte, fastän hon var hungrig, och i bädden låg hon illa, fastän hon var trött. Hennes lemmar värkte, och hon frös utan modern vid sin sida, trots att Davorins kyssar ännu brände heta på hennes hals. — Älskade hon honom? — Hon visste det inte. Men hon låg och tänkte på att om han nu vore hos henne, så skulle hon kanske besvara hans kyssar Likväl torkade hon av stället, där han hade kysst henne, och råkade därvid få tag i Giacintas röda halsduk. Sorgset såg hon på den. Hon tyckte, att något av modern hade kommit åter med duken.

Från hörnet hörde hon getens jämna andetag. Bakom spisen började en syrsa att sjunga. Den syrsan kände också modern. I går hade den sjungit och även andra dagar . . . Nu var hon inte rädd längre. Hon somnade.

VI.

I Jellas medvetande stod den dagen, då modern blev bortdriven, som en stor, skrämmande tomhet, som ej ville vika från stugan. När hon om kvällarna steg ned ifrån bergen, satte hon sig ofta på en sten och grubblade. Varför var hennes liv så annorlunda än de andras? Men hon kunde aldrig tänka tanken till slut. Hon gav människorna all skuld och för att inte ständigt bli påmind om tomheten, fasan och ödsligheten i sitt liv, undvek hon dem alla. Också för Davorin flydde hon. Blott en enda gång hade hon sett honom. Han stod då vid brunnen och pratade med Zorka, lärarens dotter. Hennes rödlätta ansikte var rödare än vanligt, och Davorin skrattade högljuddare än

någonsin. Jella höll sig för öronen och gömde sig bakom buskarna.

En gång hade Slatka låtit hälsa med sin lille pojke, att Jella kunde få komma till gården och hjälpa till. Läraren hade arbete för henne i sitt värdshus, också Slatkas svägerska hade användning för henne. Hon avvisade dem alla med att säga, att nog var hon fattig, men någon annan än sig själv ville hon inte tjäna.

När hon i den kyliga morgongryningen var på väg till bergen med sina getter, gick hon ofta in i kyrkan. Medan hon bad därinne, väntade getterna utanför och betade av gräset, som spirade upp mellan stenarna. Endast den lilla svarta geten stack ibland in huvudet genom kyrkdörren. Dess bjällra pinglade som korgossarnas små klockor, när mässan lästes. Jella var alldeles ensam, och så gick det bäst att bedja. Den blåklädda Madonnan i kyrkan, som skulle sända modern tillbaka till henne, lyssnade då endast till hennes böner.

Dagarna gingo, och när hon ej längre kunde räkna dem på fingrarna, blev hon trött av att vänta, gick inte mera i kyrkan om morgnarna och spanade inte nedåt dalen om kvällarna för att se, om hyddans fönster voro upplysta. Hennes kinder blevo infallna, hennes kropp blev gänglig och mager, och hennes blick var vild och soigsen. Hon kunde inte fatta, att det hade funnits en tid, då det plågade henne, att hon inte hade någon att tala med. Nu hade hon förlikt sig med att ingen visste, vad som försiggick inom henne. Och likväl vände sig alla i bänken om efter henne i mässan om söndagarna.

Sedan hon kommit under fund med hur onda människorna voro, var det, som om bergen blivit bättre. Dagar igenom kunde hon ströva omkring i rullstensgruset. Ofta låg hon orörlig i skuggan av de höga bergstopparna, däruppifrån sågo både kyrkan och hennes hydda lika obetydliga ut, och dit upp nådde varken klockklängen eller ljudet

av Slatkas röst. Numera rev hon aldrig sönder sina händer på klippornas vassa kanter för att befria fjärilar ur spindelnäten. I stället för att lösgöra fjärilarna, slog hon ihjäl spindeln med en sten. Då blixtrade det till i hennes ögon, och hon visste inte själv, varför hon då alltid måste se ned till byn.

Ibland, när hon tänkte tillbaka, fick hon en dunkel förnimmelse av att hon förr varit en annan, men hurudan hon då hade varit, visste hon inte. Kunde det vara hon, som alltid sjungande kom utför bergen med sina getter, hon, vars skratt gjorde alla människor, ja hela världen, gladare? —

Röjningen var så vit av smultronblom, som vore den överstänkt med kalk. Jella låg framstupa i gräset, med huvudet stött i båda händerna. Hon höll de bara fötterna upplyftade och gned dem långsamt mot varandra. En lysmask kröp upp för ett strå. Hon blåste på den, lysmasken föll ned i gräset och började sedan sin vandring på nytt.

En man kom upp mot röjningen. Han stannade. Med skjortärmen torkade han svetten ur pannan. Det var Dusan, den buttre Dusan, om vilken det sades, att han hade flytt hit från Likanerbergen för att undkomma gendarmerna, emedan han slagit ihjäl den rike prästen därborta. Men det kunde aldrig bevisas. Denna kraftiga, ensamma människa, som levde i skogen och sällan gick ned till byarna, drack mindre och talade mindre än någon annan. Därför kallades han Björn-Dusan. Om det föll någon in att fråga honom efter gamla tider, kom det en djup, olycksbådande fåra mellan hans små, glanslösa ögon, och han kunde då se på den nyfikne med en så vass blick, att denne drog efter andan och aldrig mera frågade något dylikt. Liksom alla i byn hyste Jella en sorts skygg vördnad för denne man, som stod alldeles ensam i världen och ej hade behov av någon människa.

Också nu kom han allena. Då han fick syn på Jella, ropade han åt henne:

»Jag har talat med din far. Han arbetar där borta i skogen, en dagslängd härifrån.»

Han lunkade vidare, och det såg ut, som om sulorna hängde fast vid marken för varje steg.

Jella hoppade upp och sprang efter honom.

»Och mor — — — har du inte sett henne? » — Hennes röst slog över. Då hon nu för första gången talade med någon om detta, som dock ständigt var i hennes tankar, slöt hon omedvetet ögonen, som vore hon rädd för att man genom dem skulle kunna se in i hennes själ.

Dusan stannade. Han var en undersätsig, tung bergsbonde. Hans knotiga ansikte var garvat av vinden, på hans haka grånade skäggstubben. Han bar en oformlig hatt, som blivit grön av ålder, och vars sönderslitna brätte hängde ned på den röda hal-sen. Över hans ludna bröst svällde den randiga skjortan för vinden.

Långsamt lyfte han på huvudet.

»Har hon gått bort?»

»Ja», suckade Jella, men hon visste inte, att hon hade svarat.

»Jag kommer från andra sidan bergen», sade Dusan. »Där nere har jag inte sett din mor.»

Jella förstod honom inte.

»Du kommer där nerifrån? Från andra sidan bergen . . .» Något alldeles nytt arbetade sig fram i hennes hjärna.

Ängsligt frågade hon:

»Men, inte sant, där är väl också berg?»

Vad skulle det väl annars kunna vara där? Eller kom han kanske från havet?

Dusan skakade på huvudet.

»Där jag har varit, finns varken berg eller hav.» — Sedan mumlade han något om att bakom Obrucpasset taga bergen slut.

Förskräckt tryckte Jella sina bara fötter fastare mot den steniga marken, som fruktade hon, att denne man ville draga den undan henne och taga bergen ifrån henne. Hennes strupe snördes samman.

»Vad? — finns det sådana ställen i världen också? Men vad finns där då, om där inte är berg?»

»Slättland», sade Dusan likgiltigt och stödde sig på sin knöliga käpp.

Modfälld stirrade Jella en stund framför sig. Ännu ville hon inte tro honom, ännu hoppades hon.

»Och var ta bergen slut?»

Dusan gjorde en obestämd, vittfamnande gest ut i luften.

»Där borta?» frågade hon med ansträngd röst.

»Ja, där också — — —»

Jellas arm föll tungt ned mot höften. Dusan var redan ett stycke på väg, då hon ropade efter honom:

»Men säg, vad kallas stället där borta . . . och där borta? . . .»

»Pustan kallas det.»

»Pustan», upprepade hon långsamt. »Pustan.» — Allt vad hon hatade liksom samlade sig omedvetet i detta främmande ord.

Byn, människorna, ensamheten, slutet på bergen — Pustan

Hon satte sig på marken och såg efter Dusan. Då han gick utför sluttningen blev hans gestalt mindre och mindre. Först försvunno stövlarna, sedan den randiga skjortan — nu syntes endast huvudet ovanför stenarna. Det liknade ett klot, som långsamt rullade nedåt. Så var han borta.

Hon skulle velat skrika högt. Denna människa hade tagit med sig hennes okunnighet, vari hon levat så trygg. Så fanns det alltså här i världen inte bara hennes berg och hennes moders hav? Detta nya rubbade hela hennes tankevärld. Det var, som om någon skulle sagt, att långt, långt borta upphörde Gud att vara till. Hon var rädd, men tyckte, att hon kommit bergen närmare, på samma sätt som hon hade känt sig närmare modern, då man pinade henne i kyrkan. Inom henne var allt förvirring, och med en ångestfylld suck kastade hon sig ned på marken. Runt omkring henne bredde den

mörka skogen ut sig. Hon var ensam. Mot den solbelysta himlen stodo bergstopparna i jungfrulig renhet och sänkte sin frid ned över henne, denna livgivande, allsmågtiga frid, om vilken hon inte visste, att den var så välgörande, emedan den tvingade alla pinande tankar till ro. En osynlig makt tog henne i sin förtrollning. Nu spjärnade hon inte längre emot den tanken, att bergen togo slut någonstans i ett obekant fjärran. Om så vore, kunde hon ju älska dem desto mera . . . Då hon genom tårarnas dimma såg upp till dem, smulto de samman med skogen. Och där hon nu låg, tätt tryckt intill marken, fick hon en förnimmelse av att hennes hjärta inte längre slog i hennes eget bröst utan under henne mellan stenarna, att pulsslagen i hennes blod drevo fram alla de små bäckarna i mossan, att hennes andedräkt kom gräset på sluttningarna att darra.

Det var en stor, stum förening, ett gåtfullt sammansmältande. Och från den dagen visste Jella, att hon och bergen tillhörde varandra.

VII.

Mellan den gamla kyrkomuren och branden var vägen så smal, att blott en i sänder kunde komma fram. Det började skymma, och stenarna på marken syntes inte längre. Jella var på hemväg. Davorin kom ut ur smedjan. Ett ögonblick hejdade han sig, gick därefter fram till Jella och tog henne om hakan. Med ett rått grepp tvang han henne att vända sig emot honom.

»Du kan väl åtminstone se på mig . . .» Han försökte att göra rösten bönfallande, men greppet av hans hand var hårt och härsklystet. Blodet steg långsamt till Jellas kinder. Detta sammanträffande kom så oväntat — och gjorde henne så gott. Det fanns alltså någon i världen, som ville se henne i ögonen. Hon kände en sådan svaghet i sina

knän, som om hon sprungit länge och plötsligt blivit hejdad. Davorins bröst var brett, och hon längtade efter att få gråta ut vid någons hjärta. Ändock vek hon ängsligt undan.

Otåligt grep ynglingen efter henne.

»Du vill inte?»

För denna hesa stämma ryggade hon förskräckt tillbaka, . . . det var samma röst, som en gång förr kommit henne att rysa.

»Du vill inte?» — Hans andedräkt flämtade, och Jella kände, hur hans mun sökte hennes i mörkret. Hans bröst pressade sig mot hennes. Som i yrsel slöt hon ögonen. Utan att fatta varför, tyckte hon sig se Zorkas stora, röda ansikte le mot Davorin nere vid brunnen, och hon erinrade sig, att denna syn ofta brukade stå för henne, när hon satt ensam i stugan och skymningen föll därutanför. Orolig rätade hon på sig i ynglingens armar och frågade på måfå:

»Är det sant, att du ska gifta dig?»

Davorin ryckte förargad på axlarna.

»Vad angår det dig?»—Jella stirrade på honom och stötte honom sedan häftigt ifrån sig.

»Gå din väg!» och hon fortsatte vidare.

På kvällen riste det i Jellas dörr. Davorin stod utanför. Han fick tigga förgäves, Jella rörde sig inte.

Ännu en gång träffades de.

Det var söndag. Över krogdörren svängde en rödbränd enriskvist och kastade sin skugga på Davorins ansikte. Bredvid honom på tröskeln sutto den långe Branco och två unga smugglare nedhukade. Milutin, den galne klockaresonen, satt med sitt vinglas på fönsterbrädet och dinglade med ena benet utåt gatan och liksom för att pröva sina nya stövlar, gav han då och då hunden därutanför en spark. Flickorna dansade för sig själva på andra sidan huset. Man hörde blott trampet av deras fötter. Ynglingarna drucko ännu. Då Jella gick förbi, utbytte de menande blickar. Davorin sade något, som kom de andra att skratta, och sprang sedan efter henne.

Jella hade helst velat fly, men hon betänkte sig, vände sig om och inväntade honom öga mot öga.

De båda smugglarna hade rest sig upp i krogdörren, Branco sträckte fram halsen, klockaresonen lutade sig långt ut genom fönstret.

»Vad springer du efter mig för?» Hennes röst ljöd mörk och trotsig.

Davorin hade druckit mycket, ögonen tycktes vilja tränga ut ur sina hålor. Han grep tag i Jellas axlar, som ville han krossa henne. Hon stönade av smärta.

»Släpp mig . . . De ser hitåt. . . Vad vill du?»

Davorin närmade sitt ansikte så tätt in till hennes, att de inte kunde iakttaga varandra.

»Ha dig, vill jag . . . Du är väl dotter till mor din!»

»Aldrig!» skrek Jella så högt hon kunde, för att de andra skulle höra det och slog Davorin i ansiktet med sin knutna hand.

Rasande svängde han sin käpp, men då han inte träffade henne, började han skratta överdrivet högljutt . . .

Men även de andra i krogdörren skratade, och det var det, som Davorin aldrig kunde förlåta. Så ofta han såg Jella, och Branco eller de båda smugglarna hånade honom, väste han mellan tänderna:

»Hon ska få sota för det!«

VIII.

På Javorjes sluttning hade vildrosorna redan fällt sina blad; som blodsdroppar hade de fallit i gräset. Solen brände het, vinden kom blott sällan ned till jorden. Jella visste, att den då drager fram på de högsta höjderna och kommer de stora stjärnorna på himlen att nattetid lysa med ett fladdrande sken.

Hela dagarna arbetade människorna på åkrarna och i skogen. Byn var som utdöd. Blott från bäcken hördes då och då ljudet av klappträn. Och där borta på kyrkogården visslade dödgrävaren utan uppehåll. Hans åker skulle iordningställas, först sedan skörden var bärgad . . .

Det var middagstimme. Ynglingarna lågo utsträckta i utkanten av røjningen. Jella

vadade genom det knähöga gräset. Bredvid en trädstubbe, vars döda bark glänste som silver i solskenet, stod en lerkruka mitt ibland ogräset. Jella märkte den inte, förrän den lilla svarta geten stötte omkull den, och vattnet med ett sakta klunkande ljud rann ut på den torra marken. Ej långt därifrån rörde sig något. Plötsligt dök den långa Branco upp ur gräset alldeles intill Jella. Stödjande sig på armbågarna tog han fatt i hennes kjol med ena handen och försökte skrattande draga henne till sig.

»Kom hit, min lilla duva . . .»

Vid ljudet av hans röst stucko flera sömniga huvuden upp. Branco flinade rått:

»Du är vacker, lilla Jella.» Då hennes namn uttalades, lyste ännu en vit skjorta bakom en uppbruten trädrots. Det var Davorin. Han stirrade fånigt framför sig och började rycka upp gräs mellan sina utspärade ben.

Jella såg honom inte. Hon drog till sig kjolkanten ur den långa vedhuggarens grepp

och gick vidare. Hennes lintyg hade glidit ned över axeln, och under det mörka, glänsande håret lyste hennes solbrända nacke. Med lystna blickar följde ynglingarna hennes kropps vaggande rörelser. Branco och smugglarna hade sprungit upp, Davorin sträckte på sig.

Luften över röjningen stod och dallrade i den tryckande middagshettan. Från den varma, jäsande myllan uppsteg fruktbarhetens fräna lukt. Solstrålarna gjorde ynglingarna yra i huvudet. Hos denna flicka från skogarna fanns det något ovanligt och främmande, som lockade dem. Hennes gång var lättare, hennes kropp smidigare än någonsin, och hon bar sitt huvud så högt, som hade hon alltid sina blickar riktade mot bergstopparna.

Jella hörde, att de talade bakom henne. Hon fäste sig ej därvid, men då det plötsligt blev dödstyst, vände hon sig oroligt om. Hennes trasiga kjol trasslade in sig mellan hennes ben.

Ynglingarna stodo i en klunga under ett torrt träd. Allas blickar voro riktade mot Jella. Nu först såg hon, att Davorin var bland dem. Omedvetet drog hon ned kjo-len, som var hopfästad kring höfterna.

Davorins hals var mörkröd med högt uppsvällda ådror, på kindbenen glödde två röda fläckar.

Som förstenad stirrade Jella på honom, och när hon sedan såg på de andra, tyckte hon sig även i deras vilt förändrade ansikten se Davorins ögon, skräckinjagande och fulla av den djuriska kraftens fruktansvärda makt. Hon bleknade. Med ens förstod hon allt. Hennes ögon vidgades, och hon ryste av fruktan för att moderns öde nu obönhörligt skulle bli hennes. Hon fick en känsla av att hennes kropp förlorade sin frihet. Osynliga makter grepo efter henne. Det fanns ingen räddning. Själva luften drev faran mot henne och spärrade varje möjlighet att undkomma. Bävande hukade hon sig ned som ett råddjur, omringat av vargar.

Davorin sade något, som hon inte förstod. Likväl skakade hon avvärjande påhuvudet.

»Jaså, du vill inte?» tjöt ynglingen. »Men vi vill!» och han vinkade på de andra med en åtbörd, som när man hetsar hundar på ett säkert villebråd.

»Skurk!» skrek Jella med tonlös stämma. Hon famlade med båda händerna i luften som träffad i hjärtat, och började sedan att springa, hopplöst och förtvivlat. Med långa språng stormade Davorin och de andra efter henne över röjningen. De voro som ett enda månghövdad, frustande djur, vilket förföljer sitt halvdöda byte.

Jella visste inte mer, vartåt hon sprang, blott att hon kom allt längre upp i skogen. Högljudda svordomar nådde hennes öra. En av förföljarna hade fallit omkull, en annan tappade fotfästet och rullade utför branten mellan de täta granarna. Vinande slog grenarna igen efter honom Skogen glesnade. Mellan hemska sprickor i marken stucko klipporna upp.

Taggiga grenar rispade sönder Jellas ansikte, så att hon blödde. Hennes kjol fladdrade. Lintyget hängde i trasor från axlarna. Hon föll omkull — men var strax på fötter igen och sprang vidare uppåt. Allt högre kom hon, och skogen, stenarna, buskarna liksom försvunno i djupet under henne. Dalen, röjningen, de vettskrämda getterna, de framstormande männen emellan träden, allt suddades ut till ett dimmigt virrvarr. Med ens klarnade hennes blick. Hittills hade hon endast rusat uppåt, blint och besinningslöst, men nu kände hon igen sig. Hon såg den stora, fasansfulla stenvidden ovanför skogen . . . den lilla ängen . . . den violetta ljungen . . . och kom så att tänka på klyftan och den unga granen, som blivit träffad av blixten och fallit tvärs över avgrunden som en brygga. Hon ändrade riktning. Halvt vanmäktig av skräck klättrade hon snabbt på både händer och fötter, alltjämt högre och högre. Stenarna, som lossnade under hennes grepp, kastade hon med

darrande händer bakom sig. Hotfullt trängde ynglingarnas skrän upp till henne, allt tätare föll stenregnet.

Hon hade hunnit till klyftan. Den omkullstörtade granen nådde med sin topp nätt och jämnt över till motsatta kanten. De torra grenarna, som stirrade ned i djupet, darrade spöklikt för vinden.

Ynglingarnas tjut hördes nu helt nära. Davorins röda huvud syntes ovanför branten. Han hejdade sig och stod som fastnaglad.

Jella hade böjt sig ned och lagt sig längs efter den svedda stammen — och kröp långsamt med öppna ögon över det fasansfulla djupet. Det knakade i granen... stammen sviktade, det såg ut, som skulle den störta med henne ned i avgrunden, — men nu stod hon på andra sidan. Med förnyade krafter sparkade hon till trädet. Toppen bröts av, och med ett brak susade granen ned i klyftan. Där nere hördes ett plaskande ljud, och från det osynliga dju-

pet trängde sedan åter endast bruset från de underjordiska bergsbäckarna.

Jella höjde huvudet. Nu kunde ingen följa henne längre. Hon knöt sina händer och såg över klyftan — sönderriven, blödande och vild. Blodet susade för hennes öron, det skymde för hennes ögon. Hennes strupe snördes samman, och hela hennes kropp darrade. Och som jagad av onda andar började hon ånyo att springa.

Ynglingarna hade nått upp till höjden. I vanmäktigt raseri över sitt nederlag kastade de stenar efter Jella. Råa tjut trängde genom skogens gåtfulla sus, och Jellas oskyldiga klippor måste låta ekot upprepa de smutsiga orden. När de tystnat, blev skogens stillhet än djupare och renare, som om allt med ens vore glömt.

Jella kom in i en okänd skog. Här hade hon aldrig varit förr. Tjocka lager av avfallna barr bredde sig som en rödaktig matta under trädjättarna. På norrsidan av stammarna växte mossor. I sneda gyllene strim-

mor flöt solljuset över marken, och de mju-
ka skuggorna av förbiflygande fåglar gle-
do däröver. Jella stannade. Tystnaden var
så djup, att hon kunde höra, hur kådan
droppade från barken. Orolig inandades hon
den varma skogsdoften. Mellan träden upp-
täckte hon en gångstig — skogen glesnade.
En vitmålad tvärbjälke spärrade vägen för
henne. På andra sidan var en brant vall,
på vilken två mörka linjer löpte fram. När
solen sken på dem, glänste de som bladet
på en lie. Forskande och misstroget sträck-
te Jella fram huvudet. Längs vallen stucko
de gröna grantopparna upp ur djupet. På
samma sida, där hon stod, avtecknade sig
ett litet hus mot den mörka skogen. Tre
krokiga träd, ett staket, en bänk. På bän-
ken satt en man och rökte pipa. Då han fick
syn på Jella, tog han pipan ur munnen och
vinkade åt henne med pipskaftet.

Jella var i detta ögonblick så tacksam
för varje vänlighet, att denna likgiltiga rö-
relse väckte hos henne förhoppning om tröst

och skydd, om allt det goda, som hon längtade efter. Åter började hon att springa, snabbare och snabbare i riktning mot mannen där borta. Väl framme hos honom, såg hon sig ännu en gång tillbaka med en rysning och föll så ned på bänken. Utmattad lutade hon huvudet mot väggen. Hon orkade inte ens hålla ögonen öppna.

När hon till sist såg upp, stod mannen framför henne och betraktade henne med allvarliga blickar. Han sade inte ett ord, frågade ingenting, men Jella kunde ändå känna hans medlidande. En utesäglig känsla av medömkan, som man endast kan känna med sig själv, steg upp inom henne. Hon tryckte sina tunna små skuldror mot väggen, och utan att hon visste det runno tårarna ned över hennes rörande unga ansikte.

Mannen skämdes över sin tafatthet. Han var förvissad om att denna flicka led. Varför stirrade han då endast på henne i stället för att göra något för henne? Han vände sig

bort och stampade meningslöst sönder en jordklump med klacken, medan han tänkte, att han var tvungen att företaga sig något, men vad? Han kunde inte hitta på någonting. Till slut knackade han ur sin pipa, fast det var eld i den, och gick in i huset. Efter en stund kom han tillbaka med bröd och en mugg sur mjölk. Han ställde det på bänken och kom därvid att böja sig så nära intill Jella, att han kunde känna hennes flämtande andedräkt. Han såg också hennes sönderrivna panna och för att torka bort det långsamt framsipprande blodet, strök han med sin grova hand tafatt över hennes ansikte. Nu kändes det lättare, detta var det, som han hela tiden velat göra. Jella ryckte till. Så där hade endast modern smekt henne en gång för länge sedan, då hon var barn. Med en tacksam blick lyfte hon de trötta, insjunkna ögonen upp emot den främmande mannen.

Han var inte ung längre. Den blårandiga linneblusen hängde slapt över hans magra

bröst. Under mössan syntes det gråsprängda håret. Hans ansikte var litet och skrumpet. Endast på hakan växte en smula skägg. Det myckna tigandet hade grävt en fin fåra på vardera sidan om munnen.

Jella andades friare. Det bittra raseri, som uppfyllde hennes inre, lade sig långsamt under blicken ur denne främmande mans goda, grå ögon. Nästan ofrivilligt började hon tala. Först stötvis och obegripligt, sedan häftigt och anklagande, och medan hon talade försvann all förvirring och skräck inom henne. Allt blev så enkelt. Det var ju ingenting annat som skett, än att modern blivit bortdriven — och så hade resten kommit av sig själv. Det kändes, som om hon hittills gått genom snårig och sumpig mark och plötsligt kommit till en glänta, där solen sken, och där hon utan fruktan kunde se sig tillbaka. Hennes fot hade varit snabbare än faran. Om Davorin hade hunnit upp henne, — då hade hon kanske dragit honom med sig ned i avgrunden. Nu

föraktade hon honom, för att han inte varit lika snabb som hon . . . Det var så underbart välgörande att få tala och att veta, att någon lyssnade. Hon såg sig omkring och insöp solskenet. Hennes ögon fingo åter glans och långsamt gungade hon med den ena foten.

»Du har det präktigt här.»

Mannen log och sköt mjölmuggen närmre henne. Hon drack ur mjölken och reste sig. Den andra följde hennes rörelser med samma blickar som getterna, när de skildes vid henne om kvällarna. Nu först kom hon att tänka på sin hjord.

Mannen visste inte, hur han skulle kunna förmå henne att stanna.

»Kom med in», sade han förläget. »Jag har en vacker Madonna under en glaskupa. En alabasterhund har jag också. Jag ska visa dig alltsammans.» Medan han talade, fick han en förkänsla av att det skulle bli ändå ensligare hos honom, då flickan var borta.

Jella såg, hur solfläckarna under träden blevo allt mattare.

»En annan gång. Det är för sent nu.»

»Du kommer alltså tillbaka?»

Jella sträckte på sig och skrattade.

De följdes åt mot skogen. När de gingo över banvallen, pekade Jella på de båda svarta linjerna, som löpte fram på den.

»Vad är det där?»

»Skenor. På dem går tåget.»

Hon erinrade sig, att hon hade hört talas om det en gång nere i byn.

»Och vad gör du här?»

»Jag är banvakt.»

Det intresserade henne inte. Hon hade hellre velat veta, hur tåget såg ut, och varifrån det kom.

De förklaringar, som mannen gav henne, förvirrade hennes oklara begrepp ännu mer.

»Säg, kommer tåget från andra sidan bergen också?»

Han nickade.

»Från Pustan?»

»Ja, därifrån också.»

»Då tycker jag inte om det!»

»Varför tycker du inte om tåget för det?

Jag tror min farfar kom därifrån. Min farfar var ungrare.»

Jella stannade. Fundersamt såg hon mot marken.

»Herr kyrkoherden säger, att ungrarna äro vilda, blodtörstiga hundar.»

Mannen skrattade. Då och då hostade han, så att han blev alldeles röd.

»Men du är inte så», tillade Jella halvhögt, som ville hon göra något gott igen.

»Du är mycket bättre än herr kyrkoherden . . . Du heter Cyrill, inte sant?»

Åter måste mannen skratta och hostade på nytt.

»Varför tror du det?»

»Jag vet inte, jag trodde bara så. Cyrill — det namnet passar dig.»

»Nej, jag heter Peter Balog . . . Man kallar mig gamle Peter.»

»Gamle?»

»Ja, jag har tjänstgjort här i tjugotvå år. Det är jag, som planterat det stora plommonträdet, du ser där borta. Och vad heter du?»

»Jella.»

»Jella», upprepade den andre långsamt, som ville han riktigt inpräglade namnet i sitt minne. Han tog så upp klockan ur fickan. Det var ett klumpigt silverur, fäst vid ett segelgarnssnöre och instoppat i ett blanknött läderfodral. Hos Jella uppväckte den likväl förundningsfull beundran.

»Så rik du måste vara. Och så vackert ditt hus är! Du kanske har en ko också?»

»Två.»

»Och getter?»

»Tre.»

Jella slog ihop händerna.

»Du är verkligen rik.»

Mannen log egendomligt och såg på klockan.

»Jag måste vända om. Tåget . . .»

Jella blev nyfiken.

»Kommer det nu? . . . Och vart går det?»

»Ned till havet.»

»Till havet?» Hon tänkte på modern. Nu ville hon gärna se tåget, därför att det gick till modern.

»Jag kommer tillbaka», sade hon, då de togo avsked.

Hon måste gå en lång omväg för att komma förbi den stora klyftan. I närheten av röjningen stötte hon åter på getterna. På sluttningarna mörknade det redan. Över byn låg ett vitt töcken. Då hon såg dit ned, blev hennes själ hård, och ensamhetskänslan kom över henne på nytt. Friden, som hon fört med sig däruppfifrån var försvunnen, och åter kände hon, att hon och bergen hörde samman. Också inom henne brusade vilda bäckar, som ville riva henne med sig, också inom henne lågo stenar, stora, tunga stenar, med vilka hon kunde döda alla, som gjorde henne och modern något ont.

IX.

Nedanför klippväggen stodo två människor vid skenorna. Ur tunneln kom ett dovt flåsande, sedan ett knattrande eko, som om tusentals hammare slog mot bergets inre. Plötsligt fläktes mörkret upp likt ett gapande sår med flammande röda fläckar, ur vilka två strålar som framsprutande blod löpte längs skenorna.

Dånande susade tåget förbi de små banvaktstugorna. Ljusskenet från de upplysta vagnsfönstren halkade över de mänskliga gestalterna, som försvunno i ångan. Marken och luften darrade. Ur skorstenen stod en eldkvast, som satte natten i brand.

I kurvan borrhade tåget åter in sig i en tunnel och försvann. Den kvardröjande, avkylda röken kröp undergivet fram genom

hålet i berget och svävade ut över avgrunden. Från banvallen rullade en kiselsten snabbt ned i djupet.

Allt blev tyst, och bland stenarna levde åter blott två människor. Liksom skakade av den kraft, som nyss brusat fram genom ödemarken, svängde signallamporna i deras händer. På detta ljudlösa språk frågade och svarade de varandra på långt håll genom mörkret. I denna gränslösa avskildhet var den ene helt hänvisad till den andre. För de båda tunnlarnas skull hade banvaktstugorna här uppe kommit att ligga närmre varandra än brukligt. Förutom dem fanns ingenting annat än döda, vita klippor, kalla avgrunder, grå stenvidder. Däromkring levde endast den susande skogen. Tunnelarna begränsade dessa människors värld, men här uppe voro de väl förtrogna med allt: telegrafstolpen, som blixten slagit ned i, de rödfläckiga syllarna nere vid kurvan, och där borta vid avloppsdiket satt skruven, som lossnade lättare än de andra. Också

varandra kände de lika väl som skruvarna i skenorna, båda visste, vad den andre skulle säga i nästa ögonblick.

Den ene hade hustru och barn och längtade bort därifrån. Den andre levde ensam i det lilla huset under plommonträdet, som han själv planterat för tjugotvå år sedan.

Nu gick han in i stugan. Den nedskruvade fotogenlampan i lyktan osade. Han satte sig på tröskeln, och återigen tänkte han på Jella. »Nej, så här kunde man inte leva»

Sommaren hade förgått sedan flickan första gången kommit till honom ur skogen. Sedan dess hade han ofta stått vid banvallen och väntat på henne. Han brukade då spana så oavvänt mellan träden ned i djupet, att ögonen tårades, och pipan slocknade. Han märkte det inte, utan fortsatte att suga, som om den brunne. Jella kunde ännu vara djupt nere i dalen, då hennes sång steg före henne upp till höjderna. Hennes stämma var så ung och frisk som

en porlande bäck, som daggiga skogar. Med sina getter kom hon så fram ur skogen och skrattade. Hennes läppar voro fuktiga, och hennes vita tänder lyste. Det rufsiga håret stod som en sky kring hennes lilla huvud, och solens strålar föllo som guld över hennes ansikte.

Hon hade ofta kommit dit upp. I början fattade inte Peter, hur han längtade efter henne, först senare, när han inte kunde tänka på något annat än henne, stod allt klart för honom. Och varje gång de träffades, var det något, han ville säga henne, men när det kom så långt, att han skulle tala, pressade sig endast en suck över hans läppar.

Satt han så åter ensam, såg han ofta på klockan och var vid retligt lynne.

En gång, när hagtornsbuskarna ännu glödde, stack Jella en mängd röda bär i håret. Peter såg leende på den vilda kransen kring hennes huvud och frågade, om hon hade lust att gifta sig. Frågan hade hal-

kat över hans läppar så oförmodat, att han nästan blev förskräckt, när han hörde sina egna tankar uttalade. Jella såg bortåt klyftan, i riktning mot byn, och hennes blick blev mörk. Hon tänkte på Davorin.

»Aldrig», sade hon, »aldrig numera.» Peter saknade mod att upprepa frågan, och varje gång, som han trodde, att hans ögon skulle kunna förråda, hur hans blod ropade efter Jella, vände han bort huvudet. Han ville inte, att hon skulle komma att hata honom, som hon hatade den där bypojken, för vilken hon hade flytt, då hon första gången kom till honom.

Jella talade ofta med Peter om sin mor och om bergen. Hon satt däruppe på räcket vid avsatsen och dinglade med benen över blomimorna. Så gjorde hon alltid, när hon kände sig glad. Hennes hår fladdrade för den skarpa bergvinden. Peter satt framför henne på en sten. Han var försjunken i sina egna tankar, men hörde likväl på vad hon sade.

»Du ska följa med mig upp på Javorje en gång. Jag ska visa dig, var alprosorna växer.»

Peter kände sig trött i ryggen bara han blickade upp till det höga berget. Ofrivilligt började han i tysthet räkna sina år. De voro många — säkert tre gånger så många som Jellas. Och med ens tyckte han, att varje rynka i hans ansikte pinade honom.

Han teg och visste, att han aldrig skulle tilltro sig att tala med henne om detta, som dock ständigt upptog hans tankar.

Jella vände på huvudet och såg ned på honom. Hon tyckte, att den blå blusen hängde slappare över hans bröst än vanligt. Han hostade lätt, vilket han eljest endast gjorde, när han skrattade.

»Är du sjuk?»

»Jag tror det . . .»

»Vet du inte sådant?»

»Hur skulle jag veta det.»

Jella förstod honom inte alltid. Hon gick

dock gärna upp till banvaktstugan, emedan bergen här skymde bort byn för henne, och för att hon här kunde tala om allt, som föll henne in. Och här fick hon ibland se tåget, som gick till hennes moders hav.

Nere i byn talade hon aldrig med någon. Endast en gång hade hon stannat och pratat med Dusan utanför krogen. Sedan dess undveko även ynglingarna henne, som voro de rädda för henne. När Jella märkte det, blev hon djärvare. Davorin såg hon nästan aldrig, men hon tänkte ofta på honom som på en fara hon undgått, men som hon kanske skulle ha tjusats av. Nu, när allt var över, skrattade hon åt honom.

I byn var det bröllop. Zorkas, krögare-dotterns, kinder voro ännu rödare än vanligt och Davorin gick omkring i så trånga stövlar, att han var alldeles blek. Framför kyrkan vände Jella inte ens på huvudet för ett se efter dem.

Davorin hade supit sig full och skrek Jellas namn. Zorka stod på tröskeln och

grät och lät trösta sig av kvinnorna. Men allt blev ställt till rätta igen, och Jella kände sig ännu mer främmande i byn.

Gamle Peter och getterna voro de enda, som hon höll av, och hon älskade mannen och djuren med samma ömhet. Många gånger skulle hon gärna velat stryka sitt ansikte mot den gamles knotiga kinder, men varje gång, hon lutade sig fram emot honom, drog han sig helt oförklarligt tillbaka, som vore han ond på henne.

De gingo tysta längs banvallen, Jella före, Peter efter. Med ett prasslande ljud blåste de vissna bladen genom gräset. I skogen brusade hösten. Jella tänkte på vintern. Plötsligt stannade hon och vände, tills Peter hunnit upp henne.

»När det väl har fallit djup snö, dröjer det länge, innan jag kommer tillbaka.»

Omedvetet böjde hon sig så nära intill honom, att han kunde känna hennes varma andedräkt i den kyliga luften.

Han drog sig tillbaka och bet ihop tänderna så hårt, att pipspetsen gick sönder.

Då de kommo fram till skogen, stannade de åter. Jella rev av ett stycke bark från en granstam, kastade det tankspritt i luften och skrattade retsamt:

»Jag kommer nog inte i morgon heller . . .»
Hon ville bli övertalad.

»Det är nog bäst så», sade den andre dämpat. Häpen såg Jella på honom. Peters ansikte var stelt och allvarligt, det ryckte endast kring munnen.

»Vad är det med dig?»

Han svarade inte. En trotsig vrede hade stigit upp inom henne, hon kände sig kränkt.

»Du kanske vill, att jag aldrig ska komma tillbaka.»

»Aldrig», svarade han förtvivlat. Det var något annat, något så helt annat, han hade velat säga, men han kunde inte finna de rätta orden. Förskräckt räckte han fram handen som för att taga tillbaka det olyck-

liga ordet. Förbittrad stötte Jella honom ifrån sig och gick vidare utan att ens vända sig om.

Med torra ögon stod gamle Peter orörlig bredvid granen, på vars stam såret gapade efter barken, som Jella helt tanklöst hade rivit bort. Trädet visade sitt färska sår, mannen dolde sitt.

Vinden sjöng i telegraftrådarna och förde ljudet av signalklockorna med sig ned i djupet.

Jella satte sig på en sten och skakade sorgset på huvudet. Hon förstod inte, vad som hade hänt, på samma gång förundrade hon sig inte däröver. Hon hade blivit så van vid att allting blev annorlunda än hon hade väntat. Allting var så obegripligt, människorna, hela livet . . . Nu var hon åter alldeles ensam i världen.

X.

Dagen därpå gick Jella för att söka reda på sin far. Kanske visste han något om modern.

Getterna skulle klockarens enfaldiga dotter Lizinka taga vård om.

»Se noga efter dem», förmanade hon flickan och skänkte henne den lilla trasiga muggen, som modern brukade förvara tändstickor i, samt ett segelgarnssnöre, som blivit över från det sista nätet.

Före daggryningen begav hon sig i väg. Över byn låg ett blåaktigt töcken. Gräset under hennes fötter var vått och kallt.

Detta år arbetade kolarna i en dalkittel på sluttningen av Risnják. Över den snåriga skogen svävade röken beständigt, och kollukten kändes på långt håll. På hösten

avfolkades skogen så småningom. I de små gläntorna stodo nu de av grenar sammanfogade hyddorna övergivna, och de vissna bladen på de torra kvistarna darrade för vinden.

De flesta av karlarna hade redan gått till stenkolsbrotten i Slavonien, blott Jovan Zura hade blivit försenad med sitt arbete vid Risnják. Den i milan inlagda veden kolade långsamt i det fuktiga vädret. Nätterna voro redan kalla.

Hans hydda stod under några gamla bokar mellan manshöga ormbunkar. I närheten fanns en källa, från vilken grumligt vatten ständigt sipprade fram. Även under den hetaste sommaren var marken runtomkring sank och våt. I den djupa, gröna skuggan dansade myggen. Ur milans draghål kvälldes röken oupphörligt fram.

Jovan Zura satt vid ingången till sin hydda, då Jella fick syn på honom genom snåren. Han såg henne inte. Slött stirrade han framför sig. Med sin bara fot bökade han i

den leriga jorden, och då och då spottade han beslutsamt ut i luften. Hans ansikte var svart av sot, underläppen hängde ned, som vore den för tung, så att den undre tandraden alltid var synlig. Hans fot upphörde att röra i leran. Över buskarna hade hans blick mött Jellas. Först såg han stadigt på henne, reste sig sedan hastigt med en svordom. Jella tyckte, att han ropade något inåt hyddan, därefter skrek han häftigt till henne.

»Vad gör du här?»

Flickan kunde inte fatta, varför hon gått så långt. Hennes hjärta kändes tungt och fientligt, och medan hon i sitt töckniga medvetande sökte efter den känsla, som drivit henne hit, voro hennes blickar oavvänt riktade mot hyddan.

Hon gled fram ur buskarna. Hennes röst var osäker, men ännu hoppfull, då hon svarade:

»Jag söker mor . . .»

Jovan Zura svor åter till, och Jella för-

stod, att modern inte var där. Hon öppnade sina händer med en åtbörd, som läte hon sitt sista bröststycke falla.

Inifrån hyddan hördes ett egendomligt klirrande ljud. Jella rätade på sig och sträckte fram huvudet. Innan fadern kunde hindra henne, hade hon störtat över tröskeln.

»Mor!» ropade hon som ett barn man förgäves gömt sig för. »Visste jag inte» Hon tystnade förskräckt. I dunklet borta i spiselvrån rörde sig en fet, otymplig kropp. Det var inte modern, utan en främmande kvinna. De tego båda och sågo utmanande på varandra, tills Jovan trädde emellan. Han viskade något till kvinnan, åt vilket denna började skratta fräckt. Jella fick tårar i ögonen. Hon erinrade sig, hur fadern brukade slå modern, och hur hon flytt upp på den lilla förråds-kammaren, för att slippa se på.

»Undrar, om han slår den där också?» Det skulle hon gärna velat se. Kvinnan hade en fet rygg, och höfterna dallrade vid varje rörelse. »Henne skulle det allt gå bra att

slå», tänkte Jella. »Så här med knytnäven länge»

När Jovan vände sig om, såg han inte på flickan, utan vred förläget på huvudet och satte sig åter utanför hyddan. Därifrån frågade han över axeln:

»Är du hungrig?»

Jella gick och ställde sig framför fadern. Han muttrade misslynt:

»Varför glör du så på mig? Jag kan väl inte evigt leva här i skogen utan kvinnfolk.» När han talade, lät det som rasandet av en såg.

Jella hörde inte, vad han sade. I hennes hjärna var blott denna enda tanke:

»Har du slagit henne än?» frågade hon, och hennes ögon flammade av hat.

Jovan Zura öppnade munnen ännu mer.

»Vem pratar du om?»

»Om henne.» Jella nickade mot hyddan.

Han tycktes erinra sig något. Uppretad stampade han med foten i den uppblötta marken, så att det svarta, slammiga vatt-

net stänkte på hans till knäna uppvikta byxor. Sedan reste han sig och gick med stora, tunga steg nedåt dalen. Ögonblicket därpå var han försvunnen i röken, som likt förtunnad gyttja i täta massor kvällde fram ur milans draghåll.

Kvinnan i hyddan hade endast väntat på detta. Nu stack hon fram sitt okammade huvud.

»Laga, att du ger dig i väg», sade hon långsamt och vaggade på höfterna. »Här finns inte mat för tre!»

Med vämjelse såg Jella på henne och trotsigt svarade hon över axeln:

»Ingen annan än min far kan köra bort mig härifrån.»

»Din far, ha, ha. Lika gärna kunde han vara min.» Hon skrattade brett och frånstötande. »Han har aldrig varit far till dig. Du är ingens barn, du . . . Mor din skändes för dig. Det var därför hon gav Jovan pengar och tog emot stryk, för att han skulle tiga . . . Den dumma . . .»

Hon talade hastigt och avhugget och i hennes ögon låg ett uttryck som hos hung-
riga djur, när de slåss om bytet. Jella stod
där förvirrad och hjälplös, som hade hon
fått ett slag i huvudet. Men plötsligt erin-
rade hon sig, vad Jovan Zura brukade säga
till modern, när han ville ha pengar och inte
trodde, att hon hörde det. »Tänk, om
kvinnan där talade sanning?» — Krampak-
tigt pressade hon båda händerna mot brös-
tet och sprang efter mannen. Nere vid det
svarta jordtaget hann hon upp honom och
ställde sig mitt i hans väg. Kämpande efter
luft skrek hon:

»Är det sant, att du inte är far till mig?»

Jovan såg försagt bort över röken, som
följde han med blicken något, som flög
ifrån honom. Under de svullna ögonlocken
blevo hans ögon mer och mer blodsprängda.
Och han röt till, så att det genljöd över
Risnjåks hela sluttning, och började springa
mot hyddan.

»Hon har sagt det! Hon därinne!» skrek

Jella efter honom. »Slå henne! Slå henne!
Slå henne i huvudet . . . med knytnävarna!»

Med bultande hjärta och uppriven av
sorg och grym vällust störtade hon besin-
ningslöst in i skogens brusande skymning.

XI.

I byn glunkades det varjehanda om Jella. Människor hjälpa inte gärna, men tycka om, att man hänvänder sig till dem. De kunde inte fatta, hur Giacintas dotter bar sig åt för att kunna leva så ensam ibland dem. Somliga misstänkte Liburnerherdarna, ynglingarna åter trodde, att Dusan och hon hade något ihop. Ingen visste någonting med säkerhet, och Jella teg. Hon levde sitt liv som vanligt, vistades blott mera uppe bland bergen än förr. Då hon var ensam, kände hon sig stark. Ibland när hon slöt ögonen, fasade hon för sig själv. I hennes själ funnos djupa, vilda avgrunder, och det blev mörkt och kallt inom henne, när hon tänkte på människorna. Hon började älska stormen. Hon hyste ingen fruktan

längre, när det svartnade nere i dalarna, och hon skrattade, när Bora nere i byn rev bort takspånen under de tunga stenarna. Hon tyckte, att det var hennes eget raseri, som tjöt i vinden, att det var hon, som ryckte höet från stackarna, hon, som förde den röda jorden över stenväggarna, att det var hon själv, som jagade fram med den rasande stormen som en vild urkraft. När så ovädret var över, andades hon lättare . . . Hon hade rasat ut och såg upp till bergen med trötta, insjunkna ögon.

I hennes hjärna gingo tankarna runt som ett hjul, hon inte förmådde hejda. Hon tänkte på Peter Balog, på Davorin och på Jovan Zura, som hon förr hade ansett som sin far. Hon var nu glad över att slippa ha något med honom att göra och att öppet få hata honom och den svarta, okammade kvinnan, som fick stryk för hennes skull . . . Också på Pustan tänkte hon ofta. Hon föreställde sig, att bergen där hade tryckt sig platt efter marken, och att människorna

sparkade dem, som voro de sjuka hundar. Människorna sparka alla, som de inte frukta. Jella skulle gärna velat vara fruktad.

På bygatan sprang hon ibland omkull de små barnen, som traskade omkring i sina korta, små skjortor. Allra helst hade hon velat springa omkull stugorna också, och om aftonen uppe på höjderna kunde hon i vredesmod sparka till de uppvärmda stennarna och stampa på solfläckarna endast därför att byn belysts av samma strålar.

Hon ville, att solen skulle vara till för bergen, och bergen för henne. Ekot skulle endast svara henne, blott för henne skulle alprosorna blomma. Ingen annan än hon skulle veta, att under getstigarna var Karstbergens hjärta brustet, och att Gud i dess ställe lagt evig is.

För henne ensam hade bergen yppat alla sina hemligheter. Därför gav hon dem också andra namn, än vad människorna brukade. Silverberget kallade hon det, från vilket de många bäckarna störtade ned.

I fjärran skimrade de Blå bergen och Stjärnstegen, uppför den klättrade nattetid de vackraste stjärnorna till himlen.

Hon ville så gärna se deras vandring på nära håll. En gång tog hon getterna med och begav sig i väg, men i bergen bröt ett oväder ut. Vinande jagade stormen molnen, likt skrämda jättedjur störtade de nedför branten. Med en rysning av välbehag såg Jella dem komma. Getterna blevo oroliga och flockade sig omkring henne, darrande av ängslan. Hon var starkare än djuren och kände ingen fruktan.

Molnen trängde genom skogen, de sletos sönder av de svarta träden. Längre ned samlade de åter ihop sig och tumlade i virvlande massor ned över byn. Ovanför molnen sken solen, och Stjärnstegens topp strålade som en höjd monstrans över en knäböjande församling.

Dessa ögonblick voro Jellas skönaste. Molnen lågo som ett täcke över byn och skymde bergen för människorna där nere. De tillhörde då endast henne.

XII.

Giacinta hade ännu ej kommit tillbaka, men Jella väntade henne alltjämt. När vinden drev de vissna bladen mot fönsterrutorna, sprang hon ut för att se, vad det kunde vara, och om natten tyckte hon sig i halvslummern höra någon ropa på modern med sin egen röst. På morgonen trodde hon, att hon endast hade drömt om henne . . .

Dagarna blevo kortare. Jella såg ibland ängsligt mot fönstret, och hon hade en förnimmelse av att Vintern själv satt därutanför på tröskeln, och att det var hans andedräkt, som hon såg på de matta, grönaktiga fönsterrutorna. Hon tänkte på den översnöade byn, på den stora tystnaden, då inte ens en hund hördes skälla, på vid-

jorna, som hon var tvungen att hålla fast mellan sina stelfrusna knän för att kunna fläta till korgar, på de långa, iskalla nätterna, då hon inte kunde sova för hunger. Gång på gång gingo hennes blickar till den lösa tegelstenen i härden. Var kunde modern vara så länge?

Det var vilodag. Jella kom nedför bergen. På sluttningarna, där solen ännu sken, plockade hon svamp. På landsvägen därnedanför gick en gårdfarihandlare. Han frågade henne efter krogen. Jella gav sig i samspråk med honom, därför att han var en främling. Kanske visste han något om modern. Men hon kom sig inte för att fråga, gick endast tyst bredvid honom och iakttog honom förstulet. Han tycktes ha gått långt, det syntes på stövlarna. På ryggen bar han en svart låda. Remmen över axeln skar in i den trasiga rocken. Han var röd i ansiktet av ansträngningen.

Jella såg nyfiket på den svarta lådan. När de kommit fram till byn, stannade

mannen, stödde kistan mot en jordhög och krängde av sig remmen. Han kastade hatten i gräset, satte knäet på den och öppnade låset försiktigt. Ur ladan kom det fram kammar, förkläden, dukar, billiga speglar, oäkta örhängen. Tvålodoften och den oljiga lukten från den blåtryckta katten stack Jella i näsan, men hon såg endast en brokig duk med fransar, som var vackrare och lyste bjärtare än allt det andra. Den duken stack henne i ögonen. Aldrig hade hon sett något präktigare, och en häftig längtan att äga den kom plötsligt över henne. Hon grep efter den och såg samtidigt upp. Från brunnen närmade sig, under stoj och glam, klungor av gifta kvinnor och unga flickor. Zorka var också bland dem. Jella sprang sin väg. Först på långt håll vände hon sig om. Handelsmannen låg ännu med knäet på hatten. Flickorna trängdes omkring honom, skreko och knuffades. Zorka hade lagt den brokiga duken

över axlarna och beskådade sig i en liten spegel med bleckram.

Jella tänkte på Davorin. Hon skulle gärna velat ropa något elakt åt hans kvinna, men hon teg och fortsatte sin väg.

Duken gick henne inte ur sinnet. Hon erinrade sig, hur hon som barn hade sett en sådan duk hos domarens fru, och hur gärna hon då velat lägga den över axlarna bara en enda gång och få springa med den, så att fransarna fladdrade för vinden... Alla flickorna i byn hade en duk, hon var den enda, som inte ägde någon. Hon hade aldrig ägt något... Hon drömde om, hur det skulle vara, ifall duken vore hennes. Om det vore aldrig så varmt, skulle hon ha den på sig i kyrkan, och när prästen lyfte hostian, och alla sänkte sina blickar mot jorden, — — då skulle Davorin åter endast se henne. Men hon skulle vända honom ryggen, och han skulle inte se den urblekta kattunsklänningen, utan den granna duken med rosorna, och stolt skulle hon

sedan gå genom byn, och fransarna skulle fladdra för vinden.

När hon kom hem, gick hon fram till härden och lyfte på den lösa tegelstenen och såg in i den sotiga öppningen för att förvissa sig om att guldkorset ännu låg på sin plats. Under tiden tänkte hon åter på duken.

Mot aftonen satte hon sig utanför dörren. Hon rörde sig inte, såg endast nedåt vägen. Efter en god stund kom gårdfarihandlaren ut ifrån krogen. Nu förstod Jella, varför hon så länge hade setat hopkrupen på tröskeln och frusit.

»Har du duken kvar än?» ropade hon till honom på långt håll.

Mannen nickade och gick vidare.

»Hur mycket ska du ha för den?»

Han stannade. Misstroget mönstrade han hennes utslitna kjol.

De började köpslå, och till slut tyckte Jella, att hon inte skulle kunna leva utan duken.

»Vi har ett guldkors . . .» Hon blev förskräckt, när det var sagt, och såg sig ängsligt omkring. Allt hade kommit så hastigt. Mannen lämnade henne duken och dessutom pengar tillbaka och tog guldkorset med sig.

Jella gick in i stugan. Från hyllan, där modern hade sin bönbok liggande, tog hon ned en liten trasig spegel. Hon ställde den mot fönstret och såg sig i den. Duken smög sig efter hennes unga bröst. Hon log.

»Jagoda! . . . Jagoda! . . .»

Den gamla tiggerskan hade stannat vid bäcken, och som om vinden blåst henne tillbaka, kom hon mot stugan.

»Men kom då hit!»

Jella måste få visa sig för någon.

Den gamla snubblade in över tröskeln och kröp ihop vid elden.

Skrattande vände sig Jella emot henne.

»Är jag inte vacker?»

Jagoda såg upp och gnuggade långsamt sina blåroda händer.

»Jo, du är vacker», sade hon sakta, »men jag fryser. Jag har inte fått något varmt i magen på länge.»

Jella drog på munnen, ty hon visste, att Jagoda med »varmt» menade brännvin.

Den gamla gjorde en ringaktande åtbörd.

»Vad vet du? Rakt ingenting vet du. När Vår Herre skapat kylan, hungern och ålderdomen, ville han också ge människorna något gott och skapade så brännvinet. Det hjälper en att glömma både kyla och hunger, ja, själva ålderdomen.»

Plötsligt föllo hennes blickar på fönsterbrädet, där pengarna, som Jella fått tillbaka av gårdfarihandlaren, lågo. Hon kunde inte taga ögonen från dem, och när hon åter talade, lät det, som om hon tiggde.

»Var har du fått duken och pengarna ifrån?»

Jella var inte beredd på den frågan.

»Bli inte rädd, lilla Jella . . . Du är vacker, och du är ung . . . och jag kan tiga . . .» Menande sträckte hon fram sin vissna hand.

Utan att se på henne lade Jella en del av pengarna i den framsträckta handen. I dörren stannade den gamla. Hon var krokigare än vanligt, så att händerna nådde nästan till tröskeln. Hon log med en grimas.

»Din mor kommer snart tillbaka.»

Förskräckt rev Jella duken från axlarna.

»Hur vet du det?»

Hon kunde inte förstå, vad som hade hänt. Hon blev ju rädd, för att hon hörde talas om modern, nyss hade hon ju gått och längtat, att hon skulle komma hem. Jella mindes det så tydligt... alldeles nyss... när hon plockade svamp... Ängsligt såg hon bort till den lösa tegelstenen. Gud vet, hur långt handelsmannen redan hunnit... och modern, som hade förmanat henne att noga akta guldkorset... Hon torkade sin fuktiga panna. Varför skulle duken vara så vacker? Och varför hade hon fått en sådan åtra efter den?

På kvällen, när hon skulle somna, kände hon inte samma otåliga längtan efter modern, som vanligt, och från den dagen frågade hon sig aldrig mer, var modern kunde vara så länge.

XIII.

Om nätterna hade det redan börjat falla snö uppe bland bergen. Den molntyngda himlen hängde över jorden, och det såg ut, som om de vita topparna måste stödja den, för att den inte skulle störta ned. Från sluttningarna trängde pinglandet av getternas klockor genom dimman. Herdarna drogo sig nedåt dalarna med sina djur för att söka byarna. I skorstenarna tjöt vinden. Alla dörrar voro stängda.

Det var fredagsafton.

Molnen jagades fram av stormen, och då och då piskades marken av häftiga regn-skurar. Jella stod vid fönstret och såg ut i det våta grå och tänkte på söndagen, på mässan, på duken . . .

Nere på landsvägen kämpade sig en

oformlig gestalt fram i ovädrret. Först på nära håll kunde man urskilja, att det var en ensam kvinna. Hon hade slagit kjolen över huvudet, och vinden snodde de genomvåta kläderna omkring hennes ben. Omedvetet kom Jella att tänka på modern. Hon hängde sin gamla trasiga kjol framför fönstret och kastade duken i ett hörn. Som fastnaglad blev hon stående mitt i stugan.

Var det regnet, som piskade hårdare mot rutan eller vinden, som riste i dörren? Jella stod med uppspärrade ögon. Var det inte någon, som ropade på henne med svag stämma? Bävande av ångest drog hon sig sakta längre inåt rummet, men ända borta vid härden hörde hon rösten. Det tog i låset, någon stod därute och ville in. Jella gjorde korstecknet och öppnade fönstret. Det kalla regnet slog henne i ansiktet, och den trasiga kjolen fladdrade in i rummet.

På tröskeln stod Giacinta.

Då deras blickar möttes, ryggade Jella tillbaka.

»Mor», rösten svek henne. »Mor...!»

Giacinta föll utmattad mot väggen. Ur vecken på hennes genomvåta kläder rann vattnet i strömmar. Det tovigade håret klibbade vid pannan och tinningarna, och de djupa, blå skuggorna omkring ögonen gjorde dessa onaturligt stora.

Förskräckt stödde sig Jella mot bordet, och hennes händer grepo krampaktigt tag om bordskivan. Hon kunde inte taga sina blickar från modern... Så förändrad hon blivit...

»Är du rädd för mig?»

Tunga tårar runno sakta ned över Giacintas vaxbleka kinder.

»Jag är sjuk... mycket sjuk...»

... Giacinta låg i sängen. Ej ett ord kom över hennes läppar. Blott hennes stackars magra händer rörde sig oroligt på täcket. Jella gjorde upp eld och önskade, att tiden ville gå fortare, så att allt snart vore över. En gång lyfte Giacinta mödosamt på huvudet. Ett dovt rosslande trängde fram ur

hennes strupe, och hon föll åter tillbaka. Detta underliga ljud, som Jella aldrig hört förr, kom blodet att stelna i hennes ådror. Hon förstod, att modern ville säga något, men ej förmådde tala.

Allt blev åter tyst, så tyst, att man endast hörde Giacintas tunga andetag. Därute ruvade mörkret, på härden flammade elden. Jella satt på sängkanten och stirrade med oförstående blickar på hur sällsamt moderns bröst höjde och sänkte sig efter hennes flämtande andhämtning. Giacintas läppar voro torra och blå, från pannan pärlade svett droppar ned. Jella samlade hela sitt mod och strök med handen över moderns fårade tinningar. Då slog Giacinta upp ögonen. Med stel blick såg hon länge på Jella.

»Stackars barn . . .» Hennes röst var ihållig och lät, som om den kom långt bortifrån.

Jella bävade.

»Mor . . . vill du något?»

Giacinta svarade inte. Mot morgonen

blev hon åter orolig. Hon kastade huvudet fram och tillbaka på halmmadrassen, och hennes fingrar rörde sig hela tiden, som plockade hon upp små osynliga fjun på täcket.

Jella torkade åter hennes panna och gav henne vatten. Giacinta drack begärligt, dock utan att öppna ögonen. Vattnet rann genom hennes strupe med ett egendomligt kluckande ljud. Jella lutade sig ned över henne. Giacintas läppar rörde sig. Hon började tala det språk, på vilket hon förr älskat att sjunga, men rösten lät som ett barns, och gång på gång ropade hon på sin mor. Därefter bad hon, hastigt och obegripligt, Jella bad också, och återigen önskade hon, att tiden måtte gå fortare.

Dagen började gry, och på väggen mitt emot framträdde långsamt en blåaktig fyrkant med ett svart kors. Jella märkte inte morgongryningen, hon såg endast skuggan av fönsterkorset, som sträckte sig allt längre in i rummet ju mer det dagades, och som till sist nådde fram till moderns bädd. Al-

drig förr hade Jella tänkt på, att den nya dagen kom till deras hydda i tecknet av ett svart kors . . .

Regnet smattrade på taket, och vattnet droppade alltjämt in i stugan. Vinden blåste genom sprickorna i dörren. I allt det dystra grå lyste Jellas brokiga duk borta i hörnet . . . Huttrande av köld reste hon sig upp, sträckte på sina stela lemmar och smög sig på tåspetsarna till fönstret, tog ned den trasiga kjolen och kastade den över duken. I dunklet borta i hörnet stannade hon plötsligt. Hon greps av en oförklarlig rädsla för att gå tillbaka till moderns bädd. En isande kyla spred sig genom hennes kropp, och i den andlösa tystnaden fick hon med ens den fruktansvärda vissheten, att hon var alldeles ensam.

Darrande av ångest skyndade hon fram till sängen.

Modern andades ej mer. Först nu fattade Jella, att hennes mor nyss varit hos henne, att hon hade kommit tillbaka, innan hon gick bort för alltid.

XIV.

Vid korsvägen nedanför kullen stod ett gammalt förfallet hus. Även under sommaren hade det stora fuktfläckar på väggarna. Bakom fönstret med de blå luckorna satt dödgravaren dagen igenom och sydde sandaler åt bönderna och pliggade emellanåt. Han menade, att människan behöver bara en grav, men åtminstone två skor. Enbart av ett yrke kunde man inte leva. Hans uppsyn var alltid densamma, antingen han skottade upp en grav eller sydde en sko, och alltid visslade han. Men om barnen, som lekte utanför på gatan, kallade honom skoflickare, blev han ond. Både hans far och farfar hade varit dödgravare före honom, och det ville han också gälla för. Förbittrad rusade han därför ut och ho-

tade barnen, gick så in igen och satte sig åter på den låga stolen vid sitt lilla bord. Utifrån kunde man endast se hans framåtböjda rygg och ibland också handen, när han drog upp tråden.

Då Jella denna kulna, regniga morgon stod utanför hans fönster, rotade han bland verktyg och läderbitar och visslade som vanligt. Utan att se upp frågade han:

»Vad får det lov att vara? Skor eller en grav?» och så skrattade han.

Han väntade en stund på svaret. Sedan såg han på flickan, och hans panna lade sig långsamt i veck.

»Hur är det fatt? Vem är det? Din far . . . ? Jaså, inte. Nå, så gråt då, om det lättar.»

Jella lutade sig tungt mot fönsterluckan och gömde ansiktet i händerna.

Mannen satt orörlig och betraktade henne. Handen for inte längre omkring bland föremålen på bordet, och han glömde bort att vissla . . . En gång hade det funnits en

kvinna, som hållit av honom. — Han mindes inte, när han tänkte på henne sist. — Då hon dog, och han blev moderlös och ensam i världen, då hade han också stått därute och gråtit, stödd mot fönsterluckan som flickan nu. Han drog snibbarna på den röda duken, som han hade knuten om huvudet, ända fram till näsan och torkade sig i ögonen med dem. Han suckade djupt och tänkte på sin mor, som väl varit död i fyrtio år. Över Jellas axel såg han ut genom fönstret. Av yrkesvana drogos hans blickar till hennes fötter. De voro bara och smutsiga. Han mumlade något för sig själv och gick bort till ett hörn av rummet, där det på en stång, bredvid torkad fisk och härsket fläsk, hängde några splitternya sandaler. Han synade dem noga, tog så ned ett par, som voro prydda med små röda läderhjärtan, och ställde dem med en tafatt rörelse på fönsterbrädet framför Jella. Sedan stängde han hastigt fönstret, som om han

skämdes, tog hacka och spade på axeln och gick visslande till kyrkogården.

Jella fortsatte sin väg. Framför prästgården stannade hon, som hade någon gripit tag i hennes kjolkant. När hon gick hemifrån på morgonen, hade hon föresatt sig att gå in där också.

Hos den högvördige herrn var det redan eldat. I det rökiga rummet blandade sig tobaksdoften med lukten från det nyskrade golvet. Ovilligt såg prästen upp på Jella från sin tidning.

»Du skulle kommit förr . . .»

»Min Gud, jag kunde ju inte veta . . .»

»Din mor dog, som hon levat. Utan Herrans nåd.»

Han satt med korslagda ben. Långsamt svängde han med det ena benet som pendeln på en klocka. Under tiden betraktade han sina klumpiga, nötta stövlar och tänkte, att han var tvungen att skaffa sig nya, och blev på misshumör. Han vände sig mot Jella med en så sträng uppsyn, som vore

hon skuld till, att stövlarna voro utslitna.

»Begravningen kostar pengar . . .»

Jella suckade.

»Då säljer jag mors get . . .», sade hon trött och pressade sandalerna, som dödgravaren givit henne, mot sitt bröst.

XV.

Kyrkklockan slog tolv, då Franjo steg in i Giacintas stuga. Jella satt vid fönstret. Likgiltigt såg hon, hur regnvattnet dropade genom taket ned i rummet. Allting därinne var orört sedan gårdagen. På halm-madrassen bredvid den dödas huvud lågo några vissna höstblommor. I hörnet bräkte geten.

Tafatt och försiktigt närmade sig Franjo den gråa, torftiga bädden. Han stannade på vördnadsfullt avstånd och tummade på sin genomvåta hatt. Jella satt alltjämt och följde vattendropparna med blicken. Franjo böjde sig ned, harklade sig, tog mått av den döda med ett snöre och sköt förstulet blommorna närmre intill henne.

»Jag ska nog laga, att hon får en kista»,

mumlade han, då han gick sin väg. Hela dagen hördes slagen av hans hammare genom byn. På kvällen satt han utanför sin stuga och spelade dragharmonika.

Jella strök sig långsamt över pannan liksom för att väcka sina slumrande tankar till liv.

Det hade slutat att regna. Vattnet dropade inte in längre. Nu förstod Jella, att det var av fruktan för att blicken skulle förirra sig bort till bädden, som hon så oavvänt hade stirrat på dropparna. Med ångestfyllda ögon såg hon sig omkring efter något nytt, som kunde fånga hennes uppmärksamhet. Tiden gick. Hennes blickar hakade sig nu fast vid risbrasan, som fladdrade på härden och följde, flammornas skuggspel på väggen, gingo till stegen, som förde upp till den lilla förråds-kammaren på vinden. Mellan springorna i taket stucko små hötussar fram, de skakade då och då, som om någon ginge däruppe. Jella fattade inte, att hon orkade tänka på regndrop-

parna, på elden och höet, då modern låg död där borta i sängen. Hennes ögon voro så torra, att de svedo, och hon tyckte, att hennes hjärta kändes hårt och tungt i bröstet. Kunde det vara utav sten? Ofri-villigt såg hon bort till bädden.

En kylig, skrämmande stillhet spred sig därifrån. En sådan stillhet hade Jella aldrig förnummit, ty hon hade inte förr sett någon dö, och när hon varit på kyrkogården, hade det funnits blommor på gravarna, och humlorna hade surrat omkring dem. Döden där borta i sängen var något helt annat. Hon tyckte, att modern hade sträckt på sig och blivit längre. Den tunga, livlösa kroppen pressade ned halmmadrassen. Det genomskinliga ansiktet var oändligt allvarligt och hade fått ett främmande uttryck. Omkring munnen löpte mörka linjer i olika riktningar, och det såg ut, som om den döda förvånade sig över något.

Jella stod länge och betraktade modern, som uppfyllde hon en plikt därmed, men

hon kände knappast igen henne och kunde inte gråta. Långsamt och mekaniskt gled hennes blick vidare.

I en nisch vid eldstaden hängde två träskedar på en spik. På den ena var ett litet stycke borta; det var moderns sked. Hur många gånger hade hon inte sett henne hålla den mellan sina vita tänder, när den varma maten ångade framför hennes läppar. Det skulle hon aldrig mer få se . . . Nu först fattade Jella innebörden i de förtyvlade orden: aldrig mer, och hennes ögon fylldes med tårar. Den söndriga, herrelösa träskeden, med vilken aldrig någon skulle äta mera, det var inte så obegripligt som den obevekliga, skrämmande förintelsen, som ruvade över dödsbädden där borta.

Hon grät länge, och med tårarna löste sig alla hennes gnagande självförebåelser. Det som hon tidigare inte ens vågat tänka på, det anklagade hon sig nu för. Hon tillstod för sig själv, att hon sedan länge inte

väntat modern tillbaka. Hon hade ängslats för att modern skulle avfordra henne räakenskap för guldkorset. Därför hade hon inte heller vågat se henne i ögonen, då hon kom hem. Nu skulle hon aldrig behöva se in i de ögonen.

Allt var sig likt. Syrsan, som sjungit för modern, sjöng ännu, regnet slog mot fönsterrutorna och elden, som Jella gjort upp kvällen förut, hade inte slocknat . . . Endast modern andades ej längre.

»Aldrig mer — aldrig mer . . .» Hon hade inte vetat, vad det betydde. Tårarna runno hejdlöst. Hon pressade sina händer mot bröstet, som vore hon tvungen att hålla emot, för att det inte skulle sprängas sönder. Nu kände hon, att hon varit hård emot modern, fastän hon älskade henne så innerligt. Varför hade hon inte sagt henne det, när hon låg där och kastade sig rolöst på halm-madrassen? Varför kommer alltid människorna till insikt om vad de bör göra, när det är för sent. Varför hade hon inte

en enda gång fattat de stackars utarbetade händerna, som ej ens in i det sista kunde få vila? Varför hade hon hela tiden setat och stirrat bort i hörnet, då moderns brystna ögon sökte hennes?

Utom sig såg hon åter dit bort . . . Duken . . . den var skuld till allt. För att få den hade hon stulit från modern. En häftig snyftning skakade hennes kropp. Hon föll på knä vid den nedlegade, gråa bädden, och som för att återbörda till modern, vad som rätteligen tillhörde henne, bredde hon den gröna duken med de röda rosorna över den döda.

XVI.

Dagen därpå begrovs Giacinta på den lilla kyrkogården vid bergsluttningen, där varje grav måste huggas i klippan, och dit var och en på begravningen förde med sig ett par skovlar jord för att täcka kistan. Mellan de stora bergen förekommer jorden sparsamt, och både brödkakorna och gravkullarna bliva knappt tilltagna.

Beklämmande ljud klockklängen ut över dalen. Just som kistan vacklade över hyd-dans tröskel, bröt höstsolen genom molnen. Bergen trängde fram ur dimman, skimrande i fuktig glans, som om de, med sina skogar och klippor, kommit upp ur ett oändligt havsdjup. Endast Jellas ögon voro tårlösa. Åsynen av människorna gjorde hennes själ hård. Askgrå i ansiktet och med

trötta steg gick hon bakom kistan, som sakta vaggade fram och tillbaka. Hon kunde inte fatta, att det var modern, som låg i den. Allt var som en dröm, och vad som försiggick omkring henne, hörde hon som på långt håll. Tunga, ekande steg. Röster, som viskade: »Vacker var hon . . .» — »Glädja sig åt livet kunde hon . . .» — »Och tänk, så hon kunde sjunga . . .» Människorna voro idag mildare till sinnes än eljest. Var och en tänkte blott på sig, och de tycktes tro, att de genom att tala gott om den döda, skulle kunna blidka Döden själv, så att han måtte skona dem länge.

Bakom Jella började kvinnorna attsjunga. Männen turade om att bära den långa vägen. Ett ögonblick tyckte Jella, att hon såg Davorins huvud dyka upp bredvid den svarta kistan och även Franjo, och hon fick för sig, att de två höllo sig närmre den döda än alla de andra. Längs vägen stodo de gråa hyddorna och sågo förskrämda ut, men kyrkan blickade högtidligt på Giacin-

tas sista färd och tycktes liksom människorna hava glömt, att den, som nu alla följde med blottade huvuden, en gång hade blivit driven ut ur Guds hus.

De båda vaxljusens lågor fladdrade i luftdraget från ängarna. Prästens vita spets-skjorta lyste i den dystra skaran. Bredvid den öppna graven stod en man, stödd på sin hacka. Öglorna på hans röda huvudduk rörde sig för vinden. Jella såg på honom med skumma blickar, medan han bad sitt Fader vår. »Varför ska de pina mig så länge?» tänkte hon utmattad. »Om allt snart vore över ändå!» När kistan försvann i det mörka hålet och den första skoveln med den stenblandade mullen smattrade mot locket, tyckte hon sig höra ett skrik på långt håll — sitt eget. Nu . . . nu först var modern riktigt död i hennes medvetande. Hennes högljudda snyftningar bröto tystnaden. En grov hand tog henne i armen och drog henne bort. Åter smattrade stenarna.

Som genom dimma såg hon, hur hattar och förkläden tömdes över graven. Och snart höjde sig den lilla rödaktiga kullen dystert mellan träkorsen runtomkring. Även Zorka hade haft jord med sig i sin duk, bakom henne stod Slatka och torkade sig i ögonen och mumlade något, som Jella inte uppfattade. Hon tänkte endast på att här stodo dessa människor och fyllde igen en grav, som de själva hade grävt.

När Jella blivit ensam vid graven, kom det över henne en häftig önskan att med bara händerna få krasa bort denna förhatliga mull, som hennes fiender burit dit. Hon böjde sig ned för att sätta fingrarna i jorden, men var så utmattad, att hon föll framstupa över graven, och armarna bredde ut sig, som om hon genom mullen en sista gång ville omfamna modern . . .

På en vanvårdad grav bakom några buskar satt Jagoda och nickade åt henne.

»Var det inte sant, som jag sa' dig? Kom hon inte tillbaka?» — Jella såg upp på den

gråa, huttrande gumman med en vidskeplig fruktan.

»Allt kommer tillbaka», viskade Jagoda trött, »allt, men inte så, som människorna väntar. Annorlunda kommer det. Helt annorlunda —.»

Jella strök sig med båda händerna över ansiktet.

»Döden är så hemsk.»

»Ack nej, det är livet, som är hemskt. Dödskampen också, ty den hör livet till. Döden är god och fridfull.»

Jellas ungdom reste sig mot dessa ord. Hon kände, att denna gång kunde Jagoda inte hjälpa henne. Hon talade om döden och liknade själv döden, där hon satt. Jella behövde något helt annat. Ofrivilligt sökte hon bergen med sina blickar.

Deras toppar liksom övergingo i den oändliga rymden, och hon fick en förnimmelse av att de kallade på henne.

Hon vandrade åstad. Vägen tog snart slut, och kyrkogården tycktes försvinna i

djuPET. De små korsen dÖko ned mellan gravkullarna. Husen blevo allt plattare, snart såg hon endast taken mellan stenarna.

Allra sist krympte kyrktornet samman mot dalbotten.

Då Jella gick Över rÖjningen prasslade den risiga röda ljunGen under hennes fötter. På sluttningen kom den mörka granskogens sus emot henne. Häruppe på de ensamma höjderna bland de eviga topparna måste Jella åter tänka på modern. Begravningen, den sista natten, allt, som hade hänt den dagen och dagen förut, sjönk tillbaka i hennes minne, och tidigare dagar stodo tydligare för henne. Det närvarande blev överkligt. Och så överkligt tycktes det henne, att modern var död, att hon började vänta henne tillbaka som förr, men med den tåliga, hopplösa väntan, med vilken man bidar någon, som man vet aldrig skall återvända.

En förlamande trötthet smög sig genom hennes lemmar. Helst skulle hon velat

kasta sig raklång på marken, men den kändes kall under hennes bara fötter. Gärna skulle hon velat luta sitt trötta huvud mot klipporna, men de voro så hårda.

Hon såg sig omkring i denna stenöken och kände sig plötsligt oändligt bedrövad. Vad sökte hon häruppe? Människorna, bergen, ensamheten . . . intet, intet förmådde hjälpa henne.

Framför hennes fot rörde sig något svart i den kalla mossan. En frusen skalbagge kröp långsamt bort till en klippa, på vilken ännu några matta solstrålar dröjde kvar.

Nu kände Jella, att även hon frös. Också hon skulle gärna ha nöjt sig med en smula vintersol. Hon vandrade vidare genom skogen och kom allt högre. En vit tvärbjälke spärrade hennes väg. På andra sidan stod det hus, som hon så ofta sett i sina tankar. På banvallen närmade sig den man, som en gång hade stött henne bort ifrån sig, men som alla dagar väntade henne tillbaka.

Jella började gråta. Mannen tog hennes

huvud mellan sina händer och tryckte det skyggt mot sitt bröst. . . . I det ögonblicket var den ene mycket gammal och den andra mycket ung, och båda kände, att de behövde varandra.

En månad därefter vigdes de i den lilla kyrkan nere i dalen.

XVII.

Två år hade förflutit och åter var det höst. Vinden brusade genom skogen och förde med sig klockklangen från hjordar, som betade i fjärran. När den svepte förbi tunneln, fångade den tågets utdragna vissling.

Jella reste sig en smula ur gräset. Stödd på armbågarna låg hon och såg på hur röken blev hängande kvar i grenarna. Hon hade nu levat två år i banvaktstugan, och alltjämt förvånade hon sig lika mycket över rökmolnen i träden.

Två år. Hon tyckte att hennes liv varit idel söndagar, alltsedan hon lämnade dalen för att stanna här uppe bland bergen. Hon tänkte ofta på sitt bröllop. Hon hade inte känt sig lycklig den dagen, men hade

skämts för att hon var ledsen, och för att hon kände ängslan inför det nya livet och inför den främmande mannen, som nu hade rätt till henne.

När hon lämnade byn, hade hennes blickar endast dröjt kvar vid moderns grav. Vid röjningen hade hon tagit avsked av getterna. Hon erinrade sig, hur hon en sista gång hade strukit sin kind mot den lilla svarta getens huvud, och hur hon sedan, när hon gick vidare, hade känt sig tvingad att gång på gång se sig tillbaka, som om hon lämnat något efter sig, något, som led och grät, som frös och svalt, men som ändå var fritt och ibland kunde skratta och sjunga.

Nu behövde Jella varken frysa eller svälta, och Peter höll av henne. Han älskade henne på sitt litet tafatta, men trofasta och överseende sätt som den, vilken länge levat utan en kvinna och ängslas för att åter bli lämnad ensam.

Jella hyste tillgivenhet för honom. In-

stinktivt kände hon hans ångest, och detta medvetande gjorde henne säker. Visserligen skötte hon allt husligt arbete och drog försorg både om Peter och djuren, men hon gjorde aldrig något annat än när det roade henne. Eljest levde hon sitt liv som förr. Dagen igenom strövade hon omkring i bergen med Peters getter. Mot kvällen stormade hon med djuren utför sluttningen som ett litet oväder, och i sitt hår förde hon med sig blomdoften från höjderna ned till den lilla vaktstugan. Därinne satte hon sig sedan framför elden och sjöng.

Den första tiden drev nyfikenheten henne till tjänsterummet, men här var allting så allvarligt och främmande. På klädkrokarna hängde även sommartid tjocka vinterpälsar, på väggarna fanns det tavlor med tecken för signallamporna. Jella fingrade på de avbildade små lokomotiven och på de olika färgade punkterna. Hon skulle nog gärna velat veta, vad den röda signalen, vad den lilla flaggan, och vad det gröna och vita

ljuset i lyktan betydde. Signalklockorna intresserade henne också, och hon brukade skratta in i telefonen. Men snart tröttnade hon på alltsammans, och varje gång Peter lade fram en bok åt henne, för att hon skulle lära sig att läsa, blev hon sömnig. Hon satte sig på boken och sträckte på sig, lättjefullt och vällustigt som en ung katt. Hon tyckte, att det ungerska språket var besvärligt, med det kroatiska var hon mer förtrogen.

»Var hade du nu dina tankar?»

Hennes ögon fingo glans, och hon började berätta om underbara ting. Om hålan, i vilken källan med det gröna vattnet kväller fram, om klyftan, som var full med vita blommor.

Peter skrattade och ville taga henne i famn, men Jella spjärnade trotsigt emot, likt ett barn, som är trött på att ständigt bli kysst av de vuxna.

»Älskar du mig då inte?» frågade han och höll hennes egensinniga lilla huvud fast

mellan sina händer, för att hon inte skulle kunna skaka avvärjande på det. Så snart Jella gjort sig fri, sprang hon upp och rusade ut och gömde sig i fähuset. Där omfamnade hon getterna, därför att de inte fordrade något av henne. Först sedan hon på nytt hämtat frisk luft, gick hon tillbaka till stugan. Spejande stack hon in huvudet genom dörren. Såg hon då, att Peter var nedstämd, smög hon sig sakta bakom honom och kysste honom plötsligt och skratade sedan åt att hon så lätt kunde skrämma honom.

XVIII.

Dagarna kommo och gingo. De liknade varandra som länkarna i en kedja, och Jella kunde inte skilja gårdagen från den dag, som var. Tågen susade förbi, skakade marken, sprutade gnistor ut i natten eller skymde solen med sin rök. Därefter inträdde åter stillhet, en stillhet så stor, att man kunde höra, hur bladen föllo från träden. »Så här kommer det alltid att förbli» tänkte Jella. Och för att förbruka något av den livskraft, som sjöd i hennes unga kropp, sprang hon i kapp med getterna över bergsluttningen.

En dag hade hon förirrat sig långt bort från banvaktstugan. Hon hade lämnat vindmurarna bakom sig, längre upp stötte hon på en herdehydda, strövade vidare förbi

en stenhägnad fålla, och söndersplittrade granstammar. Under henne löpte tågskenorna uppför bergen som två oändligt långa band. Tunnlarna liknade utrökta rävhål, och som snabba små ödlor med glödande ögon kilade tågen genom denna ödemark av sten. Jella hade kommit in i en av Bora förödd trakt. Hon erinrade sig nu, vad Jagoda brukade berätta om häxornas eld, om dvärgarna och om det stenskäggiga bergtrollet. Andäktigt såg hon sig omkring. Häruppe var alltså dessa varelsers rike. Med feberglänsande ögon och rysande av fasa klättrade hon högre och högre över de söndersplittrade klipporna. I det rödaktiga solljuset liknade de skeletten av vidunderliga djur, som förgjort varandra i någon fruktansvärd kamp. I bergsjöns svarta, stillastående vatten såg hon intet annat än dessa hemska klippor avspegla sig. Berg, vilda, ödsliga berg, vart hon såg.

Jella gjorde korstecknet. Med återhållen andedräkt sträckte hon sig fram över djupet.

Långt, långt i fjärran glänste en oändlig, blåskimrande yta, och några vita föremål tycktes draga fram däröver. Det såg ut, som om en ofantlig stålplatta hade blivit fastsmidd vid bergets fot.

»Det där är nog Pustan», tänkte Jella, och avsky återspeglade sig i hennes anletsdrag, men snart ljusnade de åter. Soliga minnen från hennes barndom dök upp inom henne. För länge sedan glömda syner blevo åter tydliga . . . Ett silverskimrande fisknät på den sandiga stranden . . . Vita musslor . . . Blåa, glittrande vågor . . . Hon slöt ögonen för att bättre kunna se in i det förflutna. Nu kände hon igen sig. — Havet!

Den himmelsblå slätten nere i djupet där borta var hennes moders hav. Nu mindes hon allt och fick en förnimmelse av att modern var hos henne på samma sätt, som då de förr sutto vid elden, och Jella kunde känna moderns närhet, fastän hon halvsov med slutna ögon. — Hit upp skulle hon ofta återvända! Hon hade aldrig smyckat

moderns grav med blommor. Nu rev hon ängsnejlikorna från sitt bröst och kastade dem långt ned i djupet, som ville hon strö dem ut över havet.

På kvällen satt hon tyst och sluten framför elden. Trött ställde Peter signallyktan ifrån sig borta i hörnet och stoppade sedan sin pipa.

»Vad tänker du på?»

Jella ryckte till, återkallad till verkligheten, och stirrade förstrött framför sig.

»På havet.»

»Har du sett det då?»

Den unga kvinnan nickade.

»Så kala bergen är där borta! Allt är så vilt.» — Vid dessa ord fick hennes anlete ett sällsamt liv.

»Jag har hört sägas», sade Peter eftertänksamt, »att också däruppe har det vuxit skog. Sjöfarande folk högg ned den, och av virket byggde de sig en stad mitt i vattnet.»

»Mitt i vattnet?»

»Ja. Och Bora sopade sedan bort myllan från bergen. Det är därför, de blivit så kala.»

Jellas ögon flammade till. Skulle det alltså vara människornas skuld, att också bergen blivit så vilda? . . . En dunkel aning drog genom hennes huvud, men hon kunde inte tänka tanken till slut.

Peter blåste ett rökmoln mot lampan och sträckte ut armen mot Jella.

»Får jag inte en kyss i dag heller?»

Jella vände sig bort. Med ett språng var hon över tröskeln.

Peter såg oförstående efter henne, men teg, som om han blygdes att visa, vad han kände.

Som svarta, sönderpiskade vågor tecknade sig klipporna mot himlen. Jella blickade upp till dem. Även i hennes själ gick det hårda, svarta vågor . . . Varför kunde inte hon vara som de andra flickorna, hon förr hade känt nere i byn? Varför kunde hon inte vara annorlunda mot den enda människa, som var god mot henne, och som sörjde för att hon varken behövde svälta eller frysa. Hon fann inte något svar och ville helst gråta.

XIX.

Vintern var förbi, och snön smälte.

Åter strövade Jella i de fuktiga, dävna skogarna. Allt var som andra vårar, men likväl var hon inte densamma. I varje bergskreva forsade smältvattnet. I skogen svävade skira, gröna slöjor över lövträdens kala grenar. Under ytan av de svällande bäckarna vaggade vattenväxterna fram och tillbaka i gulaktiga klungor. Osynliga krafter jäste i markerna. Saven steg i trädstammarna, och på fjällängarna blåste herdarna skalmeja. För första gången kände Jella driftens pockande oro i sitt blod.

Det spirade och sjöd överallt. På sluttningarna, på ängarna, i bäckarna, mellan stenarna, i djuren och också inom henne själv. Endast hennes liv förblev oförändrat.

Nu först märkte hon, att Peter var en gammal man. När de gingo tillsammans, och Jella såg in i solen, kunde han inte följa hennes blickar, utan bländades av ljuset och drog ihop ögonlocken, medan ögonen fylldes av tårar.

Skulle detta vara allt? Skulle hon alltid leva så här och aldrig annorlunda? Hon blev febril och otålig. Inomhus höll hon på att kvävas, och skogen blev henne för trång. Omedvetet bröt hon av knoppande grenar, hon tycktes inte kunna tåla, att de gingo i blom.

Peter förstod inte Jellas oro, men kunde inte undgå att känna den. Ofta såg han på henne med ett uttryck, som ville han be henne om förlåtelse. Hans undergivna ömhet gjorde denna barnsliga lilla kvinna ännu mer avvisande. Vad hon sökte var kraft, en kraft, med vilken hon kunde få mäta sin egen. Hon kände ett pockande begär, som brände i hennes ådror, i hennes muskler, på hennes läppar. Peter gick vid hen-

nes sida, likt en som gärna stannar för att få vila.

Det var afton. Jella satt under hänglampan. Meningslöst lekte hon med sitt förkläde, lade det i veck över knäna, slätade så ut det igen. Plötsligt slutade hon upp. Förklädet kunde ju gå sönder, och då skulle hon behöva sy. Hon stödde armbågarna på bordet och vaggade huvudet långsamt mellan sina båda händer för att åtminstone få se sin egen skugga röra på sig.

»Ska vi inte gå bortåt skogsbrynet?»

Peter såg tankspritt upp från den gamla almanackan, som han satt och bläddrade i.

»Det är skönare här. Vad har vi därute att göra?» Han läste lugnt vidare, utan att ha haft en tanke på att resa sig upp.

Jellas huvud hettade. Hon tyckte att lampan göt eld över henne. Hon kunde inte längre uthärda denna innestängda, dådlösa stillhet. Hon slog upp dörren för att släppa in livet därutifrån, men endast skuggan av plommonträdet, som Peter planterat för

tjugofyra år sedan, föll in över tröskeln. Otåligt hoppade hon över den mörka, sakta vaggande fläcken på golvet. Därute i den daggvåta lilla trädgården stannade hon och andades ut. Mellan malvorna lutade hon sig mot staketet.

Skogen stod och drömde i månljuset. Skenorna blänkte med blåskimrande glans. Malvabladen tycktes överdragna med silver.

Peter kände, att det drog kallt på ryggen. Dörren stod ännu öppen. Gäspande reste han på sig och gick efter Jella. Han ställde sig bredvid henne, men då hon inte rörde sig, frågade han, huttrande av köld:

»Varför står du så där? Väntar du på något?»

Full av stilla förvåning lyfte Jella på huvudet. Hennes ögonlock darrade. Nu först visste hon, att hon väntade på något.

Från den dagen gick hon tidigt om morgnarna ut i skogen. Hon gav akt på hur skuggan av träden långsamt flyttade sig över marken som visarna på klockan i

tjänsterummet . . . Hon visste, att detta betydde, att tiden gick. Och det tänkte hon ofta på, slöt ögonen och väntade. Många gånger tänkte hon på Davorin. Nyligen hade hon sett en herde gå över bergskammen. Sedan dess hade Davorin varit i hennes tankar, fastän herden inte hade liknat honom mer än att han också var ung och stark.

Jella hatade Zorkas man. Likväl skulle hon gärna velat sitta bredvid honom nere vid bäcken som förr . . .

Familjen i den närbelägna banvaktstugan rustade sig nu för avfärd. Peter berättade, att de blivit förflyttade till en annan trakt, och att en ny banvakt skulle komma dit. Likgiltigt hörde Jella på honom. Hon var numera så upptagen av sig själv, att hon strax glömde, vad som sades till henne. Ibland glömde hon också alldeles bort, vad hon skulle göra.

En gång tog hon sin röda duk med sig för att plocka svamp i den, men när hon väl kommit in i skogen, visste hon inte, varför

hon gått dit. Hon knöt så duken om hal-
sen och satte sig på en sten utan att tänka
på någonting . . .

Jella hörde steg, som närmade sig. Hon
rörde sig inte. Det var nog Peter. Men mellan
de rödaktiga stammarna kom en främmande
man. Han gick långsamt och osäkert, som
vore han ovan vid den sluttande marken.

När han fick syn på Jella, stannade han
ett ögonblick. Det var en reslig, smärt
yngling. Även i vila utstrålade hans kropp
en utmanande kraft. Han gick vidare utan
att se sig om.

På kvällen fick Jella veta, att en man,
som hette Andreas Réz, hade flyttat in i
vaktstugan bredvid.

XX.

Någon sjöng inne i skogen. Det var en främmande röst, som sjöng en främmande sång. Jella vände sig i den riktning, varifrån ljudet kom. Hon ville stå med ansiktet emot den, som talade till hennes hjärta. Aldrig förr hade hon vetat, att smärtan kunde sjunga. Detta var något annat än moderns visor. Denna sång lät annorlunda än allt, vad hon hade hört nere i byn.

En främmande röst, en främmande sång.

När hon gick hem, mötte hon på banvallen den man, som nu bodde i den andra banvaktstugan. För att lämna plats åt henne på den lilla gångstigen, steg han över spåret. Jella såg på honom. Hans ansikte var solbränt och så magert, att kindknotorna syntes under huden. Han höll han-

den framför mössan, ty solen stack honom i ögonen. Dessa ögon hade en underlig färg. De voro gröna och skiftade i guld som halvmogna ax. Lugnt gick han förbi henne.

»Så ung han måtte vara», tänkte Jella. Hon försökte påminna sig hans anletsdrag, men kunde det inte, trots att hon ännu kände hans blickar. Hon lyssnade efter hans bortdöende steg och anade inte, att de trampade sönder Davorins bild i hennes hjärta.

På kvällen hade Peter bett Andreas Réz komma in på tjänsterummet. Jella satt utanför på en trave ruttna syllar, som låg framför vedboden för att användas till bränsle.

Hon kunde höra de båda männens röster, när de talade med varandra därinne. En stilla frid sänkte sig över henne, och hon sträckte ut sina händer i den azurblå natten, som ville hon gripa efter våren, som var ung och full av liv som hon själv, som ville hon nå allt det, som hon i sitt innersta hjärta drömde om.

Dagen därpå kom hon sent hem från bergen med sina getter. Genom den öppna dörren föll lampskenet på vindmuren. Hon såg in genom köksfönstret. Där sutto två män vid härden. Hon slätade till sitt hår och skyndade in.

När Andreas reste sig, föreföll han henne ännu längre och kraftigare än därute i skogen, och Peters böjda, magra kropp tycktes mindre än vanligt. Hon drog sig tillbaka till ett hörn av rummet och iakttog därifrån de båda männen med spänd uppmärksamhet. Omkring Peters piphuvud flög det som små glödande myror i luften. Den andre såg oavvänt in i elden. Jella fattade inte, hur man kunde stirra så länge på samma fläck.

Alla tego. Om en stund ryckte Jella till vid ljudet av ett främmande ord. Andreas Réz talade om någon slags svart jord, varav inte en handfull kommit på hans lott.

»Min far var bonde. Jorden var för liten att dela mellan fyra söner. Därför kom jag hit upp till bergen.»

Åter blev det tyst. När Andreas ånyo började tala, hade hans röst en egendomligt självmedveten klang.

»Men en bonde är jag i alla fall. En stackars bonde utan gård och utan hustru och barn!»

Nu såg Jella endast hans ansikte. Han talade sakta och eftertänksamt. Där, varifrån han kom, är på våren marken grön, så långt ögat når, om sommaren gul av sädesfältens vajande guld, på hösten tändas små eldar överallt, och ynglingarna och flickorna sjunga.

Jella mindes den vemodiga sången, hon hade hört i skogen. »Så sjunger de nog där borta», tänkte hon och slöt ögonen för att bättre kunna höra Andreas röst inom sig. Men strax därefter log hon misstroget. Hon kunde inte fatta, att i hans hemtrakt var brunnssvängeln lika hög som en gran, och att man där kunde se kyrktornet en hel dagsresa.

Ofrivilligt flyttade hon sig närmre elden.

»Då måste kyrktornet vara högre än bergen borta hos er?»

Ynglingen lyfte stolt på huvudet.

»Hos oss finns det inga berg. Marken är lika flat som min hand.»

Dittills hade hon hört på honom med glad förvåning, nu fördystrades plötsligt hennes anletsdrag. Hon rätade på sig och frågade med hård röst:

»Du kommer alltså från Pustan?»

Peter kunde inte taga sina blickar från Jellas mun. Så hade han bara sett henne en enda gång förr, — då hon kommit flyende ur skogen till honom. På vad vredgades hon väl nu? Det kunde han inte räkna ut. Misslynt tog han sin mössa och gick ut, som man, när Bora börjar rasa, helst söker sig ut ur den sviktande skogen för att komma under bar himmel.

»Du kommer alltså från Pustan?»

Jellas ögon blevo hotfulla som bergens vilda stormar. Omkring mannens slutna läppar vilade den oändliga slättens tysta ro. Över elden på härden möttes deras blickar.

XXI.

Nu hade bergen inte längre samma dragningskraft på Jella som förr. De hade fått träda tillbaka i hennes liv, och hon såg dem som i ett töcken. De båda banvaktstugorna tycktes i stället ha kommit henne så mycket närmre. Punkligt skötte hon vakttjänsten vid bommen. Hon släppte getterna på bete i diket vid banvallen och arbetade sedan i trädgården. Den var full av blommor, och potatislandet bakom fähuset var inte längre igenväxt av ogräs. Peter kände sig lugn och lycklig som aldrig förr, och när han såg Jella i arbete, nickade han belåtet. »Hon tycks vänja sig vid ordnade förhållanden till sist», tänkte han, och var glad över att det inte mer var tal om detta vilda kringströvande i skogarna. Av sig självt hade livet glidit in

i bestämda vanor, och så ville Peter helst ha det, men av egen kraft hade han väl knappast kunnat få det därhän, han som inte ens förmådde säga, vad han tänkte om det hela.

... Som om Jella känt, att hans blickar vilade på henne, stödde hon foten på spaden och lyfte på huvudet.

Det ryckte i Peters rynkiga ansikte. Han skrattade förnöjt.

»Herre Gud, vad du är vacker!»

Hon log ett tacksamt leende och såg samtidigt bort mot den andra banvaktstugan, som skulle hon gärna velat veta, om man också därifrån kunde se hennes skönhet. Så tog hon åter i tu med arbetet. Peter hade stor lust att prata med henne en stund, men han visste inte, vad han skulle tala om.

»Min tobak har tagit slut», mumlade han till sist, men det var inte det, han hade velat säga.

Jella kastade undan spaden och torkade sig i ansiktet med förklädet.

»Skäran är också avbruten. Så jag får väl gå ner till byn.»

Peter fortsatte sin väg. Jella gick in i stugan. Ingen av dem vände sig om för att se efter den andre, ändock skulle de aldrig mer komma att känna så varmt för varandra som i det ögonblicket.

När Jella sedan gick fram till fönstret för att räta till den lilla röda gardinen, gingo hennes blickar över blomkrukorna bort till banvallen. Med ens var Peter försvunnen ur hennes tankar, ty hon hade upptäckt Andreas vid hans sida. Jella kastade en blick i spegeln för att se, om hon verkligen var vacker. Hon skrattade. Allt omkring henne tycktes spritta av liv. Genom den röda gardinen flöt solljuset rosafärgat in på de vita väggarna. Tavlan över sängen, föreställande Jesu födelse, Madonnan under glaskupan, alabasterhunden på byrån, vaxfrukterna i den lövsågade träkorgen, allt var begjutet med ett rosigt skimmer. Jella kände sig glad, lik den som bidar en stor lycka.

Peter och Andreas stodo ännu kvar på banvallen. Jella såg inte ditåt, men hon kände deras blickar vila på sig och blev varm . . .

Den närmaste byn låg på en ängsmark på andra sidan skogen. Mellan de långsträckta inhägnaderna lyste det vitt av gäss. Bakom en höstack stodo en bondpojke och en fräknig tös och kysstes. Jella blev het om kinderna. Då hon kom fram till kyrkan, steg hon in ett ögonblick, men hon bad ej, lovade endast den Heliga Jungfrun ett vaxljus och gick vidare. Solen tycktes skina ända in i hennes själ, och i sin glädje såg hon allt i en förskönande dager, himlen, bergen, ja, till och med hjulspåren vid hennes fötter.

Ur de kringspridda små stugorna stucko kvinnorna ut sina huvuden och sågo efter henne. I krogdörren stod en grovlemmad, solbränd piga, som ur ett ämbar hällde vatten över hundarna. Jella gick förbi henne och steg in i den smala farstun. Till

höger var butiken, till vänster utskänk-
ningsrummet.

I den lilla handelsboden, som luktade
brännvin och fotogen, stod en man i får-
skinnspäls och såg på slipstenar. Jella be-
gärde tobak. Kryddkrämaren rotade mak-
ligt bland sina varor. På en hylla fanns det
kaffeburkar, lieblad, vaxljus och radband
i en brokig blandning. Mannen stötte om-
kull spadarna i hörnet och råkade därvid
att slå huvudet i koskällorna, så att fläsk-
svålarna och fikonbuntarna, som hängde
på samma stång, kommo i gungning. Flu-
gorna flögo förskräckta upp ur de kring-
strödda sockersmulorna borta vid vågen.
Mannen i pälsen provade varenda slipsten.
Jella luktade i tur och ordning på alla
tobakspaketen — så hade hon sett Peter
göra — och överlade en smula, innan hon
bestämde sig. Därefter valde hon ut en
vacker blåglänsande skära. Det hade redan
börjat skymma, då hon åter kom ut i den
smala farstun. Hon kastade en blick inåt

krogen. På den ena kortsidan av det långa, smutsiga bordet låg en liten röd duk. Mitt på bordet stodo två saltkar. Under en tavla, som var svart av flugsmuts, och som föreställde den helige Antonius av Padua, satt en man med armbågarna på bordet och huvudet stött i händerna. Jella kunde endast se hans rygg. Framför honom stod den solbrända pigan med händerna i sidorna och väntade på hans beställning.

Jella hade redan stigit över tröskeln, då hon kom att tänka på att mannen därinne var Andreas Réz. Hur hade han kommit dit? Och vad hade han där att göra? . . . Hon kunde inte finna något tillfredsställande svar, men när hon på hemvägen gick över ängen, såg hon sig tillbaka gång på gång. Inne i skogen hörde hon steg bakom sig. På bron över bäcken hunno de upp henne. Andreas lyfte på mössan och började gå vid hennes sida utan att säga ett ord.

»Vi har samma väg», sade Jella lågt med

ett uttryck, som vore det en glad överraskning, hon hade att meddela honom. Hennes röst var förändrad. Hennes andhämtning blev allt hastigare. Hon skulle gärna velat gå långsammare, men den andre tog ut stegen. Men så måste hon stanna för att taga bort en kvist, som fastnat i hennes kjol. Även Andreas hade stannat, han stod och stirrade ut i luften. Jella trodde, att han betraktade bergen genom gläntorna i skogen, och som om bergen tillhörde henne, och det var hon, som skänkte honom denna anblick, log hon stolt.

»Är de inte höga? . . . Är de inte vackra?»

»Vilka då?» frågade ynglingen tankspritt.

»Bergen, förstås!»

Andreas suckade.

»Om det vore öppna fält i stället för all denna fördömda sten. Så man kunde odla.»

Jella stod och gapade. För ett ögonblick hatade hon denna främmande människa, som hon rakt inte kunde förstå.

»Du tycker alltså bara om din Pusta?»

Hon böjde sig fram, såg spörjande in i hans ansikte, och hoppades, att han skulle motsäga henne. Men han teg. I den trakt, som han kom ifrån, tala människorna föga. På slätten betyder varje ord, varje rörelse mera än någon annanstans. Alla ljud föras vida omkring, allt syns på långt håll.

Jellas stämman hade en fientlig klang, när hon åter frågade:

»Är det vackert hemma hos dig?»

»Ja.» Han hade aldrig tänkt på det förut, men han visste det ändå, han kände det undermedvetet, och hans ögon fingo ett fjärrskådande uttryck, som såge han tvärs genom den täta skogen ut över oändliga vidder. Allt här uppe var så främmande för honom, denna kvinna, träden och stenarna, och han tänkte så starkt på sitt hemland, att Jella formligen kände hans tankar.

Hon suckade.

»Är det därför du har så sorgsna ögon?»

Andreas ryckte till, återkallad till verkligheten.

»Är det, därför att du längtar härifrån, som du är så sorgsen?»

Andreas svarade inte.

»Säg mig», hon talade så lågt, att hon knappt kunde höra sin egen röst, »tycker du om flickorna där borta?»

Han lyfte trotsigt och avvärjande på huvudet och ville säga något, men han var förvirrad och ökade takten liksom för att komma undan svaret.

Jella fäste sig inte därvid. Hennes blickar försökte tränga sig genom skogen. Hon önskade, att hon kunnat se så långt, som den andres tankar gingo.

»Är flickorna vackra där borta?»

»Ja», svarade han kort, likt en som fruktar att säga för mycket även med ett enda ord.

Harmsen stannade Jella.

»Är de vackra? . . .» Och halvt mot sin vilja frågade hon:

»Vackrare än jag?» — Utmanande böjde hon sin kropp bakåt, med händerna i sidorna.

Andreas rätade på nacken På ett sällsamt sätt smälte denna kvinnas gestalt samman med klipporna och träden, och först i det ögonblicket såg han Jellas skönhet. Hans blick mörknade, det ryckte kring hans mun. Långsamt och motvilligt vände han bort sitt ansikte.

De sågo ej mera på varandra. Utan att säga ett ord gingo de vidare, men båda kände i skogens djupa tystnad, att något hade hänt emellan dem.

XXII.

Det stod någon framför tunneln. Jella, som gick i mörkret därinne, såg det tydligt. Det var en man, och i månljuset föreföll han onaturligt stor.

Jella hade varit i banvaktstugan nummer 78 för att hämta tjänsteposten och blivit försenad. I tunneln tände hon en fackla och började sjunga. Ekot i valvet sjöng med henne, och över hennes huvud fladdrade blosset som en röd fana. När hon åter kom ut i det fria, satt Andreas på en kilometersten med armbågarna på knäna och hakan stödd mot den knutna handen. Utan att röra sig såg han upp på henne.

Jella log. Hon svängde facklan och kastade den i det daggvåta gräset. Ett ögon-

blick blev det alldeles mörkt, så kunde de åter se varandra.

»Vad väntar du på?»

»På ingenting.» Han stirrade mot marken. På sista tiden undvek han Jellas blick, som hade han något att dölja i sin egen. Han var otålig och tvär. När han tyckte sig märka, att Jella inte hörde på, vad han sade, började han plötsligt att tala utan sammanhang, men när hon såg spörjande på honom, tystnade han tvärt. Då tänkte han på en flicka i sin hemby, som han redan som pojke givit sin tro. Varför kände han ett sådant behov att berätta detta för Jella? Varför hade han inte sagt henne det för längesedan? Han visste det inte själv. Denna obeslutsamhet och mycket annat, som han inte kunde göra klart för sig, pinade honom. Vad var det, som alltjämt drev honom till denna kvinna? Och varför gick han på samma gång ur vägen för henne? Alltsammans var så obegripligt.

Då Jella nu kom emot honom i månske-

net, gjorde han återigen en rörelse som för att undvika ett sammanträffande, och ändå mindes han tydligt, att han gått hit, endast därför att han på eftermiddagen sett henne på väg mot tunneln.

Jella lutade sig mot en telegrafstolpe och strök långsamt med sin bara fot över det fuktiga gräset.

Natten var stilla och underbar. Blott från skogen hördes ett sällsamt ljud, som om månens metallblanka strålar sakta rasslade mot varandra mellan träden.

Slutligen kände Andreas, att han inte längre förmådde se ned mot marken. Han måste lyfta blicken. Han måste se på Jella. Nu, nu genast. Han suckade tungt och reste sig.

»Vad har du här att göra?» frågade han kärvt, trots att han gärna ville tala vänligt till henne. Aldrig hade han sett henne så, som i detta ögonblick. I månljuset föreföll hennes ansikte smalt och främmande. Och hennes vackra, smidiga kropp, som sjöd av ungdomens livskraft, väckte hans åtrå.

Mannens blod råkade långsamt i svallning. Han kände en olidlig smärta i sina lemmar. »Varför allt detta»? tänkte han. Helst hade han velat slå denna kvinna, som var skuld till alla hans kval. Han rusade upp och ville ge luft åt sin upphetsning i en svordom, men hans strupe var samman-snörd, som vore han nära att kvävas.

»Gå», sade han hest, när han äntligen kunde få fram ett ord. Han kastade en hård och fientlig blick på Jella. Hon kände det som ett slag i ansiktet.

»Gå», upprepade Andreas, trots att han ville säga något så helt annat, men detta ord hade liksom dröjt kvar på hans läppar. »Gå», sade han, men med båda händerna grep han krampaktigt tag om Jellas skuldror. Ett ögonblick pressade han henne våldsamt mot sitt bröst, som ville han krossa henne. Sedan släppte han henne.

Stela av förskräckelse sågo de på varandra.

Andreas strök sig med handen över pan-

nan. Han kände med fingrarna, hur förvridna hans anletsdrag voro, och för att inte visa Jella sitt lidande, vände han sig trotsigt bort. Hans inre var upprivet, och han kände sig skamsen och missnöjd, och som om någon knuffat till honom bakifrån, störtade han över skenorna. Han flydde in i skogen, där det var mörkt, där ingen kunde se honom, och där han ej heller behövde se någon. Vad hade försiggått med honom? Endast dunkelt mindes han en flicka, som en gång stod honom nära. Nu hade han haft en annan kvinna i sina armar och förnam ännu med bävan värmen av hennes kropp. Mot sin vilja såg han sig tillbaka. Begärets outsläckliga brand rasade i hans blod.

Den andra flickan var så långt borta och denna kvinna här så nära . . .

Full av förvåning och med glödande blickar såg Jella efter honom. I den stora tystnaden hörde hon endast sitt eget hjärtas slag. Mellan stenarna, i skogen, nere i avgrunden, i bergen, överallt slog hennes hjär-

ta. Allt annat i världen var förstummat. Omedvetet sträckte hon ut armarna för att famna den luft, som Andreas nyss andats. Hennes läppar öppnade sig, som ville de kyssa den milda blå natten, därför att den någonstans där inne bland träden omslöt den man, som hade flytt för henne.

Underliga, hemlighetsfulla känslor genom-bävade henne. Smärtsam vällust. Vällustig smärta.

Med ens var förtrollningen bruten. Hennes blickar hade fallit på vaktstugan på andra sidan banvallen.

Verkligheten, Livet. Peters hem.

Nyss hade hon varit glömsk av allt. En enda stor och underbar känsla hade behärskat henne.

Än en gång kastade hon oroliga blickar på den plats, där hon och Andreas nyss hade stått och gick suckande mot banvaktstugan. Takets spetsiga skugga föll långt fram på banvallen liksom för att komma och hämta henne . . .

Hon steg hastigt över tröskeln. Sedan smög hon sig intill Peter, som hade hon något att gottgöra, hon visste själv inte vad. Hennes ansikte var blekt, och hennes ögon bönföllo om hjälp.

Peter satt vid köksbordet och skrev stora siffror på ett sotigt papper. Han gäspade och såg upp, men han märkte ingenting annat än tjänstebrevet, som hon höll i handen. Han började läsa det, och då Jellas arm, som låg på hans axel, hindrade honom, sköt han den långsamt bort.

För Jella var det, som om han med denna rörelse sköt henne långt, långt ifrån sig. Hon var inte längre hos honom, utan stod åter därute på banvallen tryckt mot Andreas hjärta.

XXIII.

Örörlig stod den klara vårluften över bergen. Överallt härskade en underbar stillhet. Man hörde blott, hur det sjöng i telegraftrådarna. Dyster avtecknade sig skogen mot den kalla, blå himlen. På gångstigen rörde sig inte ett strå. Även Jella höll andan. Hon vände sig åt det håll, från vilket Andreas nu kom.

De hade inte sett varandra sedan den kvällen vid tunneln.

När Andreas fick syn på Jella, saktade han sina steg. En oresonlig, trotsig vrede ville inte lämna honom någon ro.

»Vad står hon där för?» tänkte han bittert, och han skulle kunnat störta henne utför banvallen bara för att få röra vid henne. Han knöt handen i fickan. »Varför kommer hon

alltid i min väg?» sade han för sig själv och tänkte vända om, men istället gick han hastigare emot henne.

Jellas hår glänste som koppar i solskenet. Andreas drag förmörkades. Denna kvinna här bland bergen skulle aldrig kunna förstå det, som han inte förmådde uttala . . . Ett ögonblick möttes deras blickar, bådas ögon hade ett förtvivlat uttryck, och var och en ville i den andres blick finna något, han för-gäves sökte där.

Andreas suckade och gick vidare, utan att säga ett ord.

Jella rätade på sig. Hennes blod jagade hetsigt genom ådrorna.

Andreas såg sig inte tillbaka. Jella tänkte alltjämt på hans omfamning. Vredgad för hon med handen över axeln som för att stryka bort någonting. Hon andades häftigt. Gärna hade hon velat känna sig fri som förr, men hennes blod pockade. Med ens tyckte hon sig olycklig och ömkansvärd som ett villebråd, vilket råkat i en fälla, där

det var kvavt och mörkt. Och liksom djuren sargade hon sig själv i sina förtvivlade ansträngningar att göra sig fri.

Ett brännande agg steg upp inom henne. Hon hade velat hata Andreas! Gärna skulle hon också velat tänka på Davorin, på hans breda bröst, på hans fasta, varma hand. Men hennes tankar ville inte släppa Andreas, och Davorins bild suddades ut.

Tre dagar hade gått. Jella hade räknat dem, eljest skulle hon trott, att det var mycket längre.

Nu träffades de åter i skogen. Andreas stirrade ut i luften och tycktes vänta på något. Ändock suckade han, då han fick syn på Jella. Under kvalfylld tystnad såg han på henne. I skogens stillhet hördes endast hans andhämtning, och när han strök sig över pannan, lämnade fingrarna märken efter sig. Något måste han taga sig för. Han böjde sig ned efter en torr gren, och för att ge utlopp åt sitt kval bröt han av den över sitt knä.

Jella tog sig för bröstet . . . Det kändes, som hade något brustit där inne, då grenen knäcktes.

Andreas kastade bitarna långt ifrån sig och ställde sig i vägen för Jella.

Hon såg undergivet på honom.

»Låt mig vara . . . Du har ju ändå ingenting att säga mig.»

Likväl rörde hon sig inte, då han fogligt drog sig tillbaka. Full av kvinnlig hängivenhet och hjälplöshet stod hon där förväntansfullt, med händerna korslagda över bröstet, som ville hon försvara sig och på samma gång bönfalla om något. Och i hennes ögon avspeglade sig det stora lidande, som endast de väsen på jorden känna, vilka inte fått något språk att uttrycka sig på.

Hon hörde Andreas ord som i fjärran:

»Varför plågar du mig?»

Hon höll andan. Just det ville hon också fråga.

»Andreas . . .!»

För första gången hade hon uttalat hans

namn högt så, som hon gjorde det inom sig, och hon rodnade över tonfallet i sin egen röst. Det skymde för hennes ögon. Hon såg på Andreas, men han märkte ingenting av det, som omgav honom. Åter stirrade han in i det där obegripliga fjärran, dit Jellas blickar inte kunde följa honom. Hon hörde honom sucka:

»Må Gud förlåta mig», så vände han beslutsamt sitt ansikte mot Jella liksom för att visa henne hela sitt lidande.

»Varför vill du, att jag ska säga dig det? Varför måste man då uttala allt? . . .»

Jellas tankar stodo plötsligt stilla, men i hennes hjärta brann en flammande låga, och av ett inre tvång sade hon:

»Men jag älskar dig ju! . . .»

Deras blickar möttes . . . Det stumma lidande, som båda så länge burit, försvann långsamt, och i sina hjärtan kände de sommarens fullhet.

XXIV.

Denna sommar var Jellas sommar. Berusande höjder, stilla klyftor. Och de båda möttes varje dag inne i skogen. I skuggan under träden surrade insekter omkring som silverstof i luften. Flåsande arbetade sig tågen över bergskammen, och i den kristallklara luften låg röken länge kvar som skummet av ett skepps kölvatten. Numera vände sig Jella alltid om, när hon hörde ett tåg komma. Hon stod på sluttningen och vinkade med sin duk, vilket hon aldrig gjort förr. Där vinkade vita näsdukar tillbaka ur de små förbibusande fönstren. Hon log mot dessa obekanta människor, som hon aldrig mer skulle se.

Detta leende var ett uttryck för hennes inre glädje, som var så stor och

stark, att hon måste dela med sig åt alla därav.

Från andra sidan skogen, från den osynliga kurva, som banan gjorde där, hördes ännu tågets pustande. Vid banvallen gick den vita bommen i höjden.

Jella följde getstigen in i skogen. Skogen och tystnaden kände henne väl. Båda väntrade med henne på den stund, då Andreas skulle komma. Endast för denna stund levde hon. För den voro dagarna och nätterna till, bergen, träden och hon själv.

När hon hade hunnit till klipporna började hon sjunga. Aldrig hade hon sjungit så mycket som under denna sommar. Förr hade hon endast upprepat orden i sångerna så, som de fastnat i hennes minne, men utan att tänka på innehållet. Nu först märkte hon, att de talade om kärlek. Det föreföll henne, som om dessa sånger hjälpte henne att lättare bära bördan av hennes hemlighet, som om hon biktade sig med deras ord. Med dem sjöng hon sig fri från något av

den eld, som förtärde hennes hjärta. Också om kvällarna, när hon satt hos Peter, sjöng hon. Och sjöng gjorde hon, när hon väntade på Andreas, och skogen var uppfylld av kärlek. Ibland sprang hon rakt in i snåren för att låta rankorna omfamna sig. Ibland lade hon sig på marken vid bäcken och böjde sig fram över vattnet och höll munnen tätt intill ytan, men utan att dricka. Så låg hon länge. Hon älskade att känna de små vågornas rörelse under sina läppar. Då tänkte hon på Andreas, och blodet flöt hett genom hennes ådror. Sedan begravde hon ansiktet i mossan och bet av blommorna, som ville hon i sin omättlighet smaka all sommarens sötma.

På sluttningen hörde Jella det lätta bullret av en sten, som lossnat under någons fot. Hon rusade upp, fylld av jubel.

»Älskar du mig?» ropade hon högt inåt skogen och störtade sig besinningslöst och hängivet till Andreas bröst.

Hela hennes gestalt, från det koppar-

skimrande håret ned till de bara fötterna, var sällsamt skön och lockande.

»Älskar du mig?» Ett ögonblick rätade hon på sig och stod alldeles stilla, som lyssnade hon in i hans själ, slog sedan sina armar omkring honom, och i sin vilda kärlektörst smög hon sig likt en ranka så tätt intill honom, som kunde hon aldrig komma honom tillräckligt nära. Hon pressade sitt glödande ansikte mot hans bröst, slet upp hans skjorta för att komma närmre hans hjärta. Hon ville utplåna sig själv för att sammansmälta med honom och förstå allt i hans själ, som var så obegripligt för henne.

»Är det säkert, att du älskar mig? Säg det då till mig . . .!»

Hon kände, hur Andreas läppar log mot hennes, och såg, hur hans blick blev varm, men hans tystnad kunde hon inte förstå. Hon förstod endast makten i hans famntag, som skänkte henne en så ljuv smärta.

Så stodo de länge orörliga av fruktan för

att mörkret skulle uppsluka dem, om de släppte varandra.

»Inte än . . . inte än . . .»

Hon slog armarna om hans hals för att hålla honom kvar. Förr hade hon trott, att man endast kunde hata så starkt, som hon nu älskade.

XXV.

På gården framför banvaktstugan stod en lykta på marken. Då och då hördes yxhugg genom tystnaden. Träflisorna flögo i luften och lyste till i skenet från lyktan. I vedboden stod Peter och högg.

Andreas stannade plötsligt. Sedan Jella blivit hans, hade han glömt mycket, som förut inte lämnat honom någon ro. Det var också mycket, som han ännu inte kommit att tänka på. Och nu . . . nu, med ens . . . Full av medlidande såg han bort till vedboden.

Där inne blev det tyst för ett ögonblick. Peter hostade. Sedan föllo på nytt de kraftlösa yxhuggen.

Jella ryckte föraktfullt på axlarna. I skuggan av det gamla plommonträdet smög

hon sig intill Andreas. Deras knän berörde varandra.

Andreas tog henne hårt i armen. Med en häftig rörelse sköt han henne ifrån sig.

»Nej . . . inte här!»

Jella såg oförstående på honom. Han tycktes henne känslolös och främmande.

»Varför stöter du bort mig? Jag älskar dig ju!» Medan hon sade detta veknade hon och såg undergivet på Andreas. Hennes ögon fylldes av tårar.

Andreas blev varm om hjärtat. Han älskade Jella för denna vekhets skull. Gärna hade han velat taga henne i sina armar och bära henne bort, långt bort, till något ställe, där hon helt vore hans. Han böjde sig så nära intill henne, att deras läppar berörde varandra, då de talade.

»Förstår du då inte? Här är jag på en annans mark. Hit kommer jag endast för att stjäla, för att bedraga, för att ljuga».

Den bittra tonen stötte Jella tillbaka. Dunkelt erinrade hon sig, att liknande tan-

kar också gått genom hennes huvud någon gång för längesedan. — Men alltsedan kärleken fått henne så helt i sitt våld, tänkte hon inte mera på sin man. För honom var ju allt bra, som det var. Han visste ju ingenting.

Mellan två yxhugg ropade Peter ur mörkret på Jella. Blodet steg åt huvudet på Andreas, som om blotta ropet sårade hans rätt.

»Han kan ju ta dig ifrån mig, när han vill!» Och nu såg han inte längre medlidsamt bortåt vedboden. Han sträckte ut armen mot Jella med en rörelse så fri och så stolt, som man blott finner hos dem, vilka sedan tusentals år bärgat skörd på egen mark.

»Du tillhör mig, jag för dig bort härifrån!» Det lyste till i Jellas ögon.

»Ja, kom. I skogen är vi ensamma!»

Andreas tryckte henne ännu hårdare intill sig.

»Nej, inte dit! Till mig, långt härifrån. Hem!» Och för första gången kände han, att de kanske ändå till sist skulle kunna helt

höra samman. Men Jellas hand gled ned från hans axel.

»Hem till dig! Till Pustan?» Och hennes blickar gingo till bergen.

En plötslig tystnad hade inträtt, och ett ögonblick sågo de på varandra som två fiender, trots att de älskade varandra. Sedan böjde Jella huvudet tillbaka med ett hängivet uttryck. Hennes läppar öppnade sig, som ville hon dricka. Andreas förmådde inte taga sina blickar ifrån henne. Hans ögonlock blevo tunga, och hans blick blev skum. Och på uttrycket i hans anlete förstod Jella, vilken makt hennes kropps skönhet hade. Hon ryste inför denna nya, ödesdigra kraft, som hon först nu kände inom sig.

Nu var hon inte längre svag och undergiven. Nu var det inte längre hon, som tillhörde Andreas. Nu ägde hon honom. Jella var den starkaste, ty i detta ögonblick älskade han mer än hon.

»Jag följer inte med dig . . . Du stannar

hos mig!» Och hon skrattade segervisst. Han stirrade ut i luften, sårad av hennes skratt.

Andreas talade inte vidare om saken och var även för övrigt tystlåten. Knappast ett ord växlades mellan dem. Omedvetet kämpade båda. Den ene utan ord, den andra i uppror. De funno varandra blott i famntagen, men även i dessa ögonblick förnam var och en en dunkel känsla av ensamhet.

Ingen väg på jorden kan vara så lång som den, som går från hjärta till hjärta. En blick, ett ord kan nå över, men mäta den förmår ingen.

XXVI.

Banvallen var svart och slipprig efter regnet. Jella fällde ned bommen. Ett godståg drog pustande förbi. Från lokomotivet ropade maskinisten något. Över hans axel grinade eldarens sotiga ansikte. Han kastade till Jella en vissnen hösttidlösa, som var svart av kolstoff.

Blomman föll i en vattenpöl. Jella lät den ligga, men hon stod länge och såg på den. Nu först fick hon klart för sig, att hösten var kommen. Hon hade inte lagt märke till det.

På vintern tänkte hon inte heller som förr. Om kvällarna kom Andreas till dem och satt framför elden, och hennes stora kärlek växte sig allt starkare. Den iskalla vinden drev snön mot fönstren. Två frus-

tande lokomotiv släpade fram tåget genom snöstormen. Skogen kunde inte skönjas i yrvädet. Inhöljda i sina tjocka pälsar vågade sig människorna ut. I köket trängde snön in under dörren. Om nätterna tjöto rävarna i klyftan, ibland ströko även vargar som gråa skuggor omkring fähuset.

Så kom våren på nytt till Karstbergen. Solen göt sitt guld över bergstopparna, och på sluttningarna torkade de fuktiga skogarna.

Och åter blev det sommar som året förut, men denna sommar var inte Jellas sommar.

Allt var sig likt, och likväl hade en förändring inträtt.

I skogen föllo redan de mogna hallonen från buskarna. Framför stugan lågo bönor utlagda på en blå duk till torkning. De rasslade lätt för vinden.

Peter arbetade på banvallen. Han låg på knä mellan skenorna på en av syllarna och satte fast en skruv, som lossnat. När Jella kom med sina getter på stigen bredvid honom, såg han upp.

»Vart går du nu igen?» Han talade med så låg röst, som ville han be om ursäkt för sin fråga.

»Till skogen!» ropade Jella harmset och gick vidare.

Med en undergiven suck böjde sig Peter över skenorna. Han stoppade näsduken under sitt ömma knä och tog åter i tu med skruven.

En järnvägsarbetare, som bodde i byn och hade arbete på denna del av banan, kom emot Jella på vallen.

»Andreas tjänstgör inte i dag», sade han och spottade mellan skenorna. Hans ansikte var rynkigt, och den sneda, röda munnen höll han aldrig stilla.

»Skulle han kunna veta något?» — Det hade Jella aldrig tänkt på förut. — »Och Peter? Från och med idag ska jag bli snällare mot honom», tänkte hon för att bli kvitt sin oro . . . Hon såg sig om, och med ens var allt glömt. Långt nedanför henne rörde sig en blåaktig fläck i solskenet. Det var An-

dreas. Han närmade sig långsamt. På skenorna, där Peter arbetade stannade han. Då han gick vidare dolde buskarna honom, och hon såg honom inte mera. Jella väntade förgäves. Det var inte första gången. . .

Det skymde redan, då de möttes på bron över bäcken. Andreas kom över ängen från byn. Han visslade, så att det hördes på långt håll. Hans ansikte glödde, hans ögon glänste. Jella ställde sig i vägen för honom.

»Var kommer du ifrån?»

Andreas såg på henne utan att säga ett ord och knäppte upp skjortan för att svalka sitt heta bröst. Sedan lutade han sig mot broräcket och fortsatte att vissla.

Aldrig hade Jella sett honom så.

»Du har druckit . . .»

»Ja, jag har druckit. Men inte nog. Jag har ännu klart för mig, hur det inte borde vara.» Och han skrattade bittert.

Jella kom att tänka på hur länge det var, sedan hon hört honom skratta. Under bron var vattnet redan svart. På ängen drev en

flicka en gåsflock mot byn. Vid en höstack var en räfsa nedstucken i marken. Jella erinrade sig, att det var där, hon första gången hade talat med Andreas, den gången Peters tobak var slut, och hon behövdé en ny skära. I butiken hade en man köpt en slipsten och råkat stöta till koskällorna med huvudet. Inne på krogen hade någon suttit med armbågarna på bordet, och framför honom hade en grovlemmad, solbränd flicka väntat på hans beställning. Hon tyckte sig plötsligt se flickan på nytt, som hon då stod med händerna i sidorna.

Misstänksamt såg hon upp i Andreas ansikte.

»Har du talat med henne?»

»Med vem?» Han förstod inte, vem hon menade.

»Med henne. Pigan på krogen.»

Han nickade.

»Hon har ju satt fram vinet åt mig.»

Jella spärrade upp ögonen, som ville hon se mer än hon kunde fatta. Det kom ett

hårt drag omkring hennes mun, och en sällsam smärta förvred hennes ansikte. Hon greps av svartsjuka, vars kval hon aldrig förr hade känt. De plågade hennes kropp mer än hennes själ. Hennes strupe snördes samman, hon tyckte, att hon var nära att kvävas, och i sin förtvivlan pressade hon naglarna djupt in i händerna. Hennes andedräkt berörde Andreas ansikte.

»Jag stryper dig, om du älskar en annan. ..» Obegripliga ord strömmade över hennes läppar, hon visste inte själv, varifrån hon fick dem, men hon talade som av ett inre tvång.

Andreas såg en stund på henne med öppen mun, bet sedan beslutsamt ihop tänderna. Det var inte Jellas ord, som stötte honom tillbaka, det var hennes förvridna ansikte. Och långsamt och mäktigt som stormen därhemma på Pustan steg vreden inom honom. Han knöt hotande sin högra hand, och allt vad han kände, kastade han Jella i ansiktet med ett enda ord:

»Du . . . främling, . . . du!» Han ville vara

fri, och trotsigt vände han tillbaka till krogen.

Bestört såg Jella efter honom. Hon vågade inte följa honom. Hon fruktade honom och älskade honom mer än någonsin.

XXVII.

Morgonen grydde redan, när Andreas begav sig på hemväg. Bergstopparna stucko upp som öar ur det rosafärgade diset, och stenarna voro fuktiga av dagg. Andreas gick vägen fram med tunga steg, hans blick var klar, men hans ansikte låg i dystra veck. På hela natten hade han inte druckit en enda droppe vin. Han hade inte heller sagt ett ord, hade endast setat på krogen och hade betalat oljan, som för hans skull brann i lampan. Då han kom till skogen, stannade han plötsligt. Han hörde ett ljud, som liknade vingslaget av en uppskrämd fågel, sedan rasslade det bland det vissna lövet under buskarna. En hund sprang fram ur snåret. Det var en vit fårhund, en sådan hade Andreas aldrig sett här uppe i bergen.

Utan att tänka på det visslade han på honom. Hunden for förbi honom ett par famnar, sedan tog han spjärn med fötterna mot den slippriga marken, rutschade av farten ännu ett stycke framåt, vände om och kröp fram till Andreas. Den svarta nosen var fuktig, och ögonen voro tobaksbruna. Andreas böjde sig ned, strök honom långsamt med handen över de lurviga öronen, och när han såg på hunden, fylldes hans ögon av tårar.

»Sajo', Sajo', hunden min . . .» Han visste inte själv, varifrån han fick just detta namn, men när han uttalade det, pressade han sina knutna händer mot ögonen. För sin inre syn såg han den vida slätten, böljande av gyllene ax. Och den hade han övergivit . . . Därhemma var nog skörden bärgad nu. Han formligen kände doften av de solvarma kärvarna, han hörde syrsornas sång på de avmejade fälten och klockklangen från betande hjordar. Han var hemma i sin egen bygd, där människorna

inte ens behöva lyfta sina ögon till Gud, ty deras blickar gå över de mäktiga vidderna rakt in i himlen. Ingenting hejdar dem, blott en blänkande strimma i det blå: bykyrkans plåttäckta tak. Orörliga akacior, små bondgårdar, kringstridda boskaps-hjordar, vita fårhundar . . .

Hans strupe snördes samman, han skulle velat utslunga förbannelser, så att bergen störtade samman. Och som om hunden förstode, vad mannen tänkte, piskade han marken med svansen och gläfsste högt. Sedan hoppade han upp och slickade Andreas på hakan. Andreas vände sig bort, men hans anletsdrag ljusnade.

»Sajo', Sajo', hunden min!» sade han gång på gång, och snart gingo mannen och djuret sida vid sida, som hörde de samman.

På andra sidan bron, där snåren glesnade, satt Jella på en stubbe. Hon hade inte sovit på hela natten, och i morgongryningen hade hon smugit sig ut ur stugan och suttit här och väntat på Andreas. När hon

fick syn på honom, böjde hon sig ned och låtsade, att hon samlade ris, men så ändrade hon sig och kastade bort de torra kvistarna. Hon gick emot honom med långsamma, dröjande steg lik ett vackert, vilt djur, färdigt till språng. De sågo på varandra. Hans trötta, otåliga blick avväpnade henne ett ögonblick. Hennes omättligen, försmådda kärlek lockade fram tårarna i hennes ögon, och hon stod där böjd som en tiggerska.

»Var inte hård mot mig . . .»

Hennes tårar och hennes ödmjukhet rörde honom inte. Den tiden var förbi. . . . Utan medlidande, nästan vred, stod han framför henne och höll huvudet så högt, att den uppgående solen sken rakt i hans ansikte.

Jella ryckte till. Hon hade alltså förnedrat sig förgäves. Nu ändrade hon hållning.

»Du kommer ändå att vilja ha mig!» — Hotfullt tog hon ett steg framåt, och för att förvissa sig om sin makt över honom lät hon huvudet långsamt sjunka tillbaka och log bittert.

Andreas var uppretad och trött. Han gjorde en avvärjande rörelse med handen och sade:

»Gå, låt mig få vara i fred . . .!»

Men hans röst lät dov och hes, och Jella hörde på den, att hon segrat. Det gled en slöja över hennes guldbruna ögon, hon böjde sin smidiga kropp bakåt, och med sin kvinnliga instinkt visste hon åter att göra sig åtråvärd. I det ögonblicket kämpade en människa för sitt livs lycka. Hennes läppar öppnade sig. Hon hade kunnat skratta och jubla högt. Hon slog armarna om hans hals och som ett byte höll hon honom fången.

»Du älskar mig ändå?» Jublande lyssnade hon till hans hjärtas slag, såsom hon ofta lyssnat efter de stenar, hon själv slungat ned i avgrunden.

Andreas andades häftigt och försökte att göra sig fri. Det svartnade för hans ögon. Blint ryckte han Jella till sig och tryckte henne så våldsamt till sitt bröst, som ville han kväva henne i sitt famntag, så att hon aldrig mer kunde pina honom.

... Högt över skogen syntes en bonde gå uppför berget. Han bar en lie, och när han plötsligt kom in i solskenet avtecknade sig hans mörka gestalt mot den ljusa berggrunden. En vidskeplig fasa kom över Jella. Hon erinrade sig, att hon en gång för länge sedan hade blivit spådd av en zigenerska nere i byn. På ett av korten hade en sådan där lieman varit avbildad, och zigenerskan hade sagt, att det var Döden.

Även Andreas reste på sig och såg ditåt, men han såg ingenting annat än en bonde, som, med en lie på axeln, gick till en ny dags arbete...

Med ojämna steg följde båda skogsstigen hemåt. De växlade inte ett ord och av sig själv blev tystnaden mellan dem fientlig.

Andreas visslade. Nu först undrade Jella, vad den vita, främmande hunden kunde vilja dem. Förgäves talade hon till Andreas, för henne hade han inte ett ord. Men sedan de skilts på banvallen, såg hon tydligt, hur han böjde sig ned och pratade länge med hunden.

XXVIII

På den vita klippväggen var gräset förtorkat. Över klyftorna hördes suset av en flyttfågels vingslag genom tystnaden.

Nu för tiden undvek Andreas skogen. På krogen såg man honom inte heller, och även framför Peters stuga stannade han inte så ofta som förr. På sin fritid strövade han omkring på de ensliga, kala höjderna, varifrån hans blickar kunde sväva ut i fjärran. Överallt gråa, kalla klyftor, nedhängande klippblock, och i de vita uttorrade bäckarna rasslade outhärligt små stenar ned i avgrunden. Andreas begravde ansiktet i sina händer, och då tyckte han sig höra vinden susa över vetefälten. Allt emellanåt lossnade en sten i gruset på slutningen. Hunden lyfte på nosen, även An-

dreas såg dit och var glad, att det inte var en människa, som orsakade bullret.

Och åter blev det tyst. Blott kiselstenen gled sakta ned i djupet.

Sedan Andreas och den vita hunden hade funnit varandra, hade de varit oskiljaktiga.

När klockan signalerade ett tågs ankomst, stod hunden stel och orörlig framför banvaktstugan, som tjänstgjorde även han. När Andreas gick längs banan, följde hunden tätt efter honom, och när han om kvällarna satt i skogsbrynet och dinglade med benen i diket, satt Sajo' bredvid sin herre och stirrade i samma riktning som han. Ibland lutade de huvudena samman, som hade de hemligheter att anförtro varandra, men ibland kunde de sitta långa stunder utan att någon av dem rörde på sig.

En dag hade Jella länge iakttagit dem. Plötsligt hörde hon Andreas röst, han talade med någon. Jella kunde inte förstå, vem han riktade sina ord till. Hon satt gömd bland buskarna och runt omkring

stod inte en människa att upptäcka. Ofrivilligt såg hon spejande upp i luften. Över den stålblå himlen sköto svalor blixtsnabbt fram, under deras fladdrande vingar lyste den vita kroppen likt silver i solskenet.

Just då hörde hon tydligt Andreas säga:

»De drager också bort redan . . .»

Med ens stod allt klart för Jella. Hon rusade över skenorna och fattade Andreas i båda axlarna.

»Varför talar du med din hund, när du bara tiger, då du är med mig?» Och åter fick hon samma känsla av svartsjuka som den där gången på bron, när hon kommit att tänka på den solbrända pigan. Hon såg på hunden med fientliga blickar. Hon skulle gärna tillfogat honom något ont, jagat bort honom för att slippa se honom bredvid Andreas. Hennes hand grep allt hårdare om hans axel, och då han inte svarade nu heller, stötte hon till honom med knät.

»Varför tycker du så mycket om hunden?»

Andreas tog om Sajo's svarta, fuktiga

nos med handen, log sorgset för sig själv, och hans blick blev åter så djup som under den första tiden, då det föreföll Jella, som om han blickade ut över ändlösa vidder.

»Varför jag tycker om honom», sade Andreas tvekande, liksom förvånad över att hon kunde fråga något sådant. Omisstänksamt såg han på henne.

»Hemma hos oss på Pustan har man sådana hundar. Och alla heter Sajo'.»

Jella ryckte till. Åter rasade svartsjukans kval i hennes bröst, och då hon inte kunde döda den främmande hunden, sparkade hon ursinnigt undan honom. Mannen rusade upp och lyfte sin knutna hand mot henne som för att slå. Jella vek åt sidan och flydde förskräckt.

Andreas tog blott ett steg, sedan stannade han och pressade armarna häftigt mot bröstet, som ville han hålla fast sig själv. Med ett hårt och obevekligt uttryck i sitt ansikte stirrade han efter Jella, och i det ögonblicket dog något inom honom.

Om aftnarna väntade Jella förgäves på honom utanför Peters stuga. Också i skogen fick hon vänta förgäves. Andreas undvek att möta henne . . . Och hösten hade inte många varma dagar kvar . . .

På nätterna strök en kall vind över bergen. Tunga moln hängde över banvaktstugan. Andreas tog ned sin päls från spiken. Han frös och kunde ej ens framför elden bli varm.

Det sista godståget hade redan farit in i tunneln. Det röda skenet från lyktan på den sista vagnen uppslukades av mörkret. Andreas gick tillbaka in och satte sig vid spisen. Det fräste och sprakade i den våta veden. I tystnaden hördes Sajo's jämna andedrag. Mannen frös, han skakade och hackade tänder. Han tog ett vedträ för att kasta på elden. Vid denna rörelse gled rockärmen upp, och hans blick föll på det lilla blå hjärta, som en husar en gång under exercistiden hade tatuerat in på hans arm. Andreas erinrade sig hans breda, fräkniga

ansikte. Han hade givit honom fyrtio kreuzer för besväret, sedan hade de fortsatt att supa därinne i stallet, och till sist hade de dansat så vilt, att Andreas slagit huvudet i stallyktan. Lyktglaset gick sönder. Hans panna blödde . . . Och nu med ens kände han åter smärta i ärret.

Han försökte tänka på annat, men återigen stod beväringstiden för honom. Han såg de gula hästtäckena, i vilka den råbar-kade sergeanten under sömnen brände hål med sin pipa, skadeglada husarfysionomier, den sönderslagna rutan i kasernfönstret och mycket annat, som han trodde sig för längesedan ha glömt. Sedan erinrade han sig den dag, då han åter fick fara hem till sin by. Den röda husarmössan hade han tagit med sig. Sporrarna klirrade och han satte de nya stövlarna hårt i marken, och ur ett fönster såg en flicka beundrande efter honom. . . .

Andreas kastade huvudet tillbaka och spärrade upp ögonen. Han var alldeles en-

sam, och ändå tyckte han sig se Jellas ansikte i elden. Han strök sig med handen över pannan . . . Han hade ju aldrig lovat Jella något

Nu blev allting töcknigt för honom. I ett hörn av rummet stego tjocka rökmoln upp. Han tyckte det ringde — han visste inte, om det var i hans inbillning, eller om det var verkligt. Han reste sig och började gå omkring i köket. Röken skingrades, och även ringandet upphörde. Sajo' sträckte på sig och skrapade med tassarna över tegelstenarna. Lättjefullt och sömnigt smög sig hunden efter sin herre, så nära bakom honom, att han måste akta sin nos för stövelklacken.

Andreas kände yrsel, och hela huset gungade för honom, men han upphörde inte med att gå runt och att stirra ut i luften med sökande blickar.

»Vad var det för en ringning nyss? Kan-ske en signal? . . .»

Med en hastig och osäker rörelse tände

han lyktan och ryckte upp dörren. En isande vind tjöt genom natten. Runtomkring stönade det i mörkret, och från skogen hördes ett brus, som om väldiga vattenmassor störtade ned i dalen.

Andreas gick mot vinden längs banan. Mellan bleckkanterna på lyktan föllo flackande, skarpa ljuskäglor över marken. Andreas' skugga gled från banvallen ned mot avgrunden och avtecknade sig jättelik på klippväggen. Ur natten kom ett stort berg emot honom med vidöppet gap och uppslukade skenorna framför sig, och plötsligt tyckte han, att någon sprang efter honom. Han lyfte upp lyktan och såg sig om. Ur det täta mörkret kom något vitt. Det var Sajo'.

Långsamt klarnade hans tankar. Han märkte nu, att han stod framför tunneln, genom vilken vägen ledde hem till Pustan . . Han såg på klockan. Det sista godståget hade för längesedan farit förbi, och han erinrade sig nu tydligt numret på lokomotivet.

Det var 3326.

När han kom tillbaka till stugan, hade elden slocknat. Han försökte en stund att blåsa liv i den, men upphörde snart därmed. Han skakade ej längre av köld, snarare var han varm. Blodet susade för hans öron. Han satte sig på sängkanten och stirrade med uttryckslösa ögon på sina stövlar. Gärna hade han velat draga dem av sig, men han kunde inte besluta sig för att lyfta foten.

»Vad var det för nummer nu igen? 3326.»

Dessa siffror dansade oavbrutet runt i hans huvud. De skilde sig för att sedan åter ställa upp sig bredvid varandra som soldater. När han såg bättre efter, hade de röda mössor, gingo med klirrande sporrar längs bygatan, och ur ett fönster såg en flicka leende efter dem.

Hans kropp föll utmattad framåt, och hans händer hängde slappa ned utmed benen. Blodet bultade i de uppsvällda ådorna, och hans lemmar voro som förlamade.

Sajo' betraktade honom oroligt. Ibland skällde han till och slickade de heta händerna på sin herre. Men denne märkte ingenting, stirrade endast ut i luften, som vore endast han i stugan. I hans ensamma kval kunde hunden ej längre ge honom någon tröst. Det borde varit någon annan där, någon där nerifrån, från Pustan . . .

. . . . Därute grydde morgonen, och banarbetaren knackade på fönstret. Andreas låg medvetslös på golvet, och Sajo' höll vakt hos honom med nedhängande öron.

Det dröjde inte länge, förrän Andreas var på benen igen, men den banvakt, som skickats dit från stationen, stannade alltjämt kvar. Förtvivlad smög sig Jella omkring Andreas stuga. Emellanåt öppnade hon dörren för att sätta in mjölk åt honom. men gick genast därifrån, driven av sin eviga oro. Sedan hon numera aldrig fick vara ensam med honom, kunde hon inte finna sig till rätta.

En afton, då Jella stod vid vedboden.

fick hon höra röster från banvallen, Hon hörde någon säga, att Andreas Réz hade fått ett tjänstebrev. — Han hade nu erhållit tillstånd att resa hem.

Jella måste klamra sig fast vid dörrposten, hennes strupe snördes samman, och hon tyckte, att hjärtat slets ur bröstet på henne. Vanmäktig lutade hon huvudet mot väggen, och med hela sin varelse kände hon, att Andreas snart skulle gå ifrån henne.

XXIX.

Långt bort mellan bergen drog det sig samman till storm, men skogen stod ännu orörlig liksom förlamad av den tunga luften. Någonstans föll en grankotte med ett dovt ljud till marken. Den drog med sig torra, bruna barr, som glittrade till i solskenet. Och i den beklämmande, bidande tystnaden hördes deras lätta fall.

Förebuden till ovädret ruvade över bergskammen . . . I granskogen började träden att vaja. Deras tunga grenar vaggade långsamt. Det knakade i stammarna, och som om någon försökte lyfta deras rötter under jorden, gingo spöklika vågor över den mossbeväxta marken.

Jella rusade upp och stirrade på Andreas.

De hade inte träffats på länge. Alltsedan den gången, då Jella sparkat hunden, hade Andreas inte talat ett ord till henne. Den vrede, som då kommit över honom, hade nu svalnat, men hårdnat, och skilde honom från Jella. Även nu stod han som en främling framför henne, fastän båda i detta ögonblick hade samma tankar. I sin gnagande oro kunde Jella inte tänka på något annat än det, som hon hade hört den där aftonen vid vedboden. Hon böjde sig fram mot honom, och hennes röst var mjuk och varm, när hon frågade:

»Du går väl inte ifrån mig?»

Han drog en lättnadens suck. Även han ville tala om detta, men han visste bara inte, hur han skulle börja. Han vände sig mot henne och såg trött in i hennes glödande ögon. Skjortan hängde slappt över hans bröst. Den långvariga febern hade grävt djupa fåror i hans ansikte. Han ville så gärna, att avskedet skulle bli fridsamt. När han började tala, lät han inte

glad, utan endast lugn efter det fattade beslutet.

»Jag går», sade han enkelt. »Det är bäst för alla.»

Jella hade blott hört de första orden.

»Du går ifrån mig! . . .» Långsamt, ur stånd att fatta, nickade hon för sig själv. »Det är alltså sant . . .» Hon kände sig så ensam och övergiven, som funnes endast hon på jorden. Gamla, halvt förgätna ord dök åter upp i hennes minne. Ord, som hon förr ofta hade uttalat, hjälplösa, goda ord.

»Du kommer tillbaka. Jo, jo . . .» Hon talade lågt och tvekande för sig själv, som om hon fruktade, att även denna tröst skulle tagas ifrån henne. Men då Andreas inte sade emot henne, blev hon djärvare.

»Inte sant? Du kommer tillbaka? Du kommer ju snart, och vi ska älska varandra som förut? . . . Och du kommer att älska mig även därborta! Alltid! Även då du inte ser mig? Även när du ser en annan . . .» Vid

denna tanke förmörkades hennes anletsdrag. Åter kände hon inom sig den där frätande svartsjukan, som gjorde så ont, att hon skulle vilja skrika högt. Förtvivlad skakade hon på huvudet.

»Nej! . . . Det går inte! Jag uthärdar det inte! Du måste stanna! Jag kan inte leva utan dig.»

Andreas stödde hakan mot sin knutna hand och såg mot marken. Han kände, att denna kvinna älskade honom mycket, men han kunde inte längre känna någon tacksamhet för hennes kärlek. Förgäves försökte han tvinga sig därtill. I hans hjärta var allt tomt och kallt, och han kunde nu blott tänka på sitt eget liv. Han lockades inte mera av hennes vilda, pockande lidelse. Hon var en börda för honom. Han hade gärna velat, att allt varit slut, och i sin omedvetna själviskhet trodde han, att allt skulle bli som förr, om han gav sig i väg.

De tego länge. Än lyfte Jella bönfallande

sina händer, än lät hon dem kraftlösa sjunka ned.

»Andreas . . . Gode Gud, hur har det kunnat bli så här? Jag har ju ingenting gjort, endast älskat dig.»

Han sprang upp. Denna röst kom något att smälta inom honom. Han kände medlidande med denna kvinna, som han inte mera kunde älska. Han hade gärna velat säga något till henne, som gjorde henne gott, men som på samma gång inte förde nya lidanden med sig. Men utan ett ord lade han sin hand på hennes axel. Jella grep den och pressade den girigt mot sina läppar.

»Andreas! . . . Andreas! . . .» Hon fann inte ord för vad hon kände. Hennes ögon voro fulla av tårar.

»Jag är rädd . . .»

Han lade hennes huvud mot sitt bröst för att slippa se hennes tårar och började sakta smeka henne, som vore hon ett sjukt litet djur, vilket han gärna skulle velat

bota, innan han lämnade det, eller åtminstone söva till ro.

Runtomkring dem rasade stormen i träd-kronorna. I detta naturens uppror stodo endast de båda orörliga, tätt intill varandra och ändå skilda åt av ett omätligt avstånd. Plötsligt föreföll det mannen, som hade detta hänt förr, som hade han ofta stått så och tagit avsked av Jella. Det måste ha skett i hans tankar, så ofta han kände, att de inte hörde tillsammans.

»Jella», sade han med kvävd röst och strök henne oupphörligt över det vackra, kopparbruna håret. »Jella, gråt inte så . . .!» Han kämpade med sig själv och stötvis kommo orden: »Jag visste alltid, att det inte kunde bli bra på annat sätt . . .»

Bestört lyfte Jella sitt ansikte.

»Du visste det? Då har du tänkt på det förr?»

Andreas nickade sorgset.

Jellas huvud föll försagt tillbaka till hans bröst.

»Och jag som trodde, att du inte tänkte på någonting, när du teg.» En tanke for genom hennes huvud, och hon stötte Andreas häftigt ifrån sig och såg honom fast i ögonen.

»Du far tillbaka till Pustan?»

»Ja.»

Jella drog samman ögonbrynen, och hennes panna lade sig i olycksbådande veck.

»Och då du inte hade ett ord att säga till mig, tänkte du då också på Pustan?»

»Alltid!»

»Andreas!» Hennes bröst flämtade. »Jag stryper dig, om du älskar någon därborta!» . . . Vrede och svartsjuka rasade inom henne. Hon var inte längre herre över sig själv. Med båda händerna grep hon tag i hans bröst. Helst hade hon velat klösa sönder honom, för att han också skulle lida. Hennes ansikte var förvridet, hennes läppar voro vita.

»Jag förbannar dig, om du lämnar mig! . . Jag kommer att fördärva ditt liv! . . . Så sant mig Gud hjälpel!»

Åter blev Andreas blick hård och fientlig. Känslolöst sköt han henne ifrån sig. Nu såg han endast allt det hos henne, som gjorde, att han inte kunde älska henne, utan längtade bort ifrån henne. Nu hade han inte längre någon skuld, tyckte han, och kände inte längre något medlidande med henne.

»Släpp mig!» röt han, när Jella försökte hindra honom att gå. »Man måste ju leva, och på det här viset går det inte!»

Med förvirrad blick stirrade Jella på honom. Hon förstod nu, att hon inte kunde hålla honom kvar längre, att hon hade förlorat honom. Hon bleknade.

»Jag visste inte, att du var så stark. Du var alltid så medgörlig . . .» Ödmjukt räckte hon fram sina läppar.

»Ge mig åtminstone en kyss!»

Andreas blickar gingo förbi henne, som hade han ingenting hört. Jella genomlades av en rysning, och med ett hängivet uttryck lät hon huvudet sjunka bakåt. Hon ville

ännu kämpa, men den en gång så sköna förförerskan stod där nu som en arm tigerska. Hon försökte att le sitt forna lockande leende, men hon vände sig långsamt bort och strök sig med båda händerna över ansiktet, som smärtade henne detta sista tillkämpade leende.

»Jag kan inte mer, jag kan inte mer . . .» Och hennes kropp skakades av snyftningar. Andreas vände sig häftigt mot henne. Han förstod henne inte. Han hade aldrig förstått henne. Denna värld av svindlande höjder och bottenlösa djup hade förblivit främmande för honom.

Han såg länge på henne, och medan stormen brusade fram genom skogen, tog han stilla avsked av henne. Då Jella i sin gränslösa smärta lyfte ögonen, möttes än en gång deras blickar.

»Andreas, ge mig något, som kan hjälpa mig att leva. Säg mig, att du kommer tillbaka!»

Han var trött och önskade, att han var långt borta.

»Jag kommer tillbaka . . .» Ofrivilligt hade det undsluppit honom . . . Varför hade han sagt det? Han ville ju inte komma tillbaka. Han föraktade sig själv för denna lögn. Nu såg han på henne och skakade på huvudet, som ville han taga tillbaka sina ord, men hon, som annars alltid var misstrogen, klängde sig med förtvivlans mod fast vid detta hopp. Och Andreas vågade inte taga henne ur villfarelsen, ty han kände dunkelt, att han med denna lögn gjorde henne mera gott än med allt det, som varit sant mellan dem.

»Gud välsigne dig! . . .» Det var allt, vad de sade.

. . . På kvällen stod Jella ensam på banvallen. Långt borta på spåret såg hon ljuset från en svängande lykta. Det blev mindre och mindre och försvann till sist. På berget rådde mörker och köld.

Någon hade gått bort.

XXX.

Klockan i banvaktstugan tickade så att det hördes på långt håll, och varje knäppning lät, som när en tung droppe faller.

I Jellas huvud var allt förvirring, och i sitt bröst kände hon en underlig smärta som efter ett hårt slag. Och lik en sårad, som ej vågar se på sitt sår, försökte hon i sin bävande ångest att uppskjuta den stund, då hon skulle bli tvungen att se sanningen i ögonen. Ibland tyckte hon, att hon också hade gått bort och inte kunde finna vägen tillbaka till sig själv.

Med tomma blickar satt hon och stirrade in i elden och lyssnade till klockans tickande. Sedan reste hon sig och gick med trötta steg fram till fönstret, grep krampaktigt tag i den lilla röda gardinen och såg ut i

regnet. Vattnet rann oavbrutet nedför fönsterrutorna. Regndropparna föllo så tätt, att när hon blickade bortåt skogen till, såg det ut, som om oräkneliga våta trådar voro spända mellan himlen och jorden, och Jella kände sig instängd som i ett fängelse. Hon slog häftigt upp dörren och sprang ut i ösregnet. Hon ville riva sönder det där trädgallret för att åter känna sig fri.

Inne i skogen saktade hon sina steg. De genomvåta kläderna kylde av hennes glödande lemmar, och hennes tankar klarnade. Här inne bland träden kunde hon minnas Andreas bättre. Något av honom hade dröjt kvar där. Skogen, som så många gånger varit vittne till deras kärlek, upprepade nu i sitt sus gamla, ofta sagda ord.

»Andreas . . . Jag älskar dig . . .»

Detta var alltjämt hennes enda tanke, det enda, som hon säkert visste. Allt annat förnam hon som i en orolig, förvirrad halvslummer.

Men en dag vaknade hon upp till verk-

ligheten. Hon drev sina getter över bergsluttningen. Mellan de nakna trädrötterna prunkade röda svampar, mot klippväggen lyste hagtornens bär som blodsdroppar i höstsolen. Jella lyssnade inåt buskarna. Hon hade länge hört ett ljud därinifrån, och nu rörde sig något bland snåren. Mager och eländig kröp Sajo' fram.

Jella höll andan, som såge hon en vålnad. Hon stirrade i den riktning, varifrån hunden kom, men det var ingen, som följde efter honom numera. Hon slog händerna för ansiktet, bet ihop tänderna, och i hatfull skadeglädje såg hon på hunden, som hörde hemma på Pustan. Hon skulle kunnat slå honom, döda honom. Hennes ansikte fick ett grymt och dystert uttryck, och hon gjorde en rörelse med handen, som lyfte hon en kniv för att hugga till.

Sajo' rörde sig inte, han hängde sorgset med huvudet och jämrade sig smärtfyllt. Jella lät armen sjunka. Så skulle hon också velat jämra sig.

»Också dig har han lämnat! Dig också!» Och den övergivna kvinnan och det herrelösa djuret funno varandra.

»Sajo' . . . Sajo', hunden min», stammade hon, som hon hade hört Andreas säga, och när hunden smög sig intill henne, glömde hon, att han var från Pustan, hon tänkte endast på att han tillhörde Andreas. Hennes stora ögon fylldes av tårar, och hon pressade sitt ansikte emot djurets lurviga huvud, som Andreas hand hade strukit. I det ögonblicket kände hon hela vidden av den smärta, hon förut endast dunkelt förnummit.

Sajo' blev Jellas hund. Med Sajo' kunde man prata. Också Andreas hade pratat med honom, och Jella hade mycket att berätta. Med Peter talade hon inte, hon såg honom knappast. Han var helt och hållet upptagen av sitt arbete. Andreas ställföreträdare var oerfaren, och Peter hade därigenom fått dubbelt ansvar. Han var alltid trött, och Jella var glad över att han aldrig

frågade något, ty varje gång, hon måste tala, var hon nära att brista i gråt. Hon andades friare, när hon var ensam.

Utanför stugan hördes steg, på banan föllo klingande hammarslag. Jella rörde inte ens på huvudet. Allt var henne likgiltigt, och när Peter om kvällarna kom in i rummet, låg hon med slutna ögon och låtsade, att hon sov. I morgongryningen smög hon sig på tåspetsarna ut till fähuset, kallade på Sajo' och drev ut getterna. Hon skyndade sig, som om hon väntade någon och samtidigt måste fly undan. Hennes lidande tycktes henne allt mer outhärdligt. Hon skulle ha velat kasta det ifrån sig på samma sätt, som hon gjorde med sin spade, då hon inte orkade arbeta längre.

Ibland satt hon hopkrupen djupt inne i den tysta skogen och suckade tungt, ibland rusade hon besinningslöst fram över de remnade klipporna på bergsluttningen och skrek ut sitt lidande med vinden. Aldrig hade hon trott, att man kunde lida så, när

man inte var sjuk och varken frös eller svalt. Hennes kropp blev mager, hennes kinder blevo infallna, och omkring hennes ögon lågo djupa, mörka skuggor. Glöden i dem var slocknad.

September var gången. En afton stod Peter böjd över bordet i tjänsterummet och läste något vid skenet av handlyktan.

»Andreas har skrivit», sade han och kastade brevet ifrån sig på bordet.

Jella stödde sig mot dörrposten. Hon höll andan av fruktan för att även den skulle kunna förråda henne. Mannen tog åter upp brevet.

»Han är sjuk ännu. Helst vill han stanna där hemma för alltid.»

Peters lugna stämman skar i hennes öron. Hon fattade inte, att hon kunde stå upprätt, då tröskeln tycktes sjunka under hennes fötter. Med ett plågat uttryck kring munnen sade hon:

»Han vill alltså inte komma tillbaka mer?»

»Han skriver så», sade Peter bittert, »och

Gud ska veta, att jag hållit av honom, som han varit min son.»

»Din son?» Jella såg en stund på honom med oförstående blickar, lät så huvudet sjunka ned mot bröstet. Hon kände sig så oändligt trött, som vore hon lika gammal som Peter, som hade hon levat nog och snart skulle dö.

Hon kunde ändå inte sova om nätterna. Tunga godståg foro förbi. Deras lyktor kastade flackande ljusstrimmor in i rummet. Jella låg med öppna ögon och såg, hur strimmorna flyttade sig från bordet till sängtäcket, därefter till hennes hand och tycktes sedan försvinna genom väggen. Signalklockorna på taket ringde oavbrutet, och återigen rullade tunga, svarta vagnar förbi. De nedhängande kopplen slamrade mot syllarna.

Hur obarmhärtigt lång var ej en sådan natt. För ett ögonblick skakade snälltåget den lilla banvaktstugan. Gnistorna flögo framför fönstret, och Jella tyckte, att de

liknade glödande ödlor. Så inträdde åter mörker och tystnad. Jella pressade handen mot munnen för att inte skrika högt, ty varje gång som en ny tanke steg upp i hennes stackars hjärna, gjorde det ont i hennes panna.

»Han vill inte komma tillbaka» Hon slöt ögonen, hon orkade inte torka bort tårarna. Så somnade hon till sist. Men även i sömnen plågade tankarna henne, och hon kastade sig oroligt fram och tillbaka i bädden. I daggryningen, när hon vaknade upp, stirrade hon förskräckt i taket, men erinrade sig strax orsaken till sitt lidande.

Peter sov ännu. I tjänsterummet satt banarbetaren och rökte pipa. Utan att säga ett ord gick Jella förbi honom ut på banvallen. Vid tunneln såg hon sig ännu en gång tillbaka och fortsatte hastigt sin väg. Marken kändes kall. Från vaktstugan n:o 78 ropade banvaktens hustru något, men Jella, som gick i sina egna tankar, hörde inte, vad hon sade.

Så kom ännu ett litet vitt hus bredvid skenorna. En svart järnbro ledde över avgrunden. Jella kastade en blick dit ned, men utan att stanna. Banan började stiga. Därborta på andra sidan träden lyste röda tak. Skenorna gingo nu åt var sitt håll och nya kommo till däremellan, vid de låga, kupiga lyktorna korsade de varandra som strumpstickor.

Stationshusets gula väggar reste sig kallt från den grå berggrunden. Runtomkring var marken svart av kolstoff.

På baksidan av byggnaden gick en ^{man} och rullade ett fat. Jella ropade till honom:

»Stannar det tåget här, som går till Pustan?»

Mannen lyfte sitt sotiga ansikte, såg på henne, skrattade rått och rullade sitt fat vidare.

Jella steg in på stationen. Bakom biljettluckan lutade sig en ung man mot väggen och gäspade. Han hade osedvanligt smala byxor, och hans höga guldgalonerade krage

var uppknäppt. Han såg lystet på Jella och frågade, vad hon ville.

Jella kände igen den blicken. Pojkarna nere i byn hade ofta sett på henne så, men då hade hon inte brytt sig om det. Nu blev hon ond. Hon kände, att den där guldgalonerade herrns blick trädde efter något hos henne, som tillhörde Andreas. Hon tog sig för bröstet. »Jag är hans», tänkte hon, och blodet brände i hennes ådror. Hon tog mod till sig och lyfte på huvudet. Hon hade ju kommit hit för att be herrarna på stationen att kalla Andreas tillbaka, men då hon fick se en bonde, som köpte biljett i luckan, kom hon på andra tankar.

»Jag skulle fara till Pustan», sade hon hastigt och rodnade. »Var ska man stiga av?»

Mannen bakom luckan ryckte på axlarna.

»Det vet inte jag. Tåget stannar många gånger på den sträckan.»

Hjälplös stirrade Jella ut i luften. Plötsligt blev Pustan något oändligt stort för henne. Hon visste ju inte ens namnet på

Andreas by. Och för att söka Andreas irrade hennes tankar ut i den vida, vida världen, som hon aldrig sett.

Modfälld gick hon åter ut. Mot husväggen stod en stege, och när hon böjde sig för att komma under den, erinrade hon sig, att det betydde olycka. Sedan kom hon att tänka på att hon hade sett en bänk där inne i den rökiga väntsalen och gick dit för att vila sig. På bänken satt en kvinna med sitt barn, de lutade sig mot varandra och åto av sin matsäck. Jella såg sig omkring. I ett hörn av rummet surrade flugorna omkring en rostig järnkamin, på vågen stod en oljig fotogenkanna med påklustrade röda och vita etiketter, och på den grå anslagstavlan prasslade det i den halvt avrivna tidtabellen. Barnet gled ned från moderns knä, sprang fram till väggen och rev bort den helt och hållet för att göra sig en båt därav. Jella flyttade sig närmre kvinnan.

»Ska du också resa bort?» frågade hon

efter en stund. Den andra såg ovänligt på henne och skakade på huvudet.

»Nej, det är min man, som ska fara. Han köper biljett därute. Vi har bara följt honom hit.»

»Ska han fara till Pustan?»

»Inte vet jag, om det finns någon pusta där borta också. På andra sidan havet finns mycket.»

Tankarna snurrade runt i Jellas huvud. Kvinnan och barnet skrattade. Jella vände sig till dem på nytt.

»Och ska han vara borta länge?»

»Ja — mycket länge. Men det går det också. Vi äro ju två om att vänta, det går lättare då.»

Bonden, som varit och köpt sin biljett, visade sig i dörren och ropade något till kvinnan. Hon reste sig och gick.

Jella såg efter dem. — »Vi är två om att vänta . . . Det går lättare då . . . — Och jag, jag väntar ensam.» Hon böjde sig fram för att än en gång se på barnet. Därute på

banan närmade sig mannen med den guldgalonerade kragen. Jella väntade inte, tills han skulle få syn på henne, utan begav sig på hemväg. Här hade hon ingenting mer att göra. Modfälld och trött gick hon den långa vägen tillbaka. Buskarna lyste av röda bär. En vildapel sträckte en gren över gångstigen, även den var full av mogen frukt. Jella for med handen uteder grenen utan att rätt veta, vad hon kände.

»Vi är två om att vänta . . . Två . . .»
Hon kände sig olycklig, för att hon måste vänta ensam, och för första gången kom hon att tänka på att också hon skulle kunna ha ett barn. I Andreas famn hade hon blott sökt tillfredsställelse för sin omätliga hunger efter kärlek, och nu hade hon endast sitt stora lidande . . .

Hennes andedräkt flämtade. Det låg ett tryck över hennes bröst. Utmattad stannade hon vid vägkanten, och omedvetet drog sig hennes blickar till en bergstopp, som ensam och dyster höjde sig upp mot

den höstklara himlen på andra sidan granskogen. Den var alldeles kal. Av den förgångna sommarens rikedom hade den inte förunnats ett enda grässtrå, medan runt omkring på sluttningarna buskarna glödde i sin fruktsamhet, och trädens grenar dignade under mogen frukt.

Nu förstod hon, vad hennes unga, kraftfulla kropp trådde efter. Den längtan, som gömmes djupast i en kvinnas hjärta, hade bemäktigat sig henne, och mer förtvivlat än någonsin ropade hennes blod efter Andreas.

»Han måste komma tillbaka . . . Han kommer . . .» Och i hennes själ tändes åter en gnista av hopp.

XXXI.

Ingenting hade hänt. Det var blott höst-solen, som än en gång bröt fram genom molnen, strålarna glittrade som gyllene trådar i luften, och vintern måste stanna kvar uppe på bergstopparna ännu en tid. Jella tycktes vakna till livet på nytt. Hon smyckade sitt hår med hagtornens röda bär, och ibland sjöng hon som förr. Hon skötte åter tjänsten vid bommen och gick till banvaktstugan n:o 78 för att hämta posten. Hennes gång var lätt, av gammal vana spejade hon alltid utefter banvallen, och mekaniskt ryckte hon upp ogräset mellan syllarna. Och hela tiden tänkte hon endast på om det kunde vara något från Andreas med posten.

En dag fanns det verkligen ett brev. Hon

höll det i handen, och banvakten uppmanade henne att öppna det, då det ju var till henne. Men Jella slog ned ögonen, gömde det hastigt vid sin barm och sprang sin väg. Hon pressade brevet hårt mot sin bara kropp och blev het, som om det varit Andreas hand, som rört vid henne. Först inne i den tysta skogen stannade hon och tog fram brevet, som, efter vad man sagt, var till henne. Hon hade aldrig i sitt liv fått ett brev. Med djup rörelse stavade hon sig till sitt eget namn. — »Och allt detta hade Andreas skrivit!» — Hon kände sig tacksam mot honom, bara för att han skrivit hennes namn, och hon kysste utanskriften. Försiktigt höll hon i kuvertet med fingerspetsarna, så att det inte skulle bli förstört och öppnade det varsamt. Sedan stödde hon sig mot ett träd, och medan hon betraktade de likformiga raderna, tyckte hon, att de började röra på sig, löpa ut från papperet och förirra sig in i skogen. Hon kunde bokstäverna dåligt, och här fanns det så många

sorter, både stora och små, som hon inte hade sett förr. Hon lutade huvudet tillbaka, stirrade på brevet och ansträngde sig att läsa, som vore det den bok, Peter förr brukade sätta i handen på henne. Men skrivna så här, sågo bokstäverna så helt annorlunda ut. Svetten trängde fram i hennes panna. Hon satte sig på en knölig trädrot, stödde armbågarna mot knäna och förde brevet allt närmare ögonen. Fastän hon höll dessa ord, som Andreas skrivit, så nära intill sig, att hon kunde nå dem med sina läppar, var ändå det som han ville säga i ett ouppnåeligt fjärran för henne.

Förtvivlad lät hon brevet falla ned i knät. Hon knäppte sina händer och började bedja. Det hade hon inte gjort på länge.

»Gode Gud, hjälp mig . . .» Hon kunde ju inte läsa, vad Andreas hade skrivit till henne, och det fanns ingen i världen, som hon vågade visa brevet för. Vem kunde veta, vad som stod i det! Peter fick inte se det och inte heller hustrun i vaktstugan på

andra sidan tunneln, och banarbetaren kunde berätta det nere i byn. Då kom hon plötsligt att tänka på Jagoda, och hennes ögon fingo åter glans. Att hon inte hade tänkt på det förut? Jagoda skulle säkert säga henne, vad som stod i brevet, även om hon inte kunde läsa det. Jagoda vet mer än alla andra. Hon förstår, vad skogen har att förtälja människorna, hon känner, när de, som gått bort, komma tillbaka . . .

Jella rusade upp och började skratta. Ömt pressade hon Andreas brev mot sitt ansikte.

»Du älskar mig, inte sant? Det är ju det, du skriver? Och du kommer tillbaka till mig, är det inte så?» Och medan hon sprang mot sin barndoms by, hörde hon sin egen stämma upprepa:

»Han älskar mig, och han skriver till mig, att han kommer tillbaka . . .»

Banvallen och skogen hade hon lämnat bakom sig, och stigen förde nu brant ner i dalen. Hon kände igen klipporna, de små

betesplatserna, träden och den stora klyftan och kom att tänka på Davorin och de andra pojkarna, på getterna och på hela sitt tidigare liv. Hon tyckte, att det kommit tillbaka, men att hon såg allt töcknigt som på långt håll. På röjningen stannade hon för att hämta andan. Under den höga himlen vadade de väldiga bergen i skogarna som en vidunderlig hjord på bete. Jella strök bort håret från ögonen och såg upp till dem. Hon erinrade sig, att hon en gång hade trott, att bergen sträckte sig över hela världen. Och plötsligt tyckte hon sig se Björn-Dusan, då han med en vittfamnande gest pekade bort i fjärran och sade, att där borta var Pustan . . . och där borta . . . Vredgad lyfte Jella hotfullt sin knutna hand.

»Måtte Gud förgöra Pustan! Den har tagit honom ifrån mig.»

Från en lönn, som växte på randen till avgrunden, föllo några gyllene blad ned i djupet. Någon gick på bergstigen. Det var

en främmande herde, och han vände sig inte om. Jella tänkte på Slatka, ty här hade hon lyssnat till det där samtalet . . .

Från sluttningen kunde hon nu se byn, vindmurarna, den röda åkerjorden, kyrktornet . . . Allt var sig likt som förr, det var endast hon, som blivit förändrad. På den tiden hade hon tyckt, att hon bar stora, tunga stenar i sitt bröst, och det hade ford-rats en glödande värme, för att destenarna skulle smälta; en ödesdiger eld, som tänts av den ena människan, och som förtärde den andra . . .

Nu kände hon igen det huvformiga taket på sin gamla hydda, som låg där borta i skogsbrynet nere i dalen. Och åter var hon barn igen, ett barn klätt i trasor, och när hon gick bygatan fram, vände hon sig ofri-villigt om för att se, om getterna voro med.

Människorna tittade ut ur husen och sågo på henne som på en främling. Med tunga steg kom en undersätsig man ut från smed-jan. Jella ryckte till. Mannen stannade och

kastade en blick efter henne. Det var Davorin.

Ingen kände igen henne längre. Hon var glömd. Från snickarens gård hördes hammarslag. Just så hade Franjo hamrat den gången, han gjorde kistan till Jellas mor . . . Hon hade gått igenom byn och stod nu vid sin gamla övergivna hydda. Hon lade handen på kanten av det nedhängande, mossbevuxna taket och såg in genom fönstret. Vinden hade för länge sedan slagit sönder de grönaktiga fönsterrutorna, och Jella ryggade tillbaka med en rysning, som hade hon sett in i en död människas vidöppna ögon. Hon gick över spången vid bäcken. Vattnet brusade, och spången var svart och slipprig som förr, men snåren omkring kvarnen hade blivit tätare, och av kvarnhjulet återstod endast två stora ekrar, som stirrade ut över den skummande forsen. När Jella trängde sig in bland buskarna föllo de hårda, torra bladen prasslande till marken. Förgäves sökte hon efter den lilla

stig, på vilken hon så många gånger sett Jagodas böjda gestalt skynda fram mot kvarnen. Nu växte det gräs överallt och till och med tröskeln var helt och hållet övervuxen. Det måste ha varit mycket länge, sedan någon människa satt sin fot där...

Uttröttad lutade sig Jella mot väggen i dörröppningen. Hon stod med framåt-böjt huvud och tycktes i detta förfall lyssna efter röster från svunna tider. Så tog hon fram Andreas brev, och medan hon såg på det, fylldes hennes ögon av tårar.

Aldrig skulle hon få veta, vad som stod däri. Nu fanns det ingen, som kunde säga henne, att de, som gå bort, komma tillbaka.

XXXII.

Hösten led mot sitt slut. I daggryningen låg våt, kall dimma över dalarna, och havet kunde inte längre skönjas nere i det fjärran djupet.

En dag gick Peter själv för att hämta tjänsteposten. Det skymde. Uppe på bergstopparna snöade det, och de tunga molnen sänkte sig nedåt i vita massor. Över banvallen svepte en isande vind. Jella stod i dörren, när Peter kom fram ur tunneln. Han gick fortare än vanligt och ropade något till henne på långt håll.

»Andreas kommer tillbaka», tänkte Jella, och hennes hjärta slog våldsamt. Hon ansträngde sig för att se, vad det var, som Peter svängde i handen. Det var ett brev, och mannen skrattade en smula skadeglatt.

»Nu ha de i alla fall skickat honom tillbaka, vilket han ville eller inte . . .»

Även Jella skrattade. Aldrig hade hon känt sig så jublande lycklig.

»När kommer han?» — Hon ville så gärna springa honom till mötes.

Peter myste och sken av belåtenhet, när han nu kom emot Jella. Med en hemlighetsfull min, som hade han en stor överraskning i beredskap sade han:

»Men det är inte allt. Det är en nyhet till.»

Jellas knän började darra, utan att hon visste varför.

»Vad då för en nyhet? . . .» frågade hon med kvävd röst.

Peter läste igenom brevet på nytt, och förargad slog han till papperet. Han hade ju berövats nöjet att få överraska henne.

»Jaså . . . För dig är det ju ingen nyhet. Varför har du inte talat om, att Andreas skrivit det till dig?»

Jella blev otålig. Peters glättighet retade henne, och hon svarade häftigt:

»Han har inte skrivit någonting alls till mig. Jag kan ju förresten inte läsa». Och ett ögonblick gingo hennes tankar till det brev, som hon grävt ned i skogen.

»Må så vara, må så vara», menade den gamle.

I tjänsterummet började signalklockan att ringa. Nu fick Peter bråttom, och medan han rullade upp den röda signalflaggan, talade han över axeln.

»Tidigt i morgon kan han redan vara här. Han far då bara förbi. Frampå middagen kommer han tillbaka från stationen. Det går nog bättre, när man är två . . . där har du ju nyheten . . . Han kommer inte ensam.»

Pinande ångest drev fram kallsvetten i Jellas panna . . . Peter hade varit och fällt ned bommen och kom nu tillbaka. Han var så belåten, att han gick ännu och småskrattade för sig själv.

»Jag har ju alltid sagt, att den vägen skulle det gå.» Och han tänkte inte på att han just aldrig sade något.

Jella stod alldeles styv, som väntade hon ett fruktansvärt slag, som hon inte kunde fly undan.

Peter tog på sig en högtidlig min och sade:

»Så ska du då få veta det riktigt. — Andreas har sin hustru med sig.»

»Han har sin hustru . . .»

Orden stockade sig i hennes hals. Hon kunde inte uttala det, men skulle ändå velat skrika högt, springa sin väg, göra vad som helst för att förhindra en stor olycka. Men hennes kropp hade blivit kraftlös och hennes tankar och känslor förvirrade. Hon var inte längre herre över sina rörelser, och som i yrsel vacklade hon in i stugan.

Hade timmar eller sekunder förflutit? Hon visste det inte. Ljusskenet från ett tåg gled förbi. Taklampan darrade. Lik en stor, grå snigel kröp kolröken fram till dörren. Genomfrusna kommo Peter och banarbetaren in i köket med tunga steg.

Jella hade glömt att tända ljus, hon satt orörlig framför den kalla härden. Hennes

lemmar voro förlamade, och hon andades tungt. Först när Peter tände lampan ryckte hon till liksom plågad av ljusskenet. Hon vände bort huvudet för att slippa möta någons blick och kände sig trött och övergiven. Hennes lidande var för tungt, för att hon skulle orka uthärda det, och hon ryste vid tanken på att hon nu alltid måste bära det, i morgon och alla dagar, ända tills hon blev gammal och fick dö. Och det kunde dröja länge. Jella började räkna. Hon var väl knappast tjugo år, säkert visste hon det ju inte. Alla människor sade, att hon var ung, men själv tyckte hon, att hon levat länge, alltför länge. Och omedvetet gingo hennes tankar spörjande tillbaka till det förflutna. Där fanns intet annat än förklingade ord, förbleknade bilder och stora, ensamma lidanden. Vad tjänade allt detta till? Utmattad lutade hon huvudet mot väggen, och det förgångna tycktes henne påtagligt och levande, och för sin inre syn såg hon Andreas komma emot sig. Hon

sjönk ihop, jämrande sig som ett sårat och hjälplöst djur.

Peter hade uppgivit försöket att tala med henne. Han tog ned snapsflaskan från hyllan och hällde i var sitt glas åt sig och banarbetaren. Denne började berätta om det bosniska kriget, han talade alltid om det kriget och ljög tappert. Peter nickade, men utan att höra på. Med händerna krampaktigt knäppta om knäna satt Jella alltjämt orörlig och stirrade tomt framför sig, som såge hon in i en slocknande brasa. Hon lyssnade till vinden. Först tjöt den blott genom det nordliga bergspasset, men plötsligt svepte den omkring banvaktstugan. Signalklockorna ringde, och det knakade i dörren. Så blev det tyst för att om en stund taga i på nytt. Det lät, som skulle en jätte sitta däruppe bland bergen och sucka tungt.

Också Jella suckade. Nu störtade Bora utför branterna i vilt raseri, och natten uppfylldes av stormens fasor. Tjutande red Bora på telegraftrådarna, dånande kastade

den sig mot klippväggarna. Den tog takspånen av husen och slet bräderna från vindskydden.

Förskrämd kröp Sajo' och gömde sig i ett hörn. Männen sågo på varandra med oroliga blickar. Jella rätade plötsligt på sig. Hon kände sig åter ensam i världen som förr. Alldeles ensam, — ty alla voro hennes fiender, och med denna känsla av ensamhet växte hennes krafter på nytt. Hon blev åter stark, hennes bröst vidgades, och hon fröjdade sig över stormen. Utan att betänka sig fattade hon ett beslut, som uppfyllde henne med ett oroväckande lugn.

Hon reste sig, gick långsamt och stelt ut i köket, tände den lilla lampan framför Madonnabilden och hade därvid en tydlig förnimmelse av att allt detta gjorde hon endast för att få tiden att gå. Därefter såg hon ut genom fönstret. Uppe på höjderna tjöt vinden, och nere i djupen lät det, som om stormen vräkte glasskärvor, järnkedjor och klämtande stormklockor ned i en sju-

dande jättekittel. Stora klippblock störtade utför branterna. Det fruktansvärda dånet hördes länge genom ovädret.

Banarbetaren såg misstroget upp mot de knakande takbjälkarna. Snapsglasen klirrade mot varandra. Han hade alldeles kommit av sig med att ljuga och ville helst gå hem till sitt, men stormen drev honom tillbaka in över tröskeln.

»Det här är en gudsdом. Det bådär intet gott», sade han och gjorde korstecknet.

»En gudsdом!» upprepade Jella, och i hennes röst låg en återhållen hotelse. Såsom förr, innan hon kände kärleken, tyckte hon nu, att hon bar stenar inom sig, stora, tunga stenar, med vilka man skulle kunna döda någon.

Oljan i lampan var i det närmaste utbrunnen. På väggen framträdde långsamt en blygrå fyrkant med ett svart kors.

Jella strök sig med handen över pannan.

»När hade hon sett dagen bryta in så?»

Skuggan av fönsterkorset kröp allt närmre henne.

»Någon kommer att dö...»

Med en rysning for hon samman och tänkte på modern, på den brokiga duken, på kyrkogården och på mycket annat, som ej varit i hennes medvetande på länge, och just då tyckte hon, att Jagoda stod i dörren. ... Alla kommer tillbaka, inte sant? Men inte så som människorna väntar dem... ... Sedan satt den hoptorkade lilla gumman på golvet framför spisen och vände sitt förgrämda ansikte upp mot Jella... Livet är fasansfullt, dödskampen också, ty den hör livet till. Endast döden är god, döden är fridfull....

Jella slöt ögonen och bad.

Stormen hade lagt sig, men svepte ännu trött över skenorna. Ur djupet steg tät, klibbig dimma upp mot banvallen. Nedför bergen vältrade sig tunga, blyfärgade moln. Det var de, som hade kvävt vinden.

Peter tände handlyktan och öppnade

dörren. Det kalla luftdraget virvlade omkring tobaksröken inne i rummet. Jella hörde hans hostning därutanför. Ljusskenet från lyktan avlägsnade sig, blev allt blekare och uppslukades till sist av dimman.

Nu då Jella blev ensam, tyckte hon, att klockan tickade långsammare än förut, och hon, som endast önskade, att tiden skulle gå fortare. Hon kunde inte längre uthärda denna dådlösa väntan. Hon gjorde en rörelse med handen ut i luften, som ville hon strypa någon. Då hördes åter Peters hostning. Det plågade henne att bli störd i sina tankar. Mannen kom med släpande steg förbi fönstret och stannade i dörren. Han blev förvånad över att Jella inte gått och lagt sig. Gäslande mumlade han någonting om att det ännu var tid att sova, innan Andreas tåg kom.

Jella lyfte hastigt på huvudet med en vild åtbörd. Bestört ställde Peter ifrån sig lyktan på tröskeln, gick fram till henne och såg på henne med samma bekymrade

blickar ur sina goda, grå ögon som han hade sett på henne första gången, hon kom till honom.

»Är du sjuk?» frågade han förskräckt.
»Det är för väl, att vi äntligen får en kvinna i närheten.»

»En kvinna?»

»Ja visst, Andreas hustru», sade han med en stilla glättighet i rösten.

»Andreas hustru!» Som ett rovdjur rusade hon upp från bänken. Hon hatade Peter, för att han kunde glädjas, då hon led, hon hatade honom, därför att han ingenting visste. Hon skulle gärna ha velat sagt honom allt, endast för att han också skulle lida, och åter flammade den forna, förtärande elden i hennes ögon.

»Jag ta'r livet av henne!»

Peter förstod ännu ingenting. Häpen stirrade han på Jella.

»Varför då? Vad går åt dig? Är du vanskinnig?»

Nu visste Jella inte längre, vad hon ville

eller vad hon sade. De skummande, vilda känslorna, som brusade i hennes inre, revo henne med sig.

»Varför?» Med fingrarna krökta som klor, slog hon båda händerna mot sitt bröst lik-som för att riva ut sitt hjärta. »Varför?» — och med en röst, som svek henne: »Därför att han var min älskade!»

Peters ansikte blev dödsblekt. Det skymde för hans ögon, och hans ben veko sig under honom.

»Det är inte sant . . . du ljuger . . . ! Säg, att du ljög! . . . » Orden fastnade på hans tunga. Lamslagen av förfäran stod han där.

Jella andades lättare, då hon nu inte längre behövde lida ensam. Hon höll huvudet högt och betraktade sitt förstörelseverk med ett uttryck av grym vällust.

»Jag ljuger inte . . . »

Vacklande kom Peter närmre.

»Du ljuger . . . du ljuger! . . . » Han hade svårt för att andas, och hans axlar skakade. Han grep henne om strupen. Som i yrsel

kände han hennes unga pulsar slå under sina fingrar. Han skulle velat slunga henne i golvet, trampa henne i ansiktet med sin stövel, så att hon aldrig mera kunde se på någon med sina vackra ögon.

Med undran och fasa stirrade Jella på Peter och slet sig lös ur hans grepp.

»Inte mig! Honom, honom! . . .» Hon var starkare än Peter, och med förakt stötte hon honom häftigt ifrån sig. Han tumlade baklänges med ett klagande skrik av hjälplös svaghet och föll ned på bänken. Hans ena hand hängde slappt ned, med den andra visade han på dörren. Han kunde inte tala, men likväl drog sig Jella förskräckt tillbaka.

Hon rusade ut, och i den blygrå dimman började hon springa utefter banvallen. Från vaktstugan hördes en svag ringning genom den fuktiga luften. Ett ögonblick hejdade hon sig. Hon kom att tänka på att det var signalen för Andreas tåg och fortsatte att springa.

Vid ljudet av signalklockan hade också

Peter kommit till besinning. Även han rusade ut, men då hade Jella redan uppslukats av dimman. Hon hade nu kommit till den vita klippväggen. Utan att se sprang hon förbi Andreas stuga mot den nordliga tunneln. I kurvan stannade hon plötsligt. Allt blod tycktes strömma till hennes hjärta, dödsblek stirrade hon framför sig. Genom dimman syntes en grå massa bredvid skenorna. Nu hade Jella funnit, vad hon omedvetet hade sökt. Stormen hade under natten kastat ett klippstycke ned på kanten av banvallen. Med ett vilt glädjeskri sprang hon fram till stenen. I det ögonblicket utlöste sig alla hennes känslor i hat mot Andreas. Med honom ville hon förinta allt, sig själv, lidandet, kärleken, hela livet . . . Hon ville taga hämnd på honom!

Hon kastade sig ned och med hela sin kraft satte hon axeln mot klippstycket. Hennes hals darrade av ansträngning, svetten droppade ned i hennes ögon. Långsamt rörde stenen på sig, men föll tillbaka igen,

rörde sig på nytt och välte nu med en dov duns framåt. Jella halkade på den slippriga marken. Hon hade rivit sönder sin haka och händerna blödde. Stönande tog hon åter i av alla krafter, åter rörde sig stenen och lade sig nu över spåret. Jella föll framstupa och med båda händerna mot marken låg hon en stund och lyssnade. Hennes mun öppnade sig, hon tyckte sig höra steg. Kunde det vara Peter? Hon visste inte, kanske var det endast sitt bultande hjärta, hon hade hört. Hon reste sig hastigt och fortsatte att springa mellan skenorna mot tunneln . . .

Peter följde förgäves efter henne. Det var omöjligt för honom att hinna upp henne, likväl kunde han inte förmå sig att vända om, han visste själv inte varför. Kanske ville han se henne än en gång, kanske ville han förlåta henne. Ty nu kände han, att han med henne hade jagat bort livet självt, och han ville kalla livet tillbaka.

När han kom fram till klippstycket, stan-

nade han förskräckt utan att förstå. Han erinrade sig tydligt, att sträckan nyss var klar. . . . Med glasartad blick stirrade han längs skenorna ut i fjärran. Nu först började han att se klart. Nu förstod han allt och det kändes, som om Jella hade lyft den stenen från hans eget bröst. Ett ögonblick andades han lättare, sedan snördes hans strupe samman på nytt. Han böjde sig fram och såg ned i avgrunden. Dit ned skulle alltsammans störta . . . Med en rysning steg han tillbaka. Under de tjugosju år, som han varit banvakt här uppe, hade tågen gått trygga på hans sträcka . . . Lik en stackars maskin, som ej förmår dagtinga, kastade han sig mot klippstycket, ryckte och slet idet. Han kämpade förtvivlat, och nu, när det gällde att rädda tåget var han starkare än nyss, då han ville strypa sin hustru.

Långsamt flyttade sig stenen från spåret och störtade utför branten . . .

Med stadiga steg sprang Jella alltjämt på syllarna, tåget till mötes.

»Allt ska bli slut . . .»

Över djupet skingrade sig dimman, och den uppgående solens strålar bröto igenom. Nere i dalen lyste röda tak. Grantoppar stucko upp ur det grå. Ett högt berg lik-som växte in i himlen. Jella blickade upp till det. Ett knattrande ljud nådde hennes öra. Ur tunneln rusade något svart emot henne.

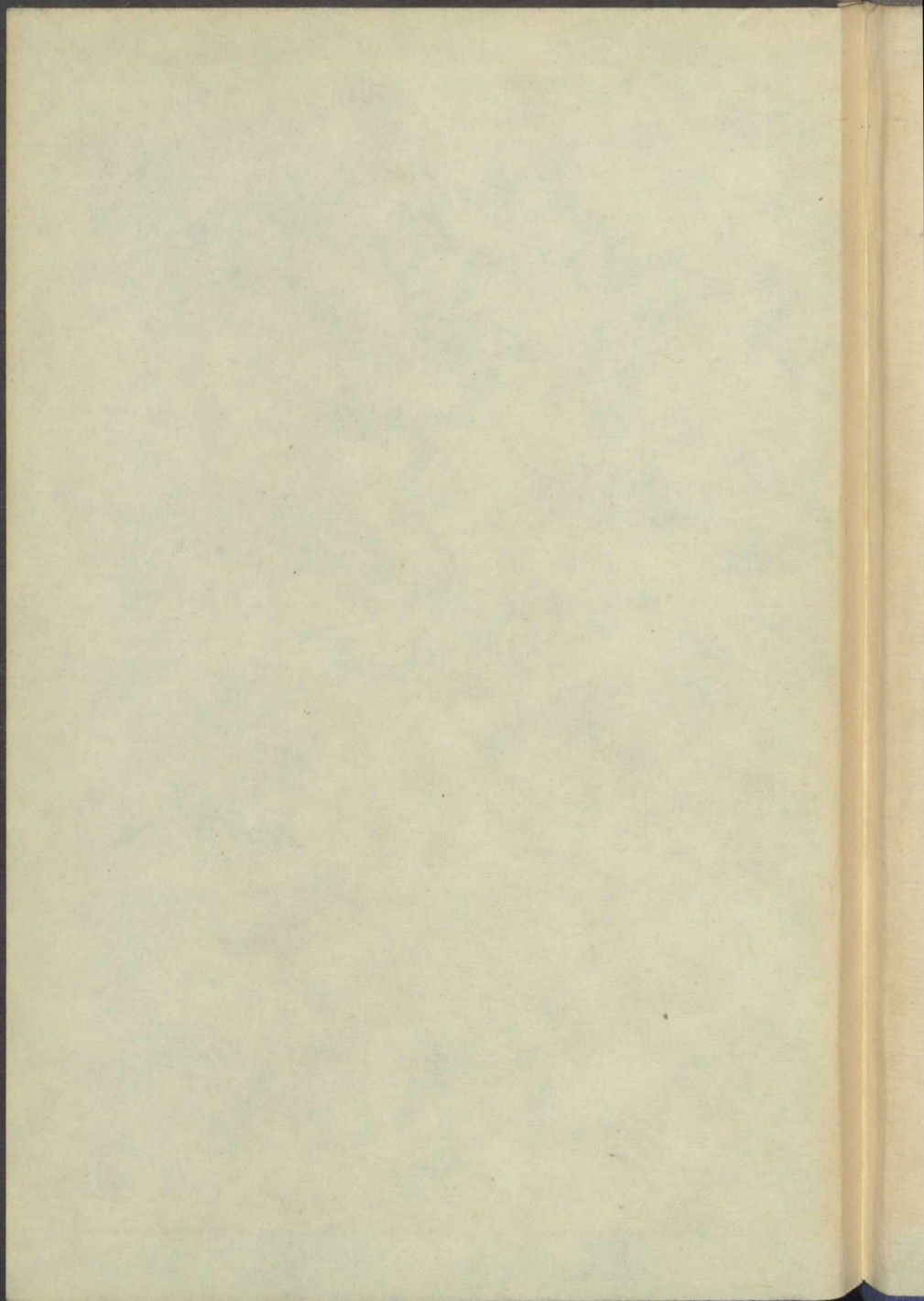
Hon visste inte längre, att detta svarta skulle föra med sig Andreas och ett stycke liv av Pustan: hans hustru. Hon visste ingenting. Besinningslöst störtade hon fram-åt likt ett klippblock, som slår allt i spillror och förintar sig själv på sin svindlande väg ned i avgrunden. Lokomotivet växte och växte, blev stort och hotande, som om ett berg rusat emot henne. En brännhet fläkt svepte över hennes ansikte. Ett fruktans-värt dån. Med ens ville hon åter leva, och med ett fasansfullt dödsskri störtade hon till marken och krossades.

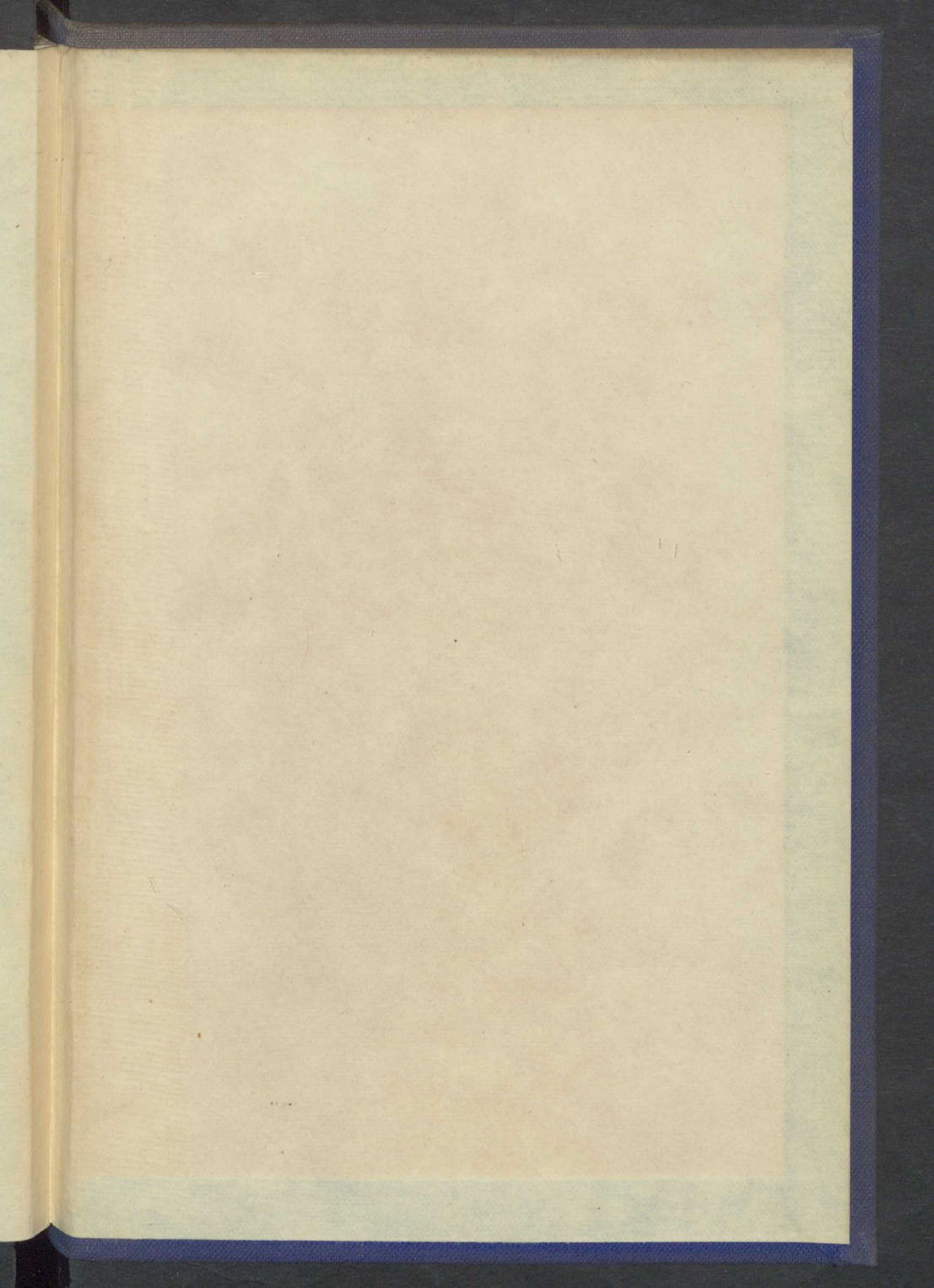
Hennes skrik skar igenom larmet från

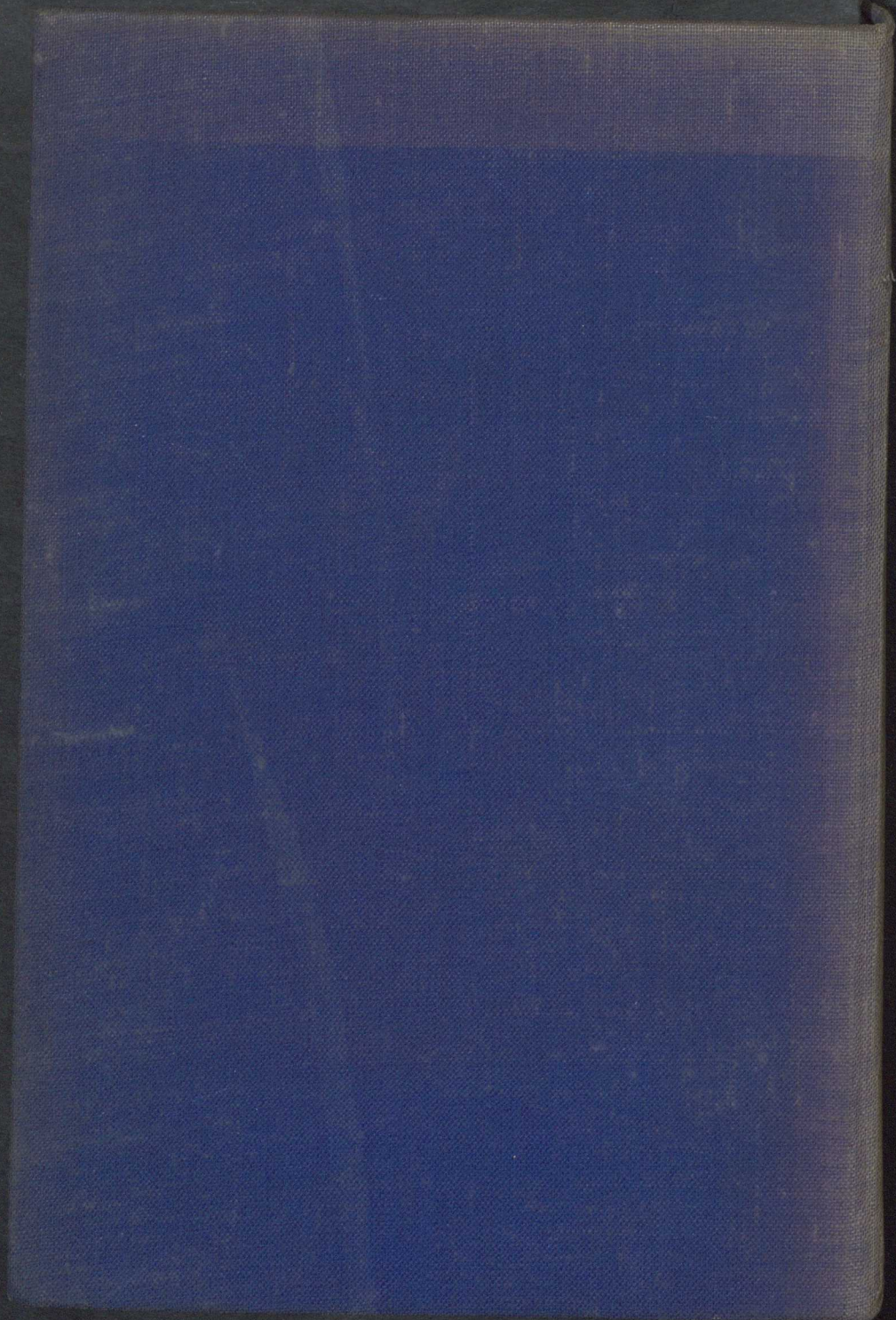
maskinen, och ett ögonblick genljöd det över de klippiga höjderna. Så blev det tyst däruppe. Bergens lilla vilsna själ var död.

Framför banvaktstugan stod Peter stel på sin post och hälsade tåget med handen vid mössan.

WILGSTRÖMS
BANK

BUNDNA
BÖCKER